

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH

Katedra pedagogiky a psychologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2006

Ivana Blajzeová

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA
ČESKÉ BUDĚJOVICE**

**PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

na téma

**Prevence sociálně patologických jevů na
základní škole**

Knihovna JU - PF

3 1 1 5 1 7 2 0 5 3

Vedoucí práce:	Mgr. Miroslav Procházka
Vypracovala:	Ivana Blajzeová
Studijní obor:	Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, kombinace M-Ov

České Budějovice, duben 2006

UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA
ČESKÉ BUDĚJOVICE

FACULTY OF EDUCATION
DEPARTMENT OF

GRADUATION THESIS

with the topic

**Prevention of social-pathologic
phenomenon at the basic schools**

Author: Ivana Blajzeová
Study branch: Teaching at the Second Level of Basic Schools,
combined studies of Social science and
Mathematics
Supervising Master: Mgr. Miroslav Procházka

České Budějovice, April 2006

BIBLIOGRAFICKÁ IDENTIFIKACE

Název diplomové práce: Prevence sociálně patologických jevů na základní škole.

Pracoviště: KPE PF JU

Autor: Ivana Blajzeová

Studijní obor: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, kombinace M-Ov

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka

Rok obhajoby: 2006

Anotace

Diplomová práce pojednává obecně o sociálně patologických jevech vyskytujících se ve školním prostředí, o jejich příčinách i případné prevenci. V teoretické rovině se pojednává o podmínkách primární prevence a v ní fungujících institucích. Zároveň není opomenuta úloha učitele občanské výchovy.

Důležitou součástí diplomové práce je výzkum, který je založený na nestandardizovaných dotaznících pro žáky druhého stupně základních škol. Smysl výzkumu spočívá ve zjištění množství informací žáků o sociálně patologických jevech, které jim jsou ve škole předávány především prostřednictvím učitelů občanské a rodinné výchovy.

Klíčová slova: prevence, sociálně patologické jevy, informovanost žáků, základní škola, preventivní program

BIBLIOGRAPHICAL IDENTIFICATION

Topic of the Graduation Thesis: Prevention of social-pathologic phenomenon at the basic schools

Site: KPE PF JU

Author: Ivana Blajzeová

Branch of study: Teaching at the Second Grade of Basic Schools, Combined Social science studies and Mathematics

Supervising Master: Mgr. Miroslav Procházka

Year of Defence: 2006

Annotation

The Graduation thesis is focused on the social-pathologic phenomenon in the educational conditions in general; on the causations and possible prevention. In the theoretical part, the conditions of primary prevention and the institutions involved are mentioned. Also the role of the teacher of Civics is not forgotten.

An important part of the thesis is formed by a research based on non-standardised questionnaires for the pupils from second grade of basic school. The purpose of this research was to find out how much the pupils know about social-pathologic phenomenon from their school education and especially from their Civics and Family Education teachers.

Key-words: prevention, social-pathologic phenomenon, foreknowledge of pupils, Basic School, prevention program

Poděkování

*Touto cestou chci poděkovat Mgr. Miroslavu Procházkovi za odborné vedení
při zpracování této práce a metodickou pomoc.*

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Prevence sociálně patologických jevů na základní škole** vypracovala samostatně a použila jsem jen pramenů, které cituji a uvádím v přiložené bibliografii.

Ivana Blajzeová
.....

Ivana Blajzeová

OBSAH

I. Úvod.....	10
II. Teoretická část	11
A. Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže	
1. Sociálně patologické jevy.....	11
2. Klasifikace sociálně patologických jevů	16
2.1. Agresivita a její formy	17
2.1.1. Agresivita.....	17
2.1.2. Šikana	19
2.1.3. Vandalismus.....	21
2.1.4. Týrání zvířat	22
2.1.5. Ublížení na zdraví	23
2.2. Alkoholismus	23
2.3. Gamblerství.....	25
2.4. Krádeže.....	27
2.5. Lhavost.....	27
2.6. Toxikomanie	28
2.7. Nadměrné upoutávání pozornosti.....	32
2.8. Záškoláctví	32
2.9. Dealerství drog	35
2.10. Terorismus	35
2.11. Vražda, sebevražda	36
2.12. Xenofobie, rasismus.....	36
2.13. Znásilnění.....	37
B. Prevence sociálně patologických jevů ve školách a školských zařízeních	
1. Zásady efektivní primární prevence.....	38

1.1. Vytváření preventivních programů.....	39
1.2. Instituce v systému prevence v resortu školství, mládeže a tělovýchovy.....	40
2. Minimální preventivní program pro základní vzdělání	45
2.1. Konkrétní témata prevence ve vzdělávacím procesu	46
2.2. Nástroje k uskutečnění preventivních programů.....	47
3. Úloha učitele.....	52
III. Praktická část.....	54
1. Cíl praktické části.....	54
2. Popis zkoumaného vzorku.....	55
3. Vyhodnocení dotazníků pro žáky druhého stupně základní školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů	
ZŠ TGM Bystřice nad Pernštejnem.....	56
ZŠ Štěpánov nad Svratkou	82
4. Shrnutí výsledků	107
IV. Závěr.....	109
Seznam literatury.....	110
Přílohy.....	112

I. ÚVOD

Cílem této diplomové práce na téma **Prevence sociálně patologických jevů na základní škole** je rozbor možností, přístupů a postupů, které na vybraných základních školách mohou uplatňovat učitelé občanské výchovy v pedagogické praxi. A protože práci učitelů lze nejlépe vidět na osvojených znalostech jejich žáků, směřovala má diplomová práce právě k nim. Vědomosti dětí o sociálně patologických jevech zkoumám prostřednictvím nestandardizovaných dotazníků v praktické části této diplomové práce. Mezi otázkami nalezneme i ty, zaměřené na preventivní programy, kterými žáci v jednotlivých ročnících různých škol procházejí, a na poznatky, které si z nich odnášejí.

V teoretické části se zaměřuji na vysvětlení pojmu sociálně patologické jevy a na jejich klasifikaci. Stejně tak se zabývám i pojmy normalita, abnormalita a anomalita. V druhé části teorie rozpracovávám prevenci sociálně patologických jevů ve školách a školských zařízeních a úkoly jednotlivých institucí v systému prevence v resortu školství, mládeže a tělovýchovy, tedy úkoly ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, krajského školského koordinátora prevence, okresního metodika prevence a školního metodika prevence.

II. TEORETICKÁ ČÁST

A. SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY U DĚTÍ A MLÁDEŽE

1. Sociálně patologické jevy¹

Sociální patologie je označení pro všechny nenormální nebo všeobecně nežádoucí společenské jevy. Jsou sem zahrnovány všechny sankcionované formy a podoby deviantního chování a studium příčin jejich vzniku. Stanovení, co je patologické, se odvíjí od pojetí normality akceptované danou společností.

(Vykopalová, str. 9, 2001)

Podle současné hlavně západní sociologické literatury je pořadí dle závažnosti činů toto:

1. asociální
2. antisociální
3. sociálně patologické
4. delikventní (kriminogenní)
5. kriminální

ASOCIÁLNÍ

Slovo asociální postihuje nespolečenské nebo společnosti vzdálené chování. Je to taková činnost, která se vymyká sociálním a mravním normám dané společnosti, doby a kultury. Asociální jsou pak ty osoby, které buď nechtějí nebo nemohou se přizpůsobit životním zvyklostem.

Asociálnost začíná zdánlivě drobnými prohřešky. Za takové chování však mladiství nemůže být sankcionován, leda ztrátou dobré pověsti. Jako asociální chování lze kvalifikovat např. nikotinismus. Náruživý kuřák totiž ohrožuje zdraví nejen svoje, ale i svého sociálního okolí (pasivní kuřáctví). Za asociální chování je považováno také takové jednání a chování, které provinilý subjekt považuje za svou osobní věc a jako takovou ji nesprávně někdy posuzuje i jeho okolí, ale které může mírou závažnosti

¹ dále jen SPJ

přerůst do jednání a chování antisociálního: jde např. o nekázeň žáků, vzdorovitost a vulgární chování, občasné záškoláctví a jiné formy sobeckého asociálního chování a jednání.

ANTISOCIÁLNÍ

Jsou takové činy, které vyplývají nikoli jen bezděčně z nevychovanosti, ale mají již více či méně uvědomovaný motiv protispolečenský: ublížit někomu, poškodit něco, způsobit škodu na soukromém či veřejném majetku apod. (porážení popelnic, devastace vysázených květin v městském parku,... Vyloženě antisociální jsou již drobné podvody – např. padělání podpisu otce na školní omluvence.)

Bohužel, za „pouze“ antisociální činnost je právě pokládána i činnost vyhraněně sociálně patologická až delikventní jen proto, že provinilci ještě nepřekročili věkovou hranici, nad níž jsou již činy trestné dle paragrafů trestního zákona. Tak bývá vyšetřovatel nucen „odložit“ např. i opakované týrání zvířat, ale i šikanování menších dětí s těžkými následky na jejich zdraví.

Za antisociální považujeme i takové zdánlivě individuální činy, které se týkají jen jednotlivce jako „osoby o sobě“ např. sebepoškození se záměrem vyhnout se nástupu výkonu trestu z důvodů přikázaných některou extrémní náboženskou sektou. Zdraví jedince totiž není jen soukromou hodnotou, ale věcí veřejnou: některé lékařské zákroky stojí řádově desítky tisíc, odvykací léčba toxikomanů či narkomanů řádově statisíce – to jsou peníze daňových poplatníků, tedy veřejných financí.

SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÁ

Je taková antisociální činnost, která má tyto základní rysy:

1. je kvalitativně závažnější,
2. má dlouhodobější trvání,
3. stává se součástí životního stylu daného jedince nebo části generace,
4. ohrožuje mravní a duševní zdraví jedince, resp. „duchovní zdraví národa“,
5. je realizována často psychopatickými či sociopatickými jedinci,
6. je řízena (i nevědomě) tendencí k technologizaci výkonů a brutalizaci výrazů,

7. je výrazem ambivalentního² vztahu ke světu i sobě v něm,
8. není nutně v rozporu s literou trestního práva, není tedy ještě delikvencí.

Nejde už o ojedinělé výstřelky v jednání a chování jedinců či malých sociálních skupin (party), ale o psychologicky hlubinnější zasažení osobnosti pubescenta, adolescenta či dospělého.

Mezi sociálně patologické jevy patří ve větvi tzv. životního in-stylu (řízeného touhou MÍT, přisvojit si) např. naruživé hráčství (herní automaty), konzumenství požitků (závislost na televizních akčních filmech, kokainismus, alkoholismus), národní nesnášenlivost a rasistické smýšlení, atd.

Ve větvi tzv. životního out-stylu (řízeného touhou BÝT – něčím více než na co mám talent, schopnosti či podmínky) je např. sektářství, někteří vlajkonoši, voyérství a sexuální úchytky, chorobná lhavost, výstřednost v chování aj.

(Stejskal, Kný, Votruba, str. 8-10, 1999)

DELIKVENCE

Delikvence je taková sociálně patologická činnost, která má již kriminogenní charakter, tj. je hodnotitelná duchem i literou občanského a trestního zákoníku. Spadají sem proto činy jako jsou krádeže, výtržnictví, příživnictví, vandalismus, žhářství nebo dokonce vražda.

Slovo pochází z latinského deliquens, které označuje toho, kdo se dopouští provinění, nebo ze slova delictum, což je provinění samo. O delikvenci mluvíme především u sociálně patologické činnosti mladistvých. U dětí do 14 let mluvíme o asociálních či antisociálních jevech.

Delikvence je jednání v rozporu se zákonně kodifikovanou³ společenskou normou. Je záležitostí výchovy a vlivu společnosti (na vznik delikvence působí především špatné příklady okolí, sociálně těžký život nezletilého nebo názory šířené v partě vrstevníků), ale souvisí také s vrozenými dispozicemi. Polovina delikventů

² Ambivalence = dvojznačnost. V psychologii pojem zavedený S. Freudem označující rozporný nebo proměnlivý vztah či pocit. Vztah ambivalence vzniká tehdy, když jedinec získá současně nebo krátce po sobě hodnotově protikladné zkušenosti. Pro jedince je to příležitost k autonomnímu rozhodování a jednání např. když musí volit mezi loajalitou a spravedlností. (Jandourek, 2001, s. 21)

³ Kodifikace = zachycení právních norem v souhrnné podobě do nějakého kodexu (zákoníku). Je to označení pravidel, podle kterých by se mělo žít. (Jandourek, 2001, s.123)

postrádá ve výchově otce, který by tvořil vzor chování. Mnoho z nich také zažilo přísné trestání, proto je lepší místo trestu uložit jim nápravu poškozené věci uvedením do původního stavu, odpracování určitého počtu hodin na veřejně prospěšných pracích, či tábory s převýchovným programem.

Delikventi jsou často nekritičtí sami k sobě, vzdorovití, agresivní, destruktivní, citově chladní a mají sklon k impulzivnímu jednání.

Jestliže sociálně patologické jevy bývají řešeny na úrovni občanské a správní (např. výchovnými pohovory, protokolem na policejní stanici, kázeňskými tresty,...), pak delikty mladistvých bývají často předmětem pozornosti orgánů činných v trestním řízení a končí nejednou před soudem.

Delikvenci nazýváme kriminogenní činností proto, že vytváří často předpolí i sociální zkušenosti delikventů pro pozdější páchání skutečných kriminálních činů.

KRIMINÁLNÍ ČINNOST (=zločinnost)

Kriminální činnost je způsobem chování porušující normy trestního práva. Instituce, kterým náleží právo sankce⁴, jsou policie a soudy. Kriminalita je speciálním případem deviace. Protože se různé kultury liší svými hodnotami nebo normami, liší se i to, co je považováno za kriminální čin (např. prostituce, eutanazie,...)

(Jandourek, str. 133, 2001)

Nauka zabývající se zločinností jako společenským jevem, jeho formami, stavem, vývojem, jakož i opatřeními směřujícími k jeho potlačení i k předcházení zločinnosti (prevenci) se nazývá kriminologie. Její disciplína viktimologie (z lat. *victima* =oběť) se pak zabývá osobností oběti, jejími rysy, rolemi apod.

Dále bych ráda osvětlila další tři pojmy, které se sociálně patologickými jevy úzce souvisí. Jsou to **normalita**, **abnormalita** a **anomalita**.

Normalita je stav jedince, skupiny nebo společnosti, který odpovídá zavedeným normám a uznávaným hodnotám. Je to nepřítomnost deviace a protiklad anomie.

⁴ Sankce = reakce společnosti na chování, která toto chování odměňuje (je-li v souladu s normou), nebo trestá (je-li v rozporu s normou). K dispozici jsou sankce od pokárání až po trest smrti. (Jandourek, 2001, s. 211)

Statistická normalita znamená soulad chování jedince nebo skupiny s většinou.

(Jandourek, str. 172, 2001)

Abnormalita významem slova vyjadřuje „vzdálenost od normy“, pak jde o celou řadu vlastností: v psychologickém smyslu např. IQ nad 140, resp. genialita, či z hlediska somatologického basketbalista, vysoký 224 cm. Podle Atkinsiona však při diagnostice abnormality je nutné brát v úvahu i další kritéria: odchylky od sociální normy (které jsou ovšem relativní vzhledem k sociálnímu souhlasu dané společnosti), maladaptaci chování (jako kritérium toho, jaký je vliv chování na blaho jedince nebo sociální skupiny) a potíže (z hlediska subjektivně pocíťovaného strádání jedince).

(Stejskal, Kný, Votruba, str. 12, 1999)

Pojem abnormalita má často znehodnocující význam a působí jako stigma⁵ (především tam, kde je řeč o tělesném nebo duševním postižení, které člověka vyřazuje z běžného života ve společnosti). Abnormalitu je třeba odlišit od pojmu deviace, který má význam o něco užší a označuje chování odlišující se od platné sociální normy a hodnot.

(Jandourek, str. 11, 2001)

Anomalita je odchylka od normality ve smyslu biomedicínském, psychologickém, sociálním (sociologickém) a etickém.

(Stejskal, Kný, Votruba, str. 12, 1999)

⁵ Stigma = označení, kterým se nějaká osoba ve své skupině negativně odlišuje od platných standardů, především od psychické, fyzické nebo sociální normality, což ji ohrožuje v její sociální identitě a plném přijetí ze strany druhých. (Jandourek, 2001, s. 239)

2. Klasifikace sociálně patologických jevů

Vymezení obsahu a podoby SPJ není v literatuře jednotné, např. Metodologický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže uvádí jejich rozdělení takto:

- drogové závislosti, alkoholismus, kouření (tabakismus),
- kriminalita a delikvence,
- virtuální drogy (počítače, televize, video),
- patologické hráčství (gambling),
- záškoláctví,
- šikanování, vandalismus a jiné formy násilného chování,
- xenofobie, rasismus, intolerance a antisemitismus.

(MŠMT, str. 1, 1.1.2001,)

Toto rozdělení mi však nevyhovovalo, neboť neupozorňuje na problematiku sebevražd u dětí, která je sice malá, ale přece se vyskytuje. Dále zde nejsou zmíněny méně závažné ale přesto na školách častěji se objevující SPJ jako jsou krádeže, lhavost, týrání zvířat atd. Proto jsem se rozhodla vytvořit vlastní přehled SPJ, které jsem rozdělila do dvou skupin – na **běžné** a **ojedinělé**. Pod **běžnými** jsou shrnuty ty SPJ, které ve větší či menší míře občas vyskytnou na každé škole, a ty **ojedinělé** shrnují několik jevů, které se objevují jen zřídka, ale jejich odstranění (pokud je vůbec možné) probíhá hůře.

Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže

Běžné	Agresivita, šikana, vandalismus, týrání zvířat, ublížení na zdraví Alkoholismu Gamblerství Krádeže Lhavost Toxikomanie Upoutávání pozornosti Záškoláctví, útěky, potulka, toulky
Ojedinělé	Dealerství drog Terorismus Vražda, sebevražda Xenofobie, rasismus Znásilnění

2.1. Agresivita a její formy

Agresivita je tendence k útočnému jednání vůči druhé osobě či okolí. Může se projevovat formou **šikany, vandalství, týrání zvířat** či **ublížení na zdraví**.

2.1.1. Agresivita

Pochopení agresivity se odvozuje od pojmu **agrese**, což je projev nepřátelství, popř. útok úmyslně směřující k poškození druhého, k omezení jeho svobody a ke způsobení fyzické nebo psychické bolesti. Agresi lze vyložit psychologicky jako výsledek frustrace v každodenním životě.

U jedince mluvíme o čtyřech projevech agrese:

1. myšlenková – bez vnějších projevů, jen v představách;
2. verbální - nadávky;

3. fyzická - napadení druhé osoby;

4. destruktivní - rozbíjení předmětů.

Mimo to můžeme rozlišit agresi anticipující, jejímž cílem je hájit vlastní teritorium, nebo mnohem méně se objevující agresi altruistickou, zaměřenou k ochraně druhých.

Často se pak můžeme také setkat s pojmem **autoagrese**, kterým se označuje sebepoškození chovanců výchovných ústavů či vězňů ve snaze vyhnout se formě trestu.

U pubescentů je nebezpečná agrese neadresná – projev neurčitého pocitu zloby, kterou mají potřebu vybit.

Jistou míru agresivity lze nalézt u každého člověka. Podle nejrozumnějších teorií je agresivita buď geneticky daná, nebo je odpovědí na vnější podněty, popř. se jí člověk učí jakožto vzorci chování. Např. Sigmund Freud říká, že agresivní energie je trvale vytvářena v našich tělesných procesech, v tzv. id, které je tvořeno pudy. Konrad Lorenzo zas charakterizuje agresi jako bojový instinkt u zvířat a člověka obracející se proti členům téhož druhu. Má chránit jak druh, tak jedince.

Při rozvoji agresivity hrají roli výchovné postupy jako je nadměrné užívání tělesných trestů a křik, jenž vedou k odporu ze strany dítěte. Optimální přitom není ani liberální výchova, která nezasahuje a neomezuje tak projevy nežádoucí hněvivé agrese. Pokud se v rodinné výchově vyskytuje hrubé násilí ve zvýšené míře, je považováno za predelikventní faktor. Kruté zacházení, bezcitná výchova, týrání, ponižování a někdy i sexuální zneužívání dětí vede k trvalému úzkostnému napětí a stupňujícímu agresivnímu ladění.

Růst dětské agresivity se často spojuje se zanedbávající výchovou, s pocity nejistoty a s nedostatkem citového zázemí, lhostejností a zaneprázdněností rodičů.

Ve školství je agresivita většinou namířena proti učitelům, kteří jsou vnímáni jako zdroje ponižování.

Studium agrese v historické literatuře ukazuje, že oproti některým předpokladům agrese v průběhu staletí spíše ubývá.

2.1.2. Šikana

Původní význam slova šikana (z francouzštiny *chicane*) znamenal spíše zlomyslné obtěžování, týrání, sužování, pronásledování, či byrokratický přístup vůči podřízeným nebo občanům z pozic úředníka. Slovník cizích slov definuje pojem šikanování jako hovorový výraz pro pronásledování, záměné, zbytečné obtěžování, nespravedlivé obviňování, trestání a týrání.

(Klimeš, str. 704, 1981)

Šikana se objevuje se především v armádě a mezi dětmi ve školách, ale můžeme se s ní setkat i na pracovištích.⁶ V povědomí veřejnosti je všeobecně málo známé, že šikana může naplňovat skutkovou podstatu trestného činu (omezování osobní svobody, vydírání, loupež, znásilnění, pohlavní zneužívání, ublížení na zdraví, poškozování cizí věci, ...)

V rámci školy se setkáváme s

- týráním učitele žákem (žáky) – záměrné navozování negativní atmosféry ve vyučování, pomlouvání a znemožňování učitele před kolegy,...
- týráním žáka učitelem – snižování jeho sebevědomí, znehodnocování jeho výkonů, záměrné přehlížení,...
- týráním žáka žákem – ničení jeho věcí, vydírání, fyzické napadení,...

Posledně jmenovaný druh šikany je ve školách rozšířen nejvíce, přičemž se k němu uchylují 3krát více chlapci než děvčata. U chlapců se také více objevuje fyzické týrání, zatímco dívky inklinují k týrání psychickému (pomluvy, intriky, nadávky), kdy je toto týrání často projevem jejich popularity.

Cílem šikany se může stát prakticky každý, kdo se nějakým způsobem odlišuje od svého okolí – dítě, které se právě přistěhovalo, které trpí nějakým viditelným handicapem (tělesně postižené, slabé, koktající, ale i to, které nosí brýle, rovnátka,...), které se více straní kolektivu, které se od ostatních liší barvou pleti či náboženstvím, které pochází ze sociálně slabší rodiny, ...

Šikana je jev dlouhotrvající, který může probíhat i několik měsíců, aniž by si ho někdo všimnul, neboť poškozené dítě se o ní bojí hovořit s dospělými. Je těžké také

⁶ Jedná se o tzv. mobbing, kdy šikanujícím jsou spolupracovníci, popř. o bossing, kdy šikana vychází ze strany vedoucích pracovníků.

stanovit hranici mezi šikanou a běžnými šarvátkami či naschvály mezi dětmi. Šikana se projevuje především tam, kde dochází k porušení vztahů ve skupině.

Šikanované dítě se snaží být co nejvíce nenápadné, ale právě touto snahou o splynutí s davem se občas stává až příliš viditelné. Mezi projevy šikanovaného dítěte patří strach ze školy, zhoršení prospěchu, vyhýbání se spolužákům, roztěkanost, popř. časté modřiny či poškozené oblečení a školní pomůcky.

Iniciátory šikany můžeme rozdělit na tři typy:

I. typ – hrubý, primitivní, impulsivní, se silným energickým přetlakem, kázeňskými problémy – narušeným vztahem k autoritě, někdy zapojený do gangů páchajících trestnou činností.

Vnější forma šikanování: Šikanuje masivně, tvrdě a nelítostně, vyžaduje absolutní poslušnost, používá šikanování cíleně k zastrašování ostatních.

Specifika rodinné výchovy: Častý výskyt agrese a brutality rodičů. Jako by agresori násilí vraceli nebo ho napodobovali.

II. typ – velmi slušný, kultivovaný, narcisticky šlechtěný, sevřený, zvýšeně úzkostlivý, někdy i se sadistickými tendencemi v sexuálním smyslu.

Vnější forma šikanování: Násilí a mučení je cílené a rafinované, děje se spíše ve skrytu, bez přítomnosti svědků.

Specifika rodinné výchovy: Časté uplatňování důsledného a náročného přístupu, někdy až vojenského drilu bez lásky.

III. typ – „srandista“, optimistický, dobrodružný, se značnou sebedůvěrou, výmluvný, nezřídka oblíbený a vlivný.

Vnější forma šikanování: Šikanuje pro pobavení sebe i ostatních. Patrná snaha vypíchnout „humorné“ a „zábavné“ stránky.

Specifika rodinné výchovy: Nejsou zaznamenána žádná významnější specifika. Pouze v obecnější rovině je přítomna citová subdeprivace a absence duchovních a mravních hodnot v rodině.

(Kolář, str. 55 – 56, 1997)

Varovné signály:

Skryté volání o pomoc

- Žák vchází s učitelem do třídy, nenápadně postává o přestávce u kabinetu, přichází pozdě do hodiny, vždy chodí všude jako poslední.
- Projevy outsidera. Dítě je osamocené, s nikým se nebaví, nemá kamaráda.
- Nepříznivý emoční stav. Dítě je stísněné, má smutnou náladu, působí nešťastně a ustrašeně.
- Žák nechodí na tělocvik, vždy zůstává ve třídě, má nadměrnou omluvenou absenci, případně i neomluvenou absenci.
- Žákovi se náhle zhorší prospěch, nesoustředí se při vyučování.

Subtilní násilí a manipulace

- Žák je okázale přehlížen, odmítán a izolován.
- Projevy nerovnoprávnosti. Dítě dostává povýšené příkazy a snaží se jim vyhovět, bývá ostatními komandováno a okřikováno.
- „Přátelské“ vtipy a kanadské žertíky. Někteří žáci vyndávají spolužákovi náplň z tužky před písemkou, schovávají a ničí mu školní pomůcky, oblečení, obuv.
- Ponižování a zesměšňování. Třída se směje při neúspěchu žáka před tabulí, častuje ho zahanbující nebo negativně zabarvenou přezdívkou, ...
- Objevuje se nápadně jednostranné strkání, pošťuchování, lehké pohlavkování apod.
- Žák „dobrovolně“ dává svačiny kamarádovi.⁷

(Kolář, str. 90, 1997)

2.1.3. Vandalismus

Vandalismus bývá zařazován mezi tzv. nemotivované agrese, nebývá většinou jasný materiální či psychologický zisk. Je jednou z nejčastějších forem mladistvé delikvence.

⁷ Jednotlivé signály samozřejmě nevypovídají, že jde o šikanování. Úlohu v jejich významnosti hraje „váha“ kontextu vnitřní situace, opakování a počet projevů.

Pojem je odvozen od výbojného germánského kmene vandalů, nazývaných původně latinsky Vandali, který se do světových dějin zapsal surovostí a ničitelskou vášní.

K vandalismu se většinou lidé uchylují ve skupinách. Často bývá toto jednání spojeno s celkově sníženou kontrolou chování, neboť se často odehrává pod vlivem alkoholu a drog. Mezi typické projevy patří ničení pouličního osvětlení, veřejného majetku (např. telefonních budek, květinové výzdoby), převrácení popelnic, sprejerství⁸ či grafitti. Posledně jmenované se projevuje nástřikem barev, obrazců a písmen kódovaného významu na fasádách domů, zastávkách městské hromadné dopravy i v podchodech či vagónech. Často tyto provokativní umělecké výtvary souvisejí s hledáním sebe sama, přesto je sprejerství projevem asociálního chování a jako takové je nutné ho posuzovat. Sprejerství je v současné době problémem každého města a jednotliví radní se s ním vyrovnávají po svém. Například v našem městě starosta pro sprejery vyčlenil speciální plochu, na které mají grafitti povoleno. Těm, kterým pak toto vyhrazené místo nevyhovuje, hrozí, že je udá nějaký spoluobčan, který za toto udání získá finanční odměnu. I když se mi toto udávací řešení příliš nelíbí, musím podotknout, že míra grafitti se u nás snižuje a nové podpisy se objevují už jen velmi zřídka.

2.1.4. Týrání zvířat

Trestní zákon upravuje § 203 – Týrání zvířat dosti jasně. Spadá sem trápení, ubližování a zanedbávání péče dříve vyprošených zvířátek ale i zvířat náhodně vybraných. Sama jsem byla svědkem události, kdy skupina 12letých chlapců zapálila kočku a nechala ji hořící a vriskající pobíhat ve vypuštěném koupališti. Myslím, že takovýto čin není ojedinělý, proto mě překvapuje, že podobné delikty jsou málo stíhány. Opakované páchání deliktu je sice trestáno přísněji, ale zákon o sociálně právní úpravě dětí dlouho chybí.

⁸ Sprejerství se poprvé objevilo v roce 1960 v USA, kdy jej americký pošták Toki užíval k označení svého působiště.

2.1.5. Ublížení na zdraví

Často se můžeme setkat s ublížením na zdraví z důvodu msty, závisti, zášti. Např. ublíží-li chlapec děvčeti, silnější slabšímu,... Často je součástí šikany, ale někdy se může projevit i jako ojedinělá situace.

Podobně jako u vraždy se ublížení na zdraví hodnotí čin jako úmyslný. Sankce je závislá od následků a typu objektu (svědek, smrt). Ublížení může být spácháno také neúmyslně z nedbalosti, což je sazbou zohledněno.

2.2. Alkoholismus⁹

Nadměrné požívání alkoholických nápojů, vedoucí k opilsti a časem k návyku s osobními i společenskými důsledky se zahrnuje do alkoholické toxikomanie. Protože je ale alkohol zatím jednou z legálních drog (stejně jako tabák) věnuji závislosti na něm speciální kapitolu.

Ve středoevropské kultuře se po staletí vytvářela společenská tolerance vůči užívání alkoholu. Především muži jsou vůči pijanům shovívaví a berou jejich „opici“ s pochopením až s humorem. Konzumace alkoholických nápojů je v zásadě a do určité míry okolím vysoce tolerována, je zde omezení pouze věkové a to 18 let.

Při konzumaci alkoholu dochází ke ztrátě zábran, snížení chápání a paměti, nepřesnému vyjadřování, snížení pozornosti, omezenému úsudku, poruše rovnováhy, pocitu zvýšeného sebevědomí, otevřené sdílnosti až do stavu euforie,...

V odborné literatuře bývá dosud citována klasická Jellinekova typologie z roku 1940. Jellinek rozlišuje 5 typů závislostí na alkoholu:

- typ alfa: „problémové pití“, abusus alkoholu, používaný jako „sebemedikace“ k potlačení úzkosti, či depresivních pocitů, často pití o samotě.
- typ beta: „společenské pití“, příležitostný abusus, časté pití ve společnosti, charakteristickým následkem je somatické poškození

⁹ Tento termín je připisován švédskému lékaři Magnussu Hussovi, který jej poprvé použil v roce 1849. Teprve o sto let později (v roce 1951) však začal být alkoholismus oficiálně považován za medicínský problém. Přitom první definice pijáctví jako nemoci pocházejí již z roku 1784, jejím autorem byl americký lékař Benjamin Rush.

(Kalina, str. 151, 2001)

- typ gama: (bývá označován jako „anglosaský typ“, s preferencí piva a destilátů) závislost na alkoholu, charakterizovaná poruchami kontroly pití, postupným zvyšováním tolerance k alkoholu, s typickou progresí konzumace, následovanou somatickým a psychickým poškozením
- typ delta: (označovaný jako „románský typ“, preferující víno) typická je chronická (denní) konzumace alkoholu, trvalé udržování „hladinky“, bez výraznějších projevů opilosti a ztráty kontroly, výrazněji bývá vyjádřena somatická závislost s tělesným poškozením
- typ epsilon: epizodický abusus („kvartální pijáctví“) s obdobími delší, občas úplné abstinence, nepříliš častá varianta závislosti, provázející někdy afektivní poruchy.

(Kalina, str. 151 – 152, 2001)

Po dlouholeté konzumaci alkoholických nápojů mohou vzniknout alkoholové psychózy¹⁰:

- ▶ delirium tremens = obluzené vědomí, doprovázené třesem, pocitem strachu, pomateností, halucinacemi a dezorientací
- ▶ Korsakova psychóza – navazuje na delirium tremens. Nemocný si není schopen zapamatovat, co před chvílí vnímal, vybavuje si starší vzpomínky, vymýšlí si a věří tomu.

Vývoj závislosti na alkoholu prochází nenápadnou cestou označenou jako „společenské pití“. U dospívajících jedinců se závislost rozvíjí daleko rychleji, nezřídka již za 3 roky. Děti se setkávají s alkoholem, když ho konzumují dospělí – dopíjejí zbytky či ochutnávají z nestřežených sklenek. Od období puberty není alkohol ničím mimořádně vzácným nebo nedosažitelným. Děti se odvrátí od alkoholu po prodělání nepříjemné opilosti provázenou silnou nevolností, že se mu nadlouho chuť i pach alkoholu stanou odpornými, jinému se pití zhnusilo, když vidělo nechutné scény ve

¹⁰ Psychózy jsou hluboké neuropsychické poruchy, při nichž je vážně narušena osobnost. Může to být onemocnění přechodné nebo se periodicky vrací, případně se postupně prohlubuje. Některé psychózy jsou vyvolány chorobnými změnami mozkové tkáně např. při cévních chorobách, stárnutí, mozkových nádorech nebo úrazech, alkoholismu, po některých infekčních chorobách. Nejčastějšími jsou schizofrenie a maniodepresivní psychóza.

spojení s opilostí některých z rodičů. Nejčastější konzumace alkoholu u mladistvých je s kamarády či ve skupině vrstevníků, ojedinělé je pití o samotě.

Alkoholismus se převážně vyskytuje u chlapců než u dívek (na 13 chlapců připadá 1 dívka), nejvíc je jich ve věku mezi 16 a 18 rokem života. Příčiny jsou většinou ve výchovném prostředí, piják v rodině, výchova mimo domov, zemřel jeden nebo oba rodiče, došlo k rozvodu, odchýlné osobnosti některého z rodičů. Většina mladistvých, kteří trpí alkoholismem tvrdí, že se jedná o jejich soukromou záležitost, někteří mají výčitky svědomí.

Podezřelí bývají ti, kteří reagují podrážděně, ohrazují se, popírají jakékoliv konflikty nebo problémy zaviněné pitím. Nemá význam mládeži cokoli bezdůvodně zakazovat, vyhrožovat a mluvit např. o nebezpečí drog zcela obecně. Jediný přístup je schopnost zasvěceně odpovídat na dotazy.

Z hlediska SPJ je alkoholismus důležitý jako akcelerator delikventních a trestných činů – mění riziko v hazard, altruismus v egoismus, normalitu v sociálnost, atd. Snížená schopnost posouzení důsledků činů, spáchaných pod vlivem alkoholu však není polehčující, nýbrž přitěžující okolností.

U mládeže se stává náhradním programem posilování sebevědomí a zdrojem deviantního chování. Negativní jsou také dočasné nebo trvalé zdravotní potíže, návazná kriminální činnost.

2.3. Gamblerství

Toto slovo je odvozeno od pojmu gambling, což znamená hráčství. Gambleri jsou tedy vášnivými hráči hazardních her, ať už se jedná o hrací automaty či o dostihové sázky, casina, rulety, atd. Náruživé hráčství ve všech jeho formách vytváří podobnou závislost na této „posedlosti“ jako závislost na drogách. Jako každá jiná závislost na čemkoli je gamblerství náročné na peníze a čas, proto se velmi často stává, že vášniví hráči přijdou nejprve o své úspory, poté o práci, přátele a nakonec o své rodinné zázemí. Stávají se z nich bezdomovci, kteří si na živobytí pomáhají i kriminální činností.

Nejčastějším formou gamblerství je závislost na hracích automatech v hernách, restauracích, nádražních halách,... Tyto automaty jsou konstruované tak, že každá nepatrná výhra je vykoupena dlouhou sérií proher. Lidé k nim přistupují nejprve s tím,

že by si mohli trochu bez práce přivydělat, ale nakonec je automat zláká tak, že se od něj nedokáže odtrhnout – hodí do automatu pár mincí, o které je automat připraví, to si člověk nenechá líbit a chce je dostat zpět, proto hodí další mince a pokouší se ty předešlé dostat zpět, povede se mu párkrát vyhrát a to ho zláká k dalším hrám. Ale omyl, člověk neobere automat, ale automat člověka.

Obecně můžeme rozlišit tři vývojová stádia gamblerství:

1. stádium výher charakterizované občasným hraním, kdy převažuje častější výhra, vzrušením před hrou a během ní a samozřejmě nárůstem sázek
2. stádium proher, kdy mluvíme většinou už o chorobném hráčství doprovázeném soustavným myšlením na hru, neschopností přestat, skrýváním hráčství, půjčováním peněz, neklidem, podrážděností a stresem
3. stádium zoufalství, v němž dochází k více prohrám; k probouzení pocitům sebelítosti, beznaděje; k obviňování druhých; popř. trestným činností, jejichž cílem je obstarání dalších peněz; či k myšlenkám na sebevraždu

Americká psychiatrická asociace stanovila patologického hazardního hráče jako člověka, který splňuje pět a více následujících bodů:

- * Zaměstnává se hazardní hrou (např. znovu prožívá minulé zážitky související s hazardní hrou, plánuje další hazardní hru, uvažuje o tom, jak si opatřovat prostředky k další hazardní hře).
- * Aby docílil žádoucího vzrušení, musí zvyšovat množství peněz vkládaných do hazardní hry.
- * Opakovaně a neúspěšně se pokoušel hazardní hru ovládat, redukovat nebo s ní přestat.
- * Když se pokouší snížit hazardní hru nebo s ní přestává, cítí neklid a podrážděnost.
- * Používá hazardní hru jako prostředek, jak uniknout problémům nebo mírnit pocity bezmocnosti, viny, úzkosti, deprese.
- * Po ztrátě peněz při hazardní hře se následujícího dne k hazardní hře vrací, aby je vyhrál nazpět.
- * Lže příbuzným, terapeutovi nebo jiným lidem, aby tak zakryl rozsah svého zaujetí hazardní hrou.
- * Dopustil se ilegálních činů jako padělání, podvodů, krádeží nebo zpronevěry kvůli hazardní hře.

- * Ohrozil nebo ztratil kvůli hazardní hře zaměstnání, vzdělání, kariéru, rodinu, přátele.
- * Spoléhá na druhé, aby mu poskytovali finanční prostředky, čímž by se mírnila zoufalá finanční situace, do které se dostal kvůli hazardní hře.

(Nešpor, str. 31-32, 2000)

2.4. Krádeže

Závažnost krádeže hodnotíme podle ceny odcizené věci, častosti opakování a podle psychické vyzrálosti dítěte. Rozlišujeme

► **pravou krádež**, která bývá plánovaná. Probíhá rychle, ale promyšleně tak, aby bylo riziko dopadení co nejmenší. Má přinést pachateli nějaký zisk

Nejčastější motivy dětských krádeží:

- touha přivlastnit si něco, co obdivuje u jiného dítěte a co je mu nedostupné;
- touha po něčem zakázaném;
- nápodoba špatného příkladu z rodiny nebo jiné sociální skupiny;
- kompenzace pocitu méněcennosti;
- snaha někomu ublížit.

► **kleptomani** – je u nezletilých vzácná. Jedná se o označení pro periodicky se opakující impulzivní krádeže různých (i nepotřebných) předmětů. Jednání není promyšlené, ale je provedeno ihned, jakmile se nápad objeví. Pachatel si sám nedovede jednání vysvětlit, odcizené věci si neponechává, ale snaží se je odhodit nebo je tajně vrátit. U kleptomana je před krádeží pocit nutkavosti, která opadne v okamžiku realizace krádeže. Kleptomanie je nutkavé jednání, při němž je cílem akt krádeže, nikoli odcizená věc. Zatímco krádež je výchovný problém, kleptomanie je duševní porucha, která se nedá zvládnout normálními pedagogickými prostředky.

2.5. Lhavost

Lež, jako projev člověka nemá vždy patologický obsah, ačkoliv jde o úmyslné zastírání pravdy. Lež je vědomé a záměrné zkreslování skutečnosti za účelem ochránit se, vyhnout se nepříjemné situaci, povinnosti nebo se záměrem ublížit tímto způsobem jinému. **Pravá lež** vždy sleduje nějaký účel. Od pravé lži je nutné odlišovat tzv. **lež**

báživou (pseudologia phantastica), která spočívá ve vyprávění drobných příběhů ze svého života, které se nikdy nestaly.

U dětí do 6 let se pak setkáváme se **smyšlenkami** (konfabulacemi). Jedna se často o jednu z forem dětské hry, kdy si děti své výmysly neuvědomují a jsou součástí jejich pohádkového, neskutečného světa her.

Lhavost je společensky nebezpečná ve spojení se zlým úmyslem a sociální poruchou jednotlivce.

2.6. Toxikomanie

Toxikomanie, dříve uváděná pod pojmem narkomanie, je chorobný sklon k pravidelnému a záměrnému užívání různých jedů a chemických látek k dosažení určitých psychických změn (obzvláště euforie). Typická je touha nebo nutkání pokračovat za všech okolností ve zneužívání působícího prostředku, jinak se objeví nesnesitelné odvykací příznaky tzv. absták.

Pro toxikomani je stěžejním pojmem slovo **DROGA**, čímž se myslí vše to, co má rychlý a výrazný účinek na psychiku a vyvolává závislost, tj. nezvladatelnou touhu po opakovaném braní drog. Drogy byly původně používány k léčení, ale nyní označují látku s psychotropním účinkem, která je schopna vyvolat chorobnou závislost, ovlivnit duševní činnost člověka (poruchy vědomí, stavy vnitřní nejistoty, paniky, zmatku, úzkosti, prohlubují se deprese, k nim se někdy přidají halucinace a bludy, začne se stupňovat pocit pronásledování, špehování, odposlouchávání, jedinec má pocit, že mu okolí usiluje o život, zdraví, svobodu či bezpečnost,) ale vyvolat i tělesné komplikace v podobě zánětů žil, hnisavých abscesů po neodborné injekční aplikaci, bolesti hlavy, záněty dýchacích cest u tzv. čichačů, zvracení, otravy.

Drogou může být alkohol, nikotin ale třeba i čokoláda. Obecně tak můžeme drogy rozdělit na ○ **legální** (alkohol, káva, tabákové výrobky, čaj,...)

○ **nelegální**

Podle rizika vzniku závislosti ○ **měkké** (lehké)

○ **tvrdé** (těžké)

Podle účinku:

Stimulační: jsou užívány s cílem povzbuzení organismu (pervitin, kokain, extáze)

Opiáty: jsou vyráběny z makovic (morfin, kodein, heroin)

Halucinogeny: vyvolávají změnu vnímání, myšlení, emocí, zvýšenou fantazii (LSD, lysohlávky)

Těkavé látky: často u nich dojde k nechtěnému předávkování, vyvolávají polospánek, poškození jater, otupělost, omezení výkonnosti, neprokrvování mozku (organická rozpouštědla **jako toluen, éter, lepidla**)

Produkty konopí: průvodními jevy jsou rudé oči, euforie, hlad, žízeň, zostření barev zvuků (marihuana, hašiš)

(Kalina, str.150 , 2001)

Děti a mládež podléhají drogám častěji než dospělí lidé, protože ještě mnohdy nejsou vybaveny stabilnějším systémem hodnot, mají menší prostor pro komunikaci, nemají žádné vzory pro život, které jsou hodny následování (většinou ví, co dělat nechtějí, ale nemají jasno v tom, co dělat chtějí). Rozvinutá závislost je chorobou, která byla způsobena nadužíváním (abúzem) drogy, je pro ni charakteristická ztráta zábrán a jakékoli kontroly. V souvislosti s drogami se setkáváme i s misuzem škodlivých látek, což je jejich zneužívání.

Proč se mládež vydává na cestu k drogové závislosti? Důvodů může být hned několik:

- genetické dispozice (především duševní nemoc u předků)
- osobnost dítěte (impulsivnost; špatné ovládání; sklon k násilí; nižší inteligence; poruchy pozornosti; hyperaktivita; neumí zvládat stres; sklon k sebelítosti; nízká frustrační tolerance¹¹; nízké sociální dovednosti¹²; nízká flexibilita myšlení)
- rodina (dysfunkční rodina s neharmonickými vztahy; nedostatek času a péče ze strany rodičů, popř. týrání či zneužívání dítěte; chybí společné aktivity ve volném čase, což může vést k odcizení dítěte od jednotlivých členů rodiny a k pocitům dítěte, že nikam nepatří)
- somatické problémy (komplikovaný porod; poškození mozku při porodu; chronické onemocnění; těžký úraz hlavy v pozdějším věku)

¹¹ frustrační tolerance = odolnost vůči zklamání a neúspěchu

¹² tzn. že špatně navazuje kontakty s ostatními lidmi, nedokáže s nimi spolupracovat, vyjednávat, neumí čelit sociálnímu tlaku

- vrstevníci (pokud mají kamarádi dítěte problém s drogami, dítě k nim bude též inklinovat, aby se lépe začlenilo do skupiny, prožilo stejný neobvyklý zážitek jako ostatní)
- škola (vliv spolužáků, ale i nedostatečná prevence ze strany vedení školy)
- socioekonomické faktory (snadná dostupnost psychoaktivních látek¹³, vliv masmédií a reklamy, ...)

Jak poznáme, že žák bere drogy?

- ztráta původních zájmů, zálib, koníčků;
- únava přes den, spojená s usínáním;
- hubnutí;
- nápadné odsuzování braní drog;
- změna přátel;
- neobvyklé stavy skleslosti či veselosti;
- celková snížená výkonnost, nezáměr o dění ve škole, absence;
- nápadná spotřeba peněz, ztrácejí se peníze či cennosti v domácnosti;
- nález propriet souvisejících s braním drog;
- vpichy a absence na ruku či nohu.

(Nešpor, str. 23, 2001)

Co má dělat učitel?

- zastrasování je neúčinné
- citové apely jsou neúčinné
- dobře seznámit s drogovou problematikou
- spolupráce různých složek společnosti
- naučit způsobům odmítání: nevidím, neslyším
- řeč beze slov
- prostě řekni ne
- odmítnutí s vysvětlením
- nabídnutí lepší možnosti
- převedení řeči jinam

¹³ Látky, které mají schopnost měnit psychický stav jedince

- odmítnutí odložením
- odmítnutí protiútokem
- odmítnutí jednou provždy
- odmítnutí jako pomoc
- informovat je také, že alkohol, cigarety, káva patří také mezi drogy, ale tzv.legální, společností tolerované
- provést anonymní dotazníkové šetření
- problematiku konzultovat s rodiči na třídních schůzkách
- vtáhnout žáka do vhodného nepovinného předmětu
- zvyšujte motivaci k učení
- vzájemná integrace všech žáků
- být pro žáka příkladem a získat si jeho důvěru
- pomozte žákům vytvořit pevný hodnotový systém
- vyslechněte ochotně žáky
- nalezněte a udržujte sebedůvěru žáků
- nebojte se přiznat nevědomost
- vyhledejte pomoc pracoviště zabývajícího se drogovou problematikou

(Nešpor, str. 45, 2001)

Důsledky toxikomanie můžeme rozdělit na:

1. zdravotní – postižení zažívacího traktu, dýchací trubice, cévního systému, jater a mozku
2. psychologické – změna osobnosti, zhoršení psychických funkcí, zploštění zájmů a změna hodnotového systému
3. sociální – zhoršení školního prospěchu, špatná kvalita práce, absence, neschopnost navázat citový vztah, rozpad rodiny

Zastřešujícím pojmem pro opatření snižující poptávku po drogách je prevence, kterou rozdělujeme takto:

Primární = předcházení užití drogy u populace, která s ní dosud není v kontaktu, nebo aspoň odložení kontaktu s drogou do vyšších věkových kategorií.

Sekundární = předcházení vzniku, rozvoji a přetrvávání závislosti u osob, které jsou již užíváním drogy zasaženi a postiženi, případně se na ní stali závislími. Obvykle používána jako souborný název pro včasnou intervenci, poradenství a léčení.

Terciární = předcházení vážnému či trvalému zdravotnímu a sociálnímu poškození z užívání drog. Řadíme sem sociální rehabilitaci, doléčování, podporu v abstinenci, ale i prevenci zdravotních rizik u neabstinujících klientů.

(Kalina, str. 17, 2001)

Léčba: Jednorázová poradna, krátkodobá léčba (důležitá je spolupráce s rodinou)

Ambulantní léčba (jedinec zůstává ve svém přirozeném prostředí, do léčebny pravidelně dochází)

Ústavní léčba (nepřetržitá odborná péče)

2.7. Nadměrné upoutávání pozornosti

S nevhodným upoutáváním pozornosti se setkáváme u dětí neurotických, s hysterickými rysy osobnosti. Upoutávání na svou osobu je v některých případech technikou vyrovnávání se s náročnými životními situacemi. Snaha po upoutání pozornosti na svoji osobu se projevuje už u malých dětí, kdy není výjimkou nedostatek péče o dítě v domácím prostředí. Takové dítě se neustále hlásí (i když nezná odpověď) nebo vykřikuje. Ve vyšším věku tyto snahy po upoutání cizí pozornosti na vlastní osobu mohou vést k útěkům, ke zneužívání návykových látek nebo k sebevražedným pokusům.

Jako u všech SPJ se při pomoci nejdříve zjišťuje příčina, kterou se pak co nejdříve snažíme odstranit.

2.8. Záškoláctví

Záškoláctví (útěkářství) nebývá posuzováno příliš přísně, pokud dítě školou povinné „jednou za život“ nejde do školy či uteče z domova. Mezi SPJ je však právem řazeno pro své potenciální skryté důsledky. Může vzniknout jako následek nudy, zloby,

šikany, ale také může být příčinou závažných SPJ či jejich nahromadění: gamblerství, výtržnictví, vandalství, ohrožování starých lidí, krádeže, vloupání, alkoholismus, narkomanie aj.

(Stejskal, Kný, Votruba, str. 38, 1999)

Opuštění domova a záškoláctví je většinou reakcí na nějakou situaci, kterou se snaží nezletilý vyřešit. Takovéto chování můžeme rozdělit do dvou skupin podle podkladu:

A. Reaktivní podklad – jednající volil mezi eventualitami, jestli má utéci nebo ne

- útěk – Dítě jím řeší situaci, z níž nevidí vhodnější východisko. Vyhne se očekávanému trestu a vyčkává tak dlouho, až si myslí, že se vyhrocená situace již uklidnila, pak se vrací domů. Jindy se ukrývá, dokud není vypátrán.
- toulky – mívají delší trvání, často i jasný program a cíl. Rodina musí většinou dítě hledat. Po celou dobu si je dítě vědomo, že by se mělo vrátit. Nedochází k delikventnímu jednání.

Útěky a toulky jsou svévolná vzdálení se nedospělého jedince z rodiny, internátního zařízení nebo výchovného ústavu. S touláním se setkáváme už u dětí předškolního věku, nemají-li dostatečný dohled nebo dostatečné prostředí pro jejich rozvoj. U dětí školního věku jsou nejčastějšími příčinami útěků a toulek:

- panický strach z následků svého činu
- konflikty v oblasti mezilidských vztahů
- vnitřní konflikt
- erotický vztah k mladistvé nebo dospělé osobě
- hysterické rysy osobnosti
- psychické změny po úrazech mozku nebo zánětech mozkových plen
- psychické změny po duševních chorobách

- potulování – Nastává v situaci, kdy domácí prostředí má pro dítě více odpuzujících než přitažlivých stránek (časté hádky rodičů, přílišné zatížení dítěte domácími pracemi, nevhodné prostředí pro vykonání domácích úkolů dítěte,...). Dítě se tedy raději potlouká po ulicích. Večer se zpravidla vrací domů.
- záškoláctví – vyhýbání se pobytu ve škole. Vyskytuje se buď individuální nebo ve skupinové formě. Motivem záškoláctví může být strach ze zkoušení, nuda při vyučování, konflikt se spolužáky či učitelem. Pokud je strach vystupňovaný, mluvíme o školní fóbii.

K nejčastějším příčinám negativního vztahu ke škole patří:

- špatná přizpůsobivost dítěte v důsledku nezralosti
- nižší úroveň rozumových schopností
- nadprůměrné nadání
- tělesné a pohybové vady apod.

Postoj žáka ke škole se vytváří především v prvních ročnících ZŠ. Nezastupitelnou úlohu ve vytváření kladné motivace k učení má učitel, který by měl na základě důkladné znalosti žákovy osobnosti soustavně vytvářet předpoklady k rozvoji jeho pozitivního vztahu ke škole. Konkrétně to znamená:

- intelektově podprůměrným žákům dát možnost kompenzace pocitu neúspěšnosti
- intelektově nadprůměrným žákům dávat dostatek podnětů k rozvoji jejich schopností
- vytvářet dobré sociální klima ve třídě
- izolované a neoblíbené žáky zapojit do kolektivní činnosti a snažit se zlepšit jejich sociometrickou pozici ve třídě

B. Impulzivní podklad – mladistvý nedovede udat důvod pro své jednání. Je třeba odborné péče.

2.9. Dealerství drog

Slovo pochází z anglického dealer detail, což znamená obchodník v drobném. Dealerství se ovšem netýká jen drog, ale všech psychotropních a návykových látek. Tato problematika úzce souvisí s toxikomanií, protože zpravidla je dealer drog také jejich uživatelem. Tam, kde je poptávka po drogách se zákonitě objevuje také jejich dealer. Z hlediska SPJ jde u dealerů o vědomé poškozování zdraví mladistvých klientů a zisk z této agrese vůči národnímu zdraví.

2.10. Terorismus

Terorismus je souhrn protilidských a protispolečenských metod hrubého zastrasování politických odpůrců nebo obchodních konkurentů násilím či smrtí.

Někoho „terorizovat“ v běžném označení nebo kriminální čin terorizmu podle trestního zákona je rozdíl v závažnosti i pojetí. Malé dítě může terorizovat „hodnou“ maminku, která nezvládá výchovu a regulaci emocí objektu. Děti mohou podobně působit na unavenou učitelku důchodového věku.

§ 93 pak určuje za teroristu toho, kdo v úmyslu poškodit ústavní zřízení republiky jiného úmyslně usmrtí nebo se o to pokusí. V tomto případě se lež nebo neoznámení pravdy postihuje. Dále § 167 – Nepřekážení trestného činu a § 91 až 96 říkají, že kdo se dozví o rozvracení republiky, vlastizradě, záškodnictví, teroru, sabotáži apod. chování přiřazovaných teroristům, musí ze své vůle vypovídat. Subjektem oznamovací povinnosti je oběť, spolupachatel, svědek, náhodně informovaný, kontrolní subjekt.

Ovšem mezi těmito dvěma výklady pojmu terorismus existuje i forma rozsáhlé šikany, která je systematicky vedena za účelem zvýšení vlastní autority u ostatních, strachu ostatních z dané osoby, či skupiny osob a někdy i za obohacením cizím majetkem. A právě tato forma teroru je tou, se kterou se ve školství můžeme nejvíce setkat a s jejímž odstraněním si mnohdy neví rady ani zkušený pedagog.

2.11. Vražda, sebevražda

Vraždou se myslí úmyslné usmrcení druhého člověka. Odlišuje se od ní zabitií člověka, což je ublížení na těle s následkem smrti. Hlava VII. tr. zákona – Trestné činy proti životu a zdraví, § 219 mj. uvádí znaky vraždy:

- úmyslné usmrcení,
- na více osobách, opakovaně,
- oběti je pod 15 let,
- novorozence v afektu

Vraždy mohou být předem plánované, nejčastěji loupežné, ale také v afektu, vzteku. Polovina mladistvých pachatelů z této skupiny zabila někoho z rodičů, což byla osoba, která je nejvíce a podle jejich mínění nesprávně omezovala, nebo v afektu strachu, kdy chtěl nezletilý zahladit vraždou jiné, relativně nevinné jednání.

Co se týče **sebevražedných pokusů** u mladistvých jsou především snahou zevně napodobit sebevražedné jednání, ale schází úmysl zemřít a o úmyslné zbavení se života. Sebevraždy dětí do 14 let jsou poměrně vzácné, ale u dětí mezi 15. až 19. rokem věku jsou u nás druhou příčinou smrti. Většina chlapců se pokouší o oběšení, u děvčat bývají častější otravy medikamenty a svítiplynem. Sebevražedné sklony se objevují u nezletilých s nevyváženým vývojem osobnosti, psychopatií a také u některých neurotiků, kteří se sebevraždou snaží řešit konfliktní situaci ve škole či rodině. Při léčbě dítěte se sebevražednými sklony je vždy nutné provést dokonalý rozbor osobnosti pacienta i jeho životního prostředí a vztahů.

2.12. Xenofobie, rasismus

Xenofobii lze charakterizovat jako odpor či nepřátelství k cizímu, strach před ním, nedůvěra k němu. **Rasismus** spočívá v přesvědčení o nerovnosti lidských plemen, je zaměřován s národnostním etnikem nebo kulturním společenstvím. Rasistické chování zpravidla zastírá pravé motivy: agresivitu jedinců a skupin vůči „nepříteli“ a strach z odlišnosti jiných skupin.

V České republice se xenofobie a rasismus začali silněji projevovat na počátku devadesátých let minulého století, přičemž rasismus se týká především romského obyvatelstva a xenofobie je úzce spjata se stále více se šířící globalizací.

2.13. Znásilnění

Pojem znásilnění můžeme nalézt v trestním zákoně v § 241 jakožto trestný delikt. Znásilnění se dopustí ten, kdo násilím nebo pohrůzkou...donutí ženu k souloži...zneužije její bezbrannosti, dále spáchá-li jí újmu na zdraví, na ženě mladší 15 let. K typu deliktu zákon uvádí ještě § 38a) – Pohlavní zneužívání, kdy oběť je mladší, než 15 let a nerozhoduje pohlaví, navíc je-li zneužit osobou svěřeného dozoru v závislosti na ní. § 38b) postihuje soulož mezi příbuznými, kdy účastníci bývají také předmětem péče psychiatrů.

B. PREVENCE SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ VE ŠKOLÁCH A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍCH

1. Zásady efektivní primární prevence

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) uvádí ve svých dokumentech cíle výchovně vzdělávacího působení v oblasti prevence sociálně patologických jevů:

- posilovat duševní odolnost vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům,
- schopnost dítěte dělat samostatná a pokud možno správná rozhodnutí, vytvářet v dítěti správné postoje, podporovat jeho zájmy (volnočasové aktivity),
- schopnost týmové práce, schopnost jednání v interpersonálních vztazích,
- schopnost řešit problémy,
- podílet se na tvorbě životního prostředí.

(MŠMT, Strategie..., str. 4, 2001)

Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže jsou multifaktorově podmíněny. Vedle vlivu rodiny, osobnostních vlivů, vlivů subkultury a společenských vlivů se část mládeže dostává na "šikmou plochu" díky akčnímu vakuu ve volném čase. Tento vliv je ještě markantnější v té části populace, která má výrazněji vyjádřenou potřebu mimořádných zážitků bez schopnosti získat uspokojující prožitky vlastní aktivní činností a vlastním přičiněním. Do této skupiny dětí a mládeže se zvýšeným rizikem výskytu společensky nežádoucích jevů patří: chroničtí sledovači televize, filmů a počítačových her, mládež bloudící po ulicích a restauračních zařízeních a ubíjející nudu a dále mládež vyhledávající dramatické a dobrodružné aktivity zástupným způsobem, tj. pomocí násilí, kriminality, drog, alkoholu, apod.

(MŠMT, Volný..., str. 11-15, 2002)

Volný čas hraje významnou roli při utváření osobnosti jedince a jeho pozitivní socializaci¹⁴ (vznikají širší vrstevnické i jiné sociální kontakty a interakce). Důsledkem snížení kvality společenské péče o volný čas mladých vede ke zvýšení negativních společenských jevů. Volný čas je definován jako čas, v němž jedinec na základě svého svobodného rozhodnutí, vlastních zájmů, pocitů a nálad volí činnost, které se bude věnovat. Právě škola je institucí, která volnočasové aktivity svým žákům poskytuje a to i před, během (v rámci tělesné výchovy) a po vyučování. Tyto volnočasové aktivity mají nejčastěji podobu různě zaměřených kroužků (sportovní, výtvarný, šachový, soutěžní, taneční, hudební, atd.)

Volnočasové aktivity se tak stávají důležitým prvkem strategie prevence, ale **nelze každou volnočasovou aktivitu považovat za prevenci**, neboť kvalitní realizace zájmů a potřeb dítěte a mladého člověka prostřednictvím aktivit ve volném čase patří do oblasti sociálního učení. Hlavní součástí volnočasových aktivit jsou pohybové aktivity a sport, které zdravý životní styl naplňují. U dětí a mládeže rozlišujeme následující formy aktivit: fyzická aktivita realizovaná organizovanou tělovýchovou a sportovní činností a neorganizovanou tělovýchovou a sportem a zájmová činnost s účastí na práci ve výtvarných, přírodovědeckých, technických a hudebních kroužcích.

(MŠMT, Volný..., str. 5 – 8, 2002)

Karel Nešpor uvádí tyto zásady efektivní primární prevence závislostí:

- program začíná pokud možno brzy a odpovídá věku
- program je malý a interaktivní
- program zahrnuje podstatnou část žáků
- program zahrnuje získávání relativních sociálních dovedností¹⁵ a dovedností potřebných pro živost, včetně dovedností odmítání, zvládání stres atd.
- program bere v úvahu místní specifika
- program využívá pozitivní vrstevnické modely
- program zahrnuje legální i nelegální návykové látky
- program zahrnuje i snižování dostupnosti návykových rizik i poptávky po nich

¹⁴ Socializace (lat. socialis = společný) je proces, kterým se jedinec začleňuje do sociální skupiny, přičemž si osvojuje normy ve skupině panující, její hodnoty, učí se sociálními rolím spojeným s určitými pozicemi a dalším dovednostem a schopnostem. Trvá celý život. (Jandourek, str. 220, 2001)

- program je soustavný a dlouhodobý
 - program je komplexní a využívá více strategií (např. prevenci ve školním prostředí i práci s rodiči)
 - program počítá s komplikacemi a nabízí dobré možnosti, jak je zvládat
 - selektivní a indikovaná prevence je náročnější na čas, kvalifikaci i prostředky a často vyžaduje individuální přístup a pomoc s ohledem na specifické individuální potřeby
- (Nešpor, s. 134, 2000)

1. 1. Vytváření preventivních programů

Na začátku přípravy preventivního programu dochází k mapování cílové skupiny (třídy, školy) a to ve spolupráci s ředitelem a ostatními pedagogickými pracovníky včetně školního metodika prevence. Toto "mapování" se zaměřuje na výskyt a pojmenování sociálně patologických jevů v cílových skupinách. Metodika programu musí vycházet ze skutečnosti, musí být objektivní. To znamená, že vodítkem k vytvoření správné metodiky je **věcné prostředí a systém vztahů a interakcí**. K věcnému prostředí řadíme samotnou budovu školy, její zařízení, vybavení, technické parametry, apod. Do systému interakcí a vztahů patří sociální klima školy (rozvoj demokratického a humanistického smýšlení – schopnost empatie, plurality názorů, spolupráce, apod.), organizační struktura (režim dne, zdravá výživa, pohybová aktivita), zdravé učení (smysluplnost, přiměřenost, účelovost látky, motivace), otevřené vztahy (s rodiči, s ostatní veřejností), stanovení pravidel chování všech účastníků života školy (jejich práva a zároveň povinnosti).

(MŠMT, Strategie..., str. 22, 2001)

Součástí realizace preventivních programů je také jejich hodnocení. Základem je porovnání stanoveného záměru a dosaženého efektu a to ve všech dílčích oblastech. Ve věcné realizaci jednotlivých akcí a aktivit, udává přehled o počtu účastníků, finančních nákladech programu a vyhodnocení výsledků uskutečňovaného procesu změn. Zhodnocení sociálního klimatu ve škole, kázně, prospěchu žáků, posunu v hodnotách a postojích žáků a zhodnocení výskytu sociálně patologických jevů na škole. Podmínkou efektivity programu je průběžné vyhodnocování změn, které zaručuje zpětnou vazbu.

Výsledky se mohou zaznamenávat do dotazníků a škál a tak dojde k objevení dalších menších nesrovnalostí, které se ale stanou důležitými při vypracovávání nové verze stávajícího programu. Není tedy nutné při tvorbě nového programu začínat znovu od počátku nebo zkostnatět na starých postupech, nýbrž snažit se o kreativitu a inovaci a stavět na tom, co již bylo objeveno.

(MŠMT, Strategie..., str. 23, 2001)

1. 2. Instituce v systému prevence v resortu školství, mládeže a tělovýchovy

Na primární prevenci sociálně patologických jevů ve vztahu k dětem a mládeži se podílejí složky regionální, národní i mezinárodní úrovně. Metodické pokyny prevence MŠMT uvádějí jejich strukturu, do které patří hlavně tyto organizace:

- *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* a jeho vybrané přímo řízené organizace (Institut dětí a mládeže, Institut pedagogicko – psychologického poradenství, Česká školní inspekce, Antidopingový výbor ČR).
- *Krajská institucionální úroveň* - Odbor školství, mládeže a sportu krajského úřadu.
- *Okresní institucionální úroveň* – Pedagogické psychologické poradny a Střediska výchovné péče.
- *Školy a školská zařízení* a) mateřské, základní, střední školy, střední odborná učiliště a vyšší odborné školy; speciální školy,
b) školská zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, školní družiny, školní kluby, domov mládeže,
c) střediska pro volný čas dětí a mládeže.

(MŠMT, Strategie..., 2001)

Velký význam pro prevenci mají i nevládní organizace, jejichž činnost doplňuje práci institucí veřejné správy a dalších subjektů (DROP-IN¹⁵, Sananim¹⁶)

¹⁵ Nadace Drop In vznikla na sklonku roku 1991 v souvislosti se změnou společenského systému a tím možností zřídít systém komplexní prevence a péče o uživatele nelegálních drog a jejich rodinné příslušníky, který by co nejlépe vyhověl daným potřebám.
(<http://www.dropin.cz/dropin.shtml>)

Osa systému prevence je tvořena těmito subjekty: odborný pracovník MŠMT, krajský školský koordinátor, okresní metodik prevence a školní metodik prevence.

Úkoly ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

- a) Zpracovává a inovuje dokumenty resortu školství, mládeže a tělovýchovy, které se týkají prevence sociálně patologických jevů.
- b) Na základě dokumentů inovuje budoucí preventivní programy.
- c) Vytváří podmínky pro realizaci systému prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže na národní úrovni v oblasti metodické a legislativní.
- d) Každoročně vyčleňuje finanční prostředky na prevenci v rámci resortu školství, mládeže a tělovýchovy.
- e) Vytváří interaktivní informační systém pro činnost resortního systému prevence.
- f) Systémově realizuje vědeckovýzkumnou činnost v oblasti prevence.
- g) Rozvíjí spolupráci na meziresortní a mezinárodní úrovni v oblasti prevence sociálně patologických jevů.

Úkoly krajského školského koordinátora prevence

- a) Podílí se na vytváření a inovacích krajské koncepce a programu prevence ve spolupráci s krajským protidrogovým koordinátorem, popř. okresním protidrogovým koordinátorem, krajskou, popř. okresní protidrogovou komisí, managery Komplexních součinnostních programů prevence kriminality a dalšími subjekty participujícími na prevenci v rámci kraje (institucemi dalších resortů, případně nevládními organizacemi); prosazuje přitom naplňování úkolů a záměrů obsažených v Koncepci prevence v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy.
- b) Kontroluje situaci ve školách a školských zařízeních v okrese z hlediska podmínek pro realizaci Minimálních preventivních programů a navazujících aktivit v oblasti

¹⁶ Občanské sdružení SANANIM je největší nestátní organizací v ČR poskytující služby v oblasti péče a léčby závislostí na nealkoholových drogách. V současné době sdružení provozuje osm hlavních programů a řadu programů doplňujících. Mezi nejvýznamnější patří práce ve věznicích. Další programy jsou realizovány zejména v oblasti vzdělávání, primární prevence, publikační činnosti a zahraniční spolupráce. Jednotlivé projekty sdružení dnes zabezpečuje více než 95 zaměstnanců a 40 externích spolupracovníků.

(<http://www.sananim.cz/aboutus.php>)

prevence, ve spolupráci s okresními metodiky preventivních aktivit koordinuje preventivní aktivity škol a školských zařízení a pomáhá zajistit aktivity společné pro více školských subjektů.

- c) Ve spolupráci s okresními metodiky preventivních aktivit zajišťuje pravidelné pracovní porady (semináře) školních metodiků prevence ze škol a školských zařízení v rámci kraje a aktivně se těchto porad účastní.
- d) Provádí kontrolu naplňování Minimálních preventivních programů a připravuje vyhodnocení Minimálních preventivních programů a dalších aktivit škol a školských zařízení v oblasti prevence ve svém kraji, využívá jeho výsledků pro návrhy inovací v krajské koncepci a programu prevence a prostřednictvím hejtmána krajského úřadu je předkládá Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy.
- e) Sumarizuje návrh na financování Minimálních preventivních programů a dalších aktivit v oblasti prevence ze státních zdrojů.
- f) Spolupracuje s odborem pověřeným koordinací prevence na MŠMT.
- g) Je členem Krajské protidrogové komise a Koordinační komise pro poskytování poradenských služeb.

Úkoly okresního metodika prevence

- a) Pracuje v pedagogicko psychologické poradně nebo středisku výchovné péče.
- b) Je garantem jednotlivých minimálních preventivních programů škol a školských zařízení na úrovni okresu.
- c) Spolupracuje s krajským školským koordinátorem při organizaci pracovních porad a seminářů školních metodiků prevence na úrovni kraje. Školní metodiky prevence informuje o koncepci a aktuálních trendech v prevenci sociálně patologických jevů, dále jim poskytuje přehled o obsahu a kvalitě preventivních aktivit vládních i nevládních organizací, přináší aktuální kontakty na dostupná krizová, poradenská a preventivní zařízení, doporučuje vhodnou odbornou i populární literaturu včetně videonahrávek použitelnou v rámci efektivní prevence, také doporučuje metodikům vhodné formy dalšího vzdělávání a to na několika úrovních – postgraduální typ, základní, rozšiřující a to dle nabídek na celostátní i regionální úrovni.
- d) Osobně navštěvuje školy a školská zařízení, kde pomáhá řešit aktuální sociálně patologické jevy.

- e) Monitoruje výskyt sociálně patologických jevů v jednotlivých školách a školských zařízeních.

Úkoly školního metodika prevence

- a) Koordinuje přípravu Minimálního preventivního programu, jeho zavádění ve škole či školském zařízení, inovuje program podle aktuálních potřeb a podmínek, podílí se na realizaci programu a vyhodnocuje jeho účinnost.
- b) Odborně a metodicky pomáhá především učitelům výchovně vzdělávacích předmětů, ve kterých je možné a vhodné zavádět do výuky efektivní oblasti preventivní výchovy jako např. etickou a právní výchovu, výchovu ke zdravému životnímu stylu, směřování k vhodným volnočasovým aktivitám aj.
- c) Poskytuje učitelům a ostatním pracovníkům školy nebo školského zařízení informace z oblasti prevence, informuje je o způsobech řešení krizových situací v případech výskytu sociálně patologických jevů ve škole.
- d) Prezентuje a poskytuje vhodné odborné a metodické materiály, které slouží k realizaci podmínek Minimálního programu a dalších preventivních aktivit.
- e) Sleduje ve spolupráci ostatních pracovníků školy nebo školského zařízení rizika vzniku a projevy sociálně patologických jevů a navrhuje cílená opatření k včasnému odhalování těchto rizik a k řešení vzniklých problémů.
- f) Při své činnosti školní metodik uplatňuje hlavně efektivní metody (viz příloha).
- g) Je nutná jeho spolupráce s okresním metodikem, popř. krajským školským koordinátorem prevence, účastní se porad organizovaných těmito pracovníky a zajišťuje přenos zásadních informací z jejich obsahu.
- h) Spolupracuje na základě pověření ředitele školy nebo školského zařízení se školskými a dalšími krizovými, poradenskými a preventivními zařízeními, se zařízeními realizujícími vzdělávání v prevenci a s institucemi zajišťující sociálně právní ochranu dětí a mládeže.
- i) Zpracovává podklady a informace o Minimálním preventivním programu realizujícím se ve škole nebo školském zařízení pro okresního metodika prevence, popř. krajského školského koordinátora prevence.

(MŠMT, Čj.: 14514/2000-51, 2000, s. 3-11)

2. Minimální preventivní program pro základní vzdělání

Cílem každého preventivního programu je **komplexní změna**. Důraz je kladen na proměnu školy, na rozvoj zdravého životního stylu, na rozvoj volnočasových aktivit, na zvyšování sociální kompetence (rozvíjení sociálních dovedností, které napomáhají efektivní orientaci v sociálních vztazích, odpovědnost za chování a jednání), na posilování komunikačních dovedností (schopnost řešit problémy, konflikty, schopnost snést kritiku, chovat se asertivně, nepodléhat stresu), na vytváření pozitivního sociálního klimatu (pocitů důvěry, schopnost spolupráce s ostatními vrstevníky), na formování postojů ke společensky akceptovaným hodnotám (pěstování demokratických hodnot, humanistických postojů, morálních a mravních hodnot). Tyto cíle Minimální preventivní program definuje jako preventivní ochranné kompetence.

(MŠMT, Školní..., str. 17, 2001)

Určité typy výuky zaručují správnou cestu k osvojení preventivních ochranných kompetencí, naopak jiné metody a formy školní práce ji vylučují. Výuka, která je založena na frontálním vyučování ukazuje, že mezi neparticipujícími žáky jsou ti, u kterých je možný vyšší výskyt sociálního selhání a osvojení si sociálně nežádoucího chování. K tomu může přispívat stres a nuda. Výraznou rizikovost dále vykazuje hierarchicko-autoritativní model výuky, kdy děti soutěží v reprodukci znalostí, jsou vedeny pouze ke kázni, tím ale také k nesamostatnosti, kde není rozvíjena kreativita dětí ani jejich sociální dovednosti. Jako optimální nejen v rámci vzdělávání, ale i v rámci prevence se jeví otevřený typ výuky. Mezi tyto typy řadíme tzv. projektovou výuku, (žáci jsou vedeni k řešení komplexních problémů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním), integrované tematické vyučování (vyučování ve smysluplných celcích, blocích či etapách za aktivní účasti žáků) nebo kooperativní vyučování (je opakem individuálního vyučování, neboť je postaveno na spolupráci osob při řešení složitějších úloh, řešitelé jsou vedeni k tomu, aby si dokázali rozdělit sociální role, naplánovali celou činnost, rozdělili dílčí úkoly, apod.).

(MŠMT, Školní..., str. 16-17, 2001)

2. 1. Konkrétní témata prevence ve vzdělávacím procesu

Prevence je nedílnou součástí výuky a tak její stěžejní témata dokáže zkušený pedagog zařadit do různých částí osnov a učebních plánů. Klíčové vyučovací oblasti jsou následující:

- Oblast zdravého životního stylu (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa, pohybové aktivity).
- Oblast společenskovední (formy komunikace, sociální dovednosti a kompetence).
- Oblast přírodovědná (biologie člověka, fyziologie, chemie).
- Oblast rodinné a občanské výchovy.
- Oblast sociálně právní (právní aspekty sociálně patologických jevů, postoj společnosti k společensky nežádoucím jevům, práva dítěte, apod.)

(MŠMT, Školní..., 2001, s. 19)

Jednotlivá preventivní témata se objevují ve vyučovacích předmětech, mezi které řadíme: rodinnou výchovu, občanskou nauku, základy společenských věd, přírodovědu, biologii, vlastivědu, prvouku, český jazyk, výtvarnou výchovu, tělesnou výchovu a chemii. V rámci preventivního působení je třeba udržovat mezipředmětové vztahy. Prevenci je také vhodné začlenit mimo vyučování, do zájmového vyučování, diskusních klubů, kurzů, různých kroužků, družin, školních klubů, výletů a exkurzí.

(MŠMT, Školní..., 2001, s. 19)

Jednotlivé programy prevence sociálně patologických jevů stojí, stejně jako samotný vzdělávací proces, především na znalostech samotných žáků. Školní preventivní program pro základní školy a školská zařízení uvádí tyto potřebné znalostní kompetence žáků šestých až devátých tříd takto:

- žáci znají význam harmonických mezilidských vztahů pro zdravý životní styl a zdraví;
- respektují odlišné názory či zájmy lidí a odlišné způsoby jejich chování a myšlení, jsou tolerantní k menšinám;

- znají a uplatňují vhodné způsoby řešení neshod se spolužáky, spory řeší nenásilným způsobem;
- znají vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích;
- umí spolupracovat ve skupině a přebírat zodpovědnost za společné úkoly;
- znají významné dokumenty upravující lidská práva a sociálně právní ochranu dětí;
- znají činnost důležitých orgánů právní ochrany občanů;
- uvědomují si podstatu protiprávního jednání a právní odpovědnost za případné protiprávní činy;
- umí chápat zdraví ve smyslu holistickém, ve složce fyzické, duchovní, sociální;
- umí zhodnotit vhodné a nevhodné zdravotní návyky;
- umí vysvětlit své konkrétní postoje a chování z pohledu zdraví;
- ví, co je podstatou zdravého životního stylu a snaží se o jeho realizaci;
- znají pozitivní vliv aktivního pohybu, relaxace, duševní hygieny;
- ví, že zneužívání dítěte je trestné;
- umí diskutovat o rizicích zneužívání drog, orientují se v trestně právní problematice návykových látek;
- ví, kde hledat odbornou pomoc, v případě potřeby ji dovedou využít;
- bezpečně zvládají účelné modely chování v krizových situacích (šikanování, týrání, sexuální zneužívání apod.) a správně se rozhodují v situacích vlastního nebo cizího ohrožení;
- dokáží komunikovat se specializovanými službami (linky důvěry, krizová centra);
- odmítají projevy brutality a násilí zprostředkované médii a umí o nich diskutovat.

(MŠMT, Školní..., 2001, s. 21)

2. 2. Nástroje k uskutečnění preventivních programů

Mezi nástroje prevence sociálně patologických jevů spadají jak jednotlivé preventivní programy, které zohledňují věk žáků, tak školní pravidla, komunikace rodiny a školy, spolupráce s rodiči i spolupráce s Policií ČR.

Preventivní programy pro druhý stupeň ZŠ

S přechodem dítěte na druhý stupeň základní školy souvisí celá řada změn (změna třídního učitele; střídání různých učitelů na jednotlivé vyučovací předměty; nárůst počtu nových, pro dítě zcela neznámých předmětů; příchod nových spolužáků, např. z okolních venkovských škol; či odchod již známých kamarádů, např. na víceletá gymnázia), které mohou u dětí vyvolávat zátěžové situace. Preventivní programy by tak měly i tyto možné zátěže zohledňovat.

Preventivní program pro **6. ročník** by tak měl být vystavěn především na aktivní spolupráci skupiny i každého jednotlivce. Tato zpočátku vynucená spolupráce pomůže novým dětem začlenit se do třídního kolektivu a poznat tak ostatní spolužáky. V rámci preventivních programů je nutné předem stanovit pravidla (aktivní naslouchání, pravdivost, důvěryhodnost, tolerance, maximální osobní nasazení), která je nutno dodržovat. Je také dobré oživit případnou jednotvárnost programů hrami s nácvikem verbální a nonverbální komunikace, hrou na sebezpoznání, simulačními hrami a relaxačními aktivitami, přičemž cílem vždy zůstává vytvořit dobře fungující tým žáků a učitelů.

Obsah těchto programů, je pak zaměřen na vzájemné poznávání účastníků; vytváření vztahu důvěry mezi žáky a učiteli a mezi žáky navzájem; formování skupiny, která je pro žáky bezpečným místem, jenž jim pomáhá vyhnout se rizikovému společensky nežádoucímu chování (šikanování, užívání alkoholu a drog, vzniku různých typů závislostí apod.); začlenění nových žáků do komunity třídy.

V **7. ročníku** jsou preventivní programy upraveny tak, aby reagovaly na rozvoj pubertálního období¹⁷ u dětí, které je zároveň velmi rizikovým pro nástup sociálně patologických jevů. Právě proto se podporuje především budování kvalitního vrstevnického týmu, ve kterém se žáci cítí bezpečně a jistě. Je vhodné využít několikadenní intenzivní pobytové soustředění se zaměřením na hlubší vzájemné poznávání účastníků; prohlubování vztahů důvěry; upevňování kolektivních vztahů s včasným podchycením nežádoucích projevů chování; trénink obrany před manipulací,

¹⁷ stadium dospívání, dosahování pohlavní a psychické zralosti, pubescence (internetový slovník cizích slov)

s uměním říci „ne“; trénink odpovědnosti za vlastní rozhodnutí; zvládání náročných fyzických duševních situací; umění vyrovnat se s neúspěchem.

Pro **8. ročník** základní školy je vhodné uskutečňovat preventivní programy výrazně aktivní formou. Již vyzkoušenými metodami jsou brainstorming, diskuse, hraní rolí, rozhovor, empatie, kreslení a další. Tyto činnosti posilují aktivitu jednotlivců, spolupráci ve skupině, volbu vhodné komunikace, či prosazování vlastních návrhů. I zde by součástí programu měly být hry na nácvik verbální a nonverbální komunikace, simulační hry a relaxační techniky, využití metody kritického myšlení. Pomocí projektů je vhodné ověřit kvalitu vytvořených postojů ke zdravému životnímu stylu a sociálně patologických jevům u dětí, přičemž vhodnou součástí programu jsou kompenzační a relaxační aktivity sportovní a turistické.

Preventivní program by měl být v tomto věku zaměřen především na upevňování vztahů v komunitě vrstevníků; rozvoj schopností přijímat svobodná a odpovědná rozhodnutí; nácvik efektivní komunikace na základě vlastních prožitků; nácvik řešení zátěžových situací; zvýšení schopnosti odolávat nebezpečím, krizím, stresu, zátěžovým situacím (včetně odmítání alkoholu, drog, nikotinu, nevhodných způsobů chování); přehled životních rizik; společenské vztahy (včetně mediální hygieny, vlivu reklamy apod.); modelové, projektové situace poskytující návody k řešení problémů.

Programy prevence sociálně patologických jevů pro **9. ročníky** by měly mapovat dosažené výsledky osobnostního a sociálního rozvoje, fixovat tyto dovednosti a postoje a využívat prvků předchozích programů. Převažovat by měly zážitkové aktivity a formy práce podporující příznivé klima ve třídě.

(MŠMT, Školní..., 2001, s. 25 - 29)

Školní pravidla

Společně vytvořená a dodržovaná pravidla ve třídě a ve škole jsou velmi účinnou prevencí sociálně patologických jevů, zejména nekázně, násilí a šikany. Jedná se o pravidla týkající se soužití v konkrétním společenství žáků, pedagogů a ostatních zaměstnanců školy, a o pravidla provozu a chodu školy. Ve většině škol jsou tato provozní pravidla dána školním řádem. Vedle nich však existují i pravidla soužití, která jsou většinou „nepsaná“. Jedná se o pravidla vzájemného respektu, úcty, důvěry,

empatie a dalších životních kvalit a dovedností. Z pravidel soužití by měla vycházet pravidla provozní. Tam, kde chybí přesně formulovaná pravidla soužití, dochází snáz a častěji k tomu, že se porušují pravidla provozní. Je to dáno tím, že není pochopen smysl a důvody jednotlivých provozních norem a tyto jsou často brány jako výzvy k jejich porušení.

Při vytváření pravidel soužití resp. provozních pravidel je vhodné dodržovat několik zásad :

- **spoluúčast dětí** na vytváření a upevňování pravidel, což je základem toho, aby děti pravidla přijaly a řídily se jimi
- **integrace pravidel do denního života školy** – nestačí jednorázové seznámení s pravidly (školním řádem) na počátku roku, je třeba, aby děti prožívaly to, že dodržování pravidel se vyplatí
- **srozumitelnost a splnitelnost** – srozumitelnost je dána formulací pravidel s přihlédnutím k tomu, co si žáci pod jednotlivými pojmy představují, jaký je jejich výklad; splnitelnost je dána repertoárem žádoucího chování a možností v určité míře pravidla po dohodě upravovat
- **pozitivní formulace pravidel** – pravidla by měla být formulována v pozitivní formě; formy zákazu a příkazu inspirují k porušování a revoltě, formulace mají být obrazem žádoucího chování
- **přiměřenost počtu** – přemíra pravidel vede často k jejich ignoraci; lépe je začít od menšího počtu s obecnější, širší formulací a postupně vyvozovat další pravidla
- **pravidla se týkají všech lidí ve škole** – děti jsou velmi vnímavé na dvojí výklad pravidel a jejich porušování dospělými.

(MŠMT, Školní..., 2001, s. 27 - 28)

Komunikace rodiny a školy

Vztah mezi rodinou a školou je často velmi nevyvážený a komunikace je povrchní nebo žádná. Rodiče přistupují ke škole jako k instituci, které je třeba vyhovět, kterou je třeba ignorovat nebo na kterou je třeba si stěžovat. A to i přesto, že je průkazně dokázáno, že vzájemná spolupráce výraznou měrou přispívá ke školní

úspěšnosti dětí i k prevenci sociálně patologických jevů. Jenže výukové a výchovné problémy nelze řešit bez spolupráce na obou stranách, nelze dělat preventivní opatření.

Při komunikaci rodiny a školy je důležitý prostor pro neformální setkávání a vytváření společenských vztahů školy a veřejnosti. Velmi neformální a efektivní je možnost účasti rodičů ve výuce a jejich podílu na výchovných a vzdělávacích činnostech organizovaných školou.

Nejúčinnější a nejlevnější prevencí je zdravá výchova dětí v rodině a ve škole, dobrá výchova dětí je i programem prevence jednotlivých zdraví poškozujících a život znehodnocujících závislostí a jevů. Tato prevence je dána i souladem mezi rodinou a školou.

Spolupráce s policií ČR

V rámci prevence sociálně patologických jevů a jejich preventivních strategií by měla škola být v kontaktu s Preventivní informační skupinou Policie ČR (PIS). Tato skupina je zřizována u okresních nebo městských ředitelství Policie ČR. Tyto skupiny poskytují školám či školským zařízením informační a poradenskou činnost. Znalost situace sociálně patologických jevů v regionu škole napomáhá v realizaci preventivních programů. Spolupráce školy s Policií ČR by měla nastat již v rámci prevence, nikoliv až po výskytu sociálně patologického jevu, v horším případě již v řešení jeho škod. Kromě spolupráce školy s PIS by měla být zajištěna spolupráce s obvodním oddělením Policie ČR podle místa příslušnosti školy. Dopředu by mělo být dohodnuto, jak postupovat v případě zjištění závažných sociálně patologických jevů.

(MŠMT, Školní..., 2001, s. 32)

3. Úloha učitele

Vedle nezastupitelné role rodiny připadá významná úloha při hledání, volbě a dotváření životního stylu člověka také škole. Proto je odborná připravenost učitelů v primární prevenci nezbytnou součástí jejich vzdělání. Zvláštní postavení přitom na poli školy má učitel občanské výchovy. Právě v jeho hodinách řeší děti problémy každodenního soužití se spolužáky popř. s jinými generacemi (rodiči, prarodiči). Sice se metodik prevence postupně začlenil do školního vzdělávacího systému, přesto však velká část zůstává stále na učiteli občanské výchovy, popř. na třídním učiteli. Jsou to právě oni, kdo řeší případné kázeňské přestupky jednotlivých žáků, ať už se jedná o porušování školního řádu nebo o výskyt nějakého sociálně patologického jevu – šikana, vandalství, gambling,...

V podstatě lze říci, že úloha učitele, obzvláště pak učitele občanské výchovy, spočívá ve dvou hlavních bodech. Jednak by měl učitel vést děti ke zdravému životnímu stylu prostřednictvím cílené výchovy a jednak by měl zastávat roli učitele jako významné osoby, vzoru pro děti do 15 let, který budou děti napodobovat a respektovat. V rámci cílené výchovy musí učitel své žáky vybavit znalostmi, dovednostmi a vypěstovat v nich žebříček hodnot, kdy zdraví stojí na předních místech tohoto hodnotového systému. Učitel působí nejen tím, jaké poznatky předává, ale především tím, jak se chová, co vyzařuje celou svou osobností. Učitel by měl dbát na svůj zdravý životní styl a být tak pro své žáky dobrým příkladem. Učitel by se měl snažit o vytváření pozitivní atmosféry ve škole. Je třeba kultivovat vztahy mezi dětmi, učiteli navzájem, vztahy mezi žáky a jejich učiteli a vztahy učitelů s vedením školy.

K uskutečnění výše uvedených úkolů má učitel občanské výchovy mnohem více prostředků než učitel jiného vyučovacího předmětu. Obecně se má za to, že občanská výchova je předmět, do kterého se žáci nemusí příliš učit. Je to proto, že jeho výchovný aspekt se odehrává přímo ve vyučovací hodině. Tak např. díky situačním scénkám nebo dramatické výchově jsou žáci nenásilnou formou nuceni spolupracovat a komunikovat s ostatními, ale zároveň díky této zábavné formě může učitel ihned reagovat na současné problémy ve třídě (šikana) či na obecné problémy dané věkové skupiny (mezigenerační vztahy). Občanská výchova představuje více než všechny ostatní předměty pro žáka volnost v myšlení a v jednání, kdy není tolik zaměstnáván jeho

mozek novými vědomostmi, ale spíše uvědomováním si již známých věcí (To, že v autobuse by měl mladší nechat sednout staršího děti ví, ale pokud jim to dostatečně dlouho neopakujeme, nedělají to. Když si pak společně sehraji scénku správného a špatného chování v autobuse, vždy při cestování tímto dopravním prostředkem se velké části z nich tyto scénky vybaví.). Proto je úloha učitele občanské výchovy v rozvoji dítěte, a to nejen v oblasti prevence SPJ, nezastupitelnou.

III. PRAKTICKÁ ČÁST

1. Cíl praktické části

Cílem praktické části je provést menší výzkum informovanosti žáků o sociálně patologických jevech a zároveň zmapovat šíři prevence sociálně patologických jevů na druhém stupni základních škol, neboť právě škola (vedle rodiny) by měla být hlavním zdrojem, který v dětech buduje povědomí o tom, co je droga, proč ji nebrat či jak vyplnit svůj volný čas. Pro zjištění těchto informací jsem po dohodě s vedoucím práce převzala a upravila nestandardizované dotazníky (viz příloha číslo 2), jež jsou součástí výzkumu, který realizuje katedra pedagogiky a psychologie pedagogické fakulty Jihočeské univerzity. Dotazník je anonymní a je určen pro všechny ročníky druhého stupně základní školy. Úvodní část dotazníku se zaměřuje na průzkum okolností, které se týkají samotného respondenta (uzavřené položky číslo 1 až 5 a otázka 10). Dále dotazník obsahuje otázky sledující zkušenosti respondenta s kouřením (položky s výběrem možností číslo 6 a 7), s alkoholem (otázky číslo 8 a 9), s marihuanou (otázky číslo 12 až 14) a s preventivními programy (otázka s výběrem možností číslo 18). V dotazníku jsou obsaženy i položky zaměřené na informovanost dotazovaných v oblasti SPJ (otázky číslo 11 a 17) a na chování respondentů při setkání s drogou (otevřené podotázky 15.1 a 15.3 položky číslo 15) či se šikanou (otevřené podotázky 15.2 a 15.4 položky číslo 15).

Cílem této etapy mé diplomové práce je i potvrzení či vyvrácení mých hypotéz vztahujících se k problematice sociálně patologických jevů.

Hypotéza číslo 1 – Informovanost žáků o SPJ je v korelaci s preventivními programy, které jim škola poskytuje.

Hypotéza číslo 2 – Největší informovanost o SPJ dětem poskytuje škola.

Hypotéza číslo 3 – Děti městské školy mají více zkušeností s marihuanou (díky její lepší dostupnosti) než děti školy venkovské.

2. Popis zkoumaného vzorku

Výzkum byl proveden ve dvou základních školách v okrese Žďár nad Sázavou na jaře roku 2006. Jednalo se o ZŠ TGM Bystřice nad Pernštejnem (škola městská) a ZŠ Štěpánov nad Svratkou (škola venkovská). Ve škole v Bystřici nad Pernštejnem dotazníky vyplnilo 100 dětí. Z toho 45 děvčat a 55 kluků.

	11 let	12 let	13 let	14 let	15 let	16 let
Dívky	1	10	10	14	10	0
Chlapci	1	13	10	15	15	1

Ve Štěpánově nad Svratkou se výzkumu účastnilo 95 žáků. Z toho 46 děvčat a 49 kluků.

	12 let	13 let	14 let	15 let	16 let
Dívky	12	9	13	12	0
Chlapci	10	13	15	10	1

3. Vyhodnocení dotazníků pro žáky druhého stupně základní školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů

ZŠ TGM Bystřice nad Pernštejnem

Ad 1. S kým bydlíš v domácnosti?

Většina všech oslovených žáků, 72%, žije s oběma rodiči a s jedním nebo více sourozenci. Z toho 4,2% dětí žije i s prarodiči.

7% oslovených dětí žije jako jedináčci s oběma rodiči.

20% oslovených žáků žije jen s jedním rodičem, z toho 90% bydlí s maminkou a se sourozenci, popř. s prarodiči, a 10% pouze s tatínkem.

Nevlastními rodiči je vychováváno 1% oslovených žáků.

Ad 2. Co obvykle děláš ve svém volném čase?

Většina respondentů z nabízených volnočasových aktivit vybrala více než jednu.

20,5% respondentů věnuje svoje chvíle volna kamarádům.

20,2% respondentů se ve volném čase věnuje sportu.

14,2% respondentů se ve chvílích volna zabývá hudbou.

13,1% respondentů ve volném čase sleduje televizi.

13,1% respondentů volný čas zaplňuje počítačem.

7,7% respondentů má volný čas vyplněn nějakým kroužkem.

6,5% respondentů ve volném čase raději čte knihu.

4,7% respondentů volný čas zaplňuje jinou než nabízenou činností, mezi které patří:

zahrada

čumím do blba

internet

nic

malování

učení

rybaření

zvířata

ministrování

Ad 3. Odkud se nejčastěji dovídáš o tom, co je pro tvé zdraví správné?

Informace o tom, co je pro zdraví správné, získávají dotazovaní žáci většinou, tedy z 34,2%, od rodičů.

24,3% informací o tom, co je pro zdraví správné, získávají dotazovaní žáci ze školy.

19,8% informací o tom, co je pro zdraví správné, získávají dotazovaní žáci z televize.

10,9% informací o tom, co je pro zdraví správné, získávají dotazovaní žáci z časopisů.

7,9% informací o tom, co je pro zdraví správné, získávají dotazovaní žáci od kamarádů.

3% informací o tom, co je pro zdraví správné, získávají dotazovaní žáci z jiných než uvedených zdrojů. Děti uvedli např. *noviny* *encyklopedii*

internet

Boha

Ad 4. Napiš, prosím, jak tě baví škola, do které chodíš?

6% respondentů odpovědělo, že se baví ve škole HODNĚ – zaškrtno tedy z vybírané škály 1.

21% respondentů zaškrtno 2.

42% respondentů zaškrtno 3.

16% respondentů zaškrtno 4.

14% respondentů škola nebaví VUBEC, takže zaškrtnli 5.

Jeden z respondentů zaškrtnal všechny nabízené možnosti s odůvodněním, že to, jak se ve škole baví je závislé na vyučovacím předmětu, který zrovna probíhá.

Ad 5. Jak bys celkově označil/a svůj prospěch ve škole, tvé školní výsledky?

21,5% oslovených žáků samo sebe vidí jako VÝBORNÉ žáky.

Většina oslovených žáků, tedy 58,5%, sebe zařadilo mezi DOBŘE prospívající žáky.

20% oslovených žáků se vidí jako ŠPATNĚ prospívající.

Ad 6. Je ve tvém okolí někdo, kdo kouří?

89% oslovených žáků nemá ve svém okolí nikoho, kdo kouří.

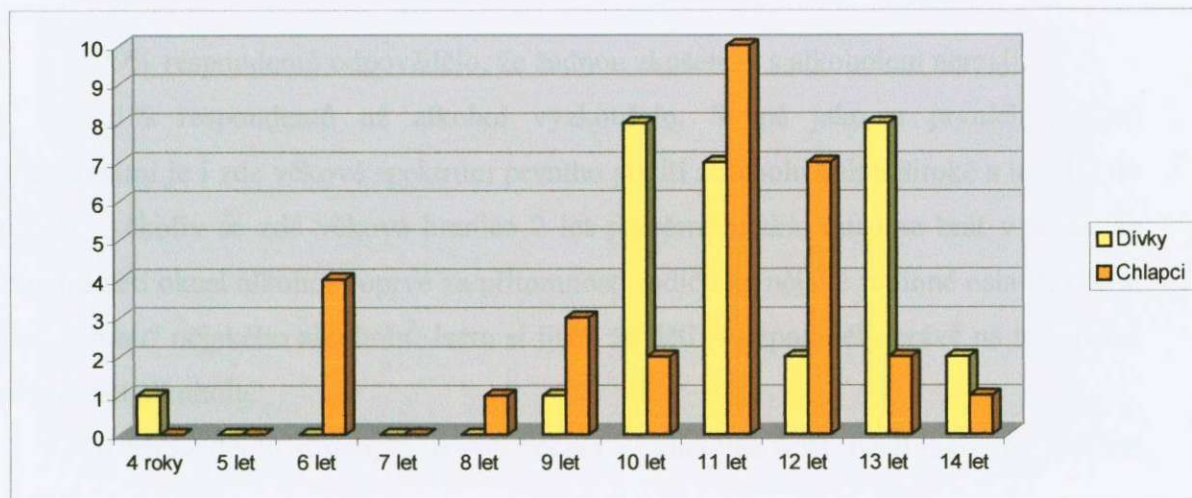
11% oslovených žáků zná v blízkém okolí někoho, kdo kouří, přičemž ze 24,8% je to spolužák ve třídě (toto číslo vypadá hrozně, ale je třeba si uvědomit, že se může jednat třeba i jen o čtyři žáky – každý z jiného ročníku). 20,8% připadá na tatínky, 8,3% na maminky a 7,1% na sourozence žáků. 18,6% kuřáků z okolí oslovených žáků jsou jejich kamarádi, 2,7% kuřáků z okolí zkoumaných žáků tvoří někdo jiný z rodiny – ze 36,8% jsou to strýčkové, z 28,9% dědečci, z 15,8% tety a ze 7,9% babičky. Mezi odpověďmi se ale najde i *sestřenice* většina *bratranec* *co vám je potom.*

Ad 7. Zkusil/a jsi někdy sám/sama kouřit cigarety?

61% dotázaných žáků nikdy nezkusilo kouřit.

38% žáků naopak už s cigaretami nějakou zkušenost má. Věk, ve kterém této nové zkušenosti dosáhli je různý – věkový rozptyl je od 4 do 14 let, přičemž 5 dotázaných nedokázalo určit, v kolika letech okusili svou první cigaretu a jeden uvedl jako věk 0.

Jeden z dotázaných žáků neodpověděl.

Z grafu je patrné, že ve čtyřech letech, stejně jako v osmi, okusil cigaretu pouze jeden ze 100 oslovených žáků. V pěti a sedmi letech s cigaretami nikdo z oslovených žáků neexperimentoval. V 6-ti letech, stejně jako v 9-ti, cigaretu okusili 4 žáci, v 10-ti letech bylo žáků již 10. U věkové skupiny 11-ti letých počet prvních zkušeností s cigaretou stoupl na 17 a u 12-ti letých zase poklesl na 9 žáků. Ve 13-ti letech svoji první cigaretu zkusilo vykouřit 10 dětí a ve 14-ti zatím jen 3. Samozřejmě se musí brát v úvahu, že dotazované děti byly různého věku, takže až ti mladší dorostou, navýší i počet prvních zkušeností s cigaretou ve vyšším věku, to je ve 13-ti letech a výš.

Pro mě docela překvapivě mají nejvíce zkušeností s cigaretou žáci 8. třídy, resp. věková kategorie 14-ti let..

Ad 8. Je ve tvé blízkosti někdo, kdo pije často alkohol?

60% dětí nemá na blízku nikoho, kdo by pil často alkohol.

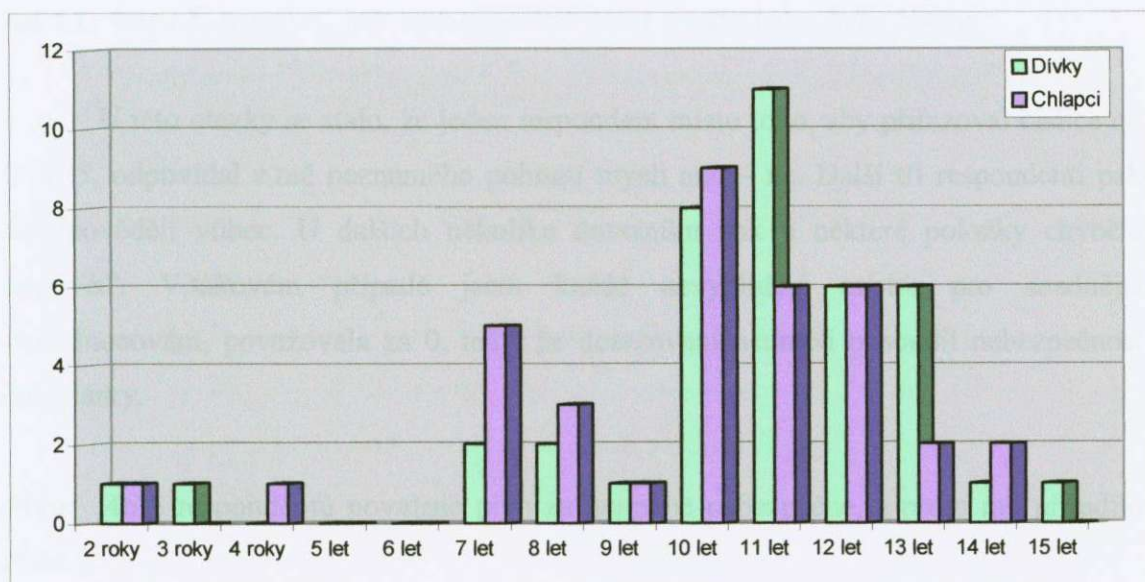
40% dětí oproti tomu někoho, kdo si častěji alkohol dopřává, ve své blízkosti má. Z 25,4% je to kamarád/ka, z 22% otcové žáků, ze 17% spolužák ze třídy, 6,8% představují sourozenci a stejné procento i učitelky (zarážející je, jak zrovna tuto informaci mohou děti mít) a 1,7% tvoří maminky žáků. 20,3% častější konzumentů alkoholu tvoří někdo jiný v rodině – nejhůře opět (stejně jako u kuřáků) vycházejí strýcové oslovených žáků, dále dědové, bratřenci a tety.

Ad 9. Ochutnal/a jsi už někdy sám/sama alkohol?

79% respondentů odpovědělo, že žádnou zkušenost s alkoholem nemají.

21% respondentů už alkohol vyzkoušelo. Stejně jako u prvních pokusů s cigaretami je i zde věkové spektrum prvního požití alkoholu velmi široké a to od 2 do 15 let. Ačkoliv se zdá věková hranice 2 let poměrně nízká, musíme brát v potaz, že mnoho dětí okusí alkohol poprvé za přítomnosti rodičů na nějaké rodinné oslavě, kde si jen „líznu“ nějakého alkoholu. Jsem si jistá, že děti si vzpomněly právě na toto první ochutnání alkoholu.

6 respondentů si nebylo jistých věkem a jeden pak opět uvedl jako věk prvního požití alkoholu 0.

Ve dvou, stejně jako v devíti, letech získali první zkušenost s alkoholem 2 žáci, ve třech a ve čtyřech letech pak v každé skupině jen jeden žák. V 7-mi letech počet prvních zkušeností s alkoholem u 100 oslovených dětí stoupl na 7. V 8-mi letech poklesl na 5 a v 10-ti, stejně jako v 11-ti letech, razantně stoupl na 17. U věkové kategorie 12-ti let počet respondentů, kteří poprvé okusili alkohol, klesl na 12 a klesající tendence platí i pro věkové skupiny 13-ti (8), 14-ti (3) a 15-ti let (1). Stejně jako u předchozího grafu i zde musíme brát v úvahu, že mladší respondenti mohou počty u vyšších věkových kategorií v našem grafu ještě navýšit.

Ad 10. Odkud se nejčastěji dovídáš o tom, co jsou to drogy?

34,8% informací o drogách, které mají, oslovené děti získávají ze školy.

24,1% informací o drogách, které mají, oslovené děti získávají díky televizi.

14,7% informací o drogách, které mají, oslovené děti získávají z časopisů.

14,7% informací o drogách, které mají, oslovené děti získávají od rodičů.

8,1% informací o drogách, které mají, oslovené děti získávají od kamarádů.

3,6% informací o drogách, které mají, oslovené děti získávají z jiných než výše uvedených zdrojů. Samy děti mezi ně řadí: *internet* *kostel, popř. náboženství*

letáky na ulici

Ad 11. Označ, prosím, jak nebezpečné jsou podle tebe tyto látky.

U této otázky se stalo, že jeden respondent místo toho, aby přiřazoval číslice od 0 do 5, odpovídal z mě neznámého pohnutí mysli ano – ne. Další tři respondenti pak neodpověděli vůbec. U dalších několika dotazníků pak u některé položky chyběla odpověď. V takovém případě jsem každé nevyplněné místo, pro snadnější vyhodnocování, považovala za 0, tedy, že dotazovaní neuměli posoudit nebezpečnost dané látky.

Pivo: 46% respondentů považuje pivo za nejméně nebezpečné, a proto mu přiřadilo číslo 1.

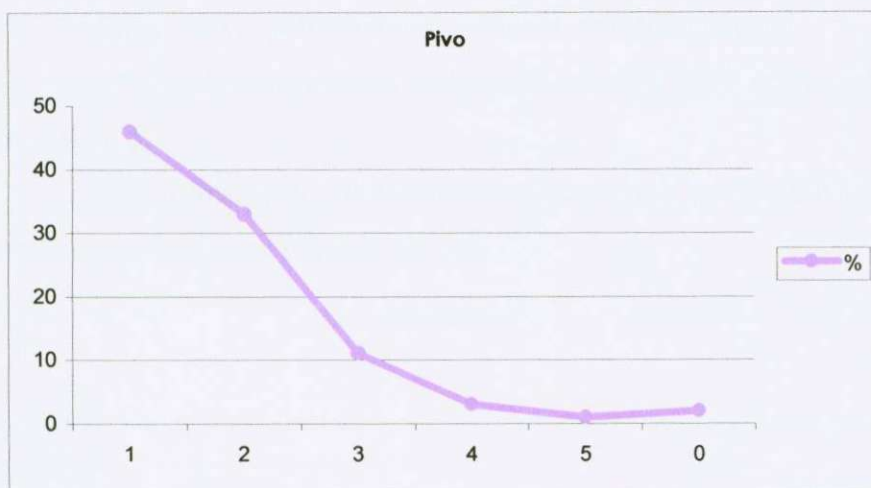
33% respondentů pivu přiřadilo nebezpečnost číslo 2.

11% respondentů pivu přiřadilo nebezpečnost číslo 3.

3% respondentů pivu přiřadilo nebezpečnost číslo 4.

1% respondentů považuje pivo za velmi nebezpečné, a proto mu přiřadilo 5.

2% respondentů se přiznalo, že nebezpečnost piva neumí posoudit a tak mu přiřadili číslo 0.

Víno: 39% dotazovaných připsalo vínu nejmenší nebezpečnost a tedy i číslo 1.

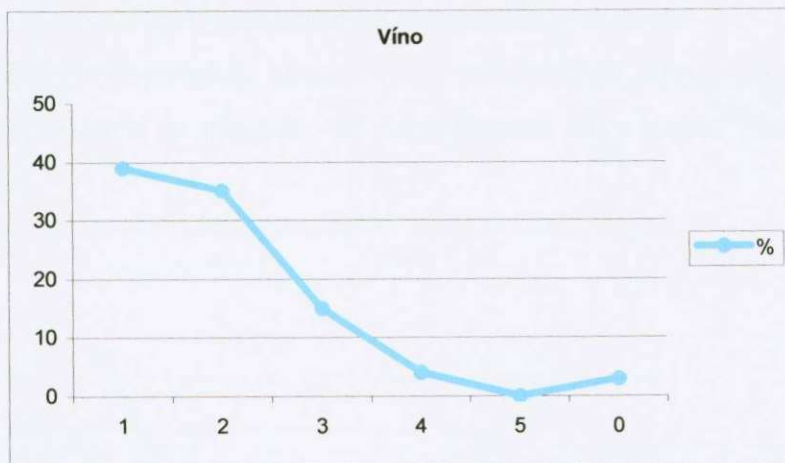
35% dotazovaných připsalo vínu nebezpečnost číslo 2.

15% dotazovaných připsalo vínu nebezpečnost číslo 3.

4% dotazovaných připsalo vínu nebezpečnost číslo 4.

0% dotazovaných připsalo vínu největší nebezpečnost a tedy i číslo 5.

3% dotazovaných připouští, že nebezpečnost vína nedokáže posoudit a připsalo mu tak číslo 0.

Tvrdý alkohol: 6% oslovených žáků tvrdý alkohol označilo za nejméně nebezpečný.

Napsalo k němu 1.

7,5% oslovených žáků tvrdý alkohol označilo číslem 2.

16,5% oslovených žáků tvrdý alkohol označilo číslem 3.

26% oslovených žáků tvrdý alkohol označilo číslem 4.

38% oslovených žáků vidí tvrdý alkohol jako velmi nebezpečný a označilo ho číslem 5.

2% oslovených žáků nedokázalo posoudit tvrdý alkohol z hlediska jeho nebezpečnosti a proto mu připsalo číslo 0.

Káva: 65% respondentů považuje kávu za nejméně nebezpečnou a přiřadilo jí číslo 1.

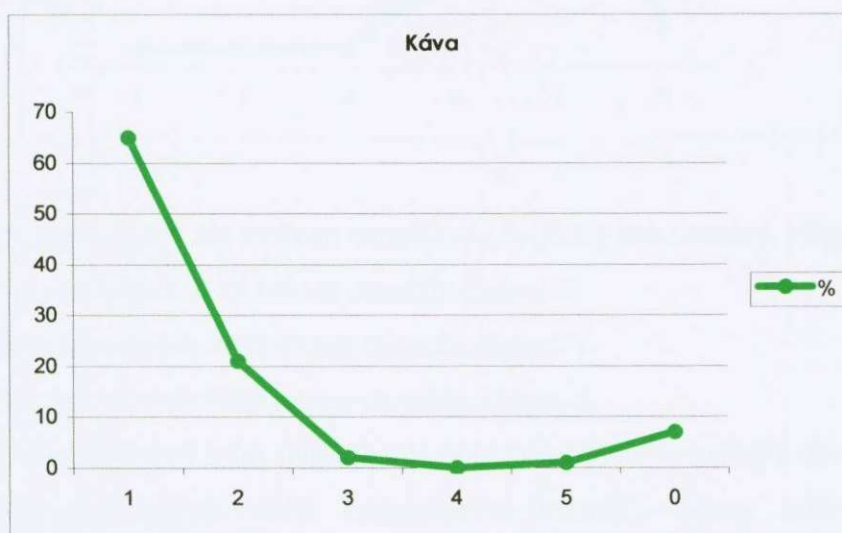
21% respondentů kávě přiřadilo nebezpečnost číslo 2.

2% respondentů kávě přiřadilo nebezpečnost číslo 3.

Žádný z respondentů kávě nepřihřadil nebezpečnost číslo 4.

1% respondentů považuje kávu za velmi nebezpečnou, a proto jí přiřadilo 5.

7% respondentů se přiznalo, že nebezpečnost kávy neumí posoudit a tak jí přiřadili číslo 0.

Hašiš: 3% dotazovaných vidí hašiš jako nejméně nebezpečný a připsalo mu číslo 1.

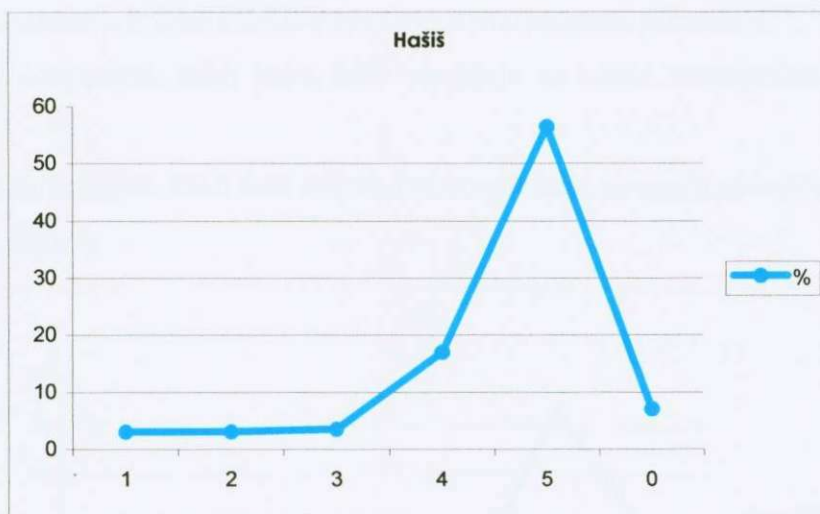
3% dotazovaných připsalo hašiši nebezpečnost číslo 2.

9,5% dotazovaných připsalo hašiši nebezpečnost číslo 3.

17% dotazovaných připsalo hašiši nebezpečnost číslo 4.

56,5% dotazovaných vidí hašiš jako velmi nebezpečný a tedy ho označilo číslem 5.

7% dotazovaných připouští, že hašiš nezná nebo jeho nebezpečnost nedokáže posoudit a připsalo mu tak číslo 0.

Toluen: 2% oslovených žáků toluen označilo za nejméně nebezpečný. Napsalo 1.

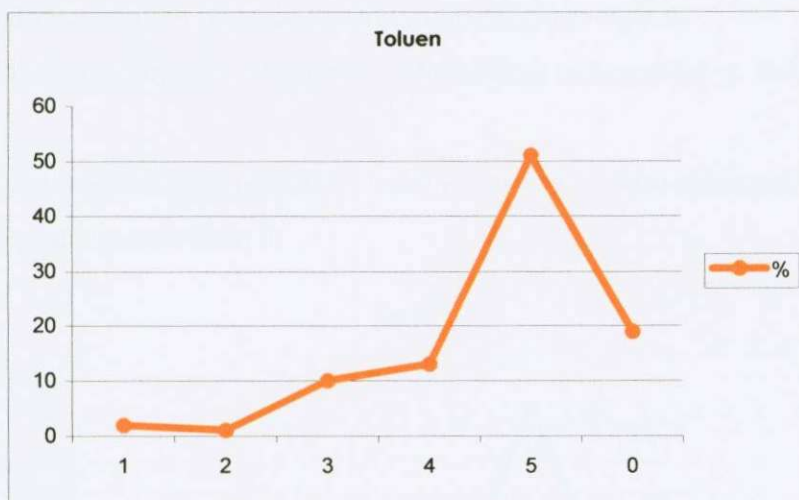
1% oslovených žáků toluen označilo číslem 2.

10% oslovených žáků toluen označilo číslem 3.

13% oslovených žáků toluen označilo číslem 4.

51% oslovených žáků spatřuje toluen jako velmi nebezpečný a dávají mu 5.

19% oslovených žáků nedokázalo posoudit toluen z hlediska jeho nebezpečnosti a proto mu připsalo číslo 0.

LSD: 4% dotázaných žáků látku LSD považuje za málo nebezpečnou a radí jí číslo 1.

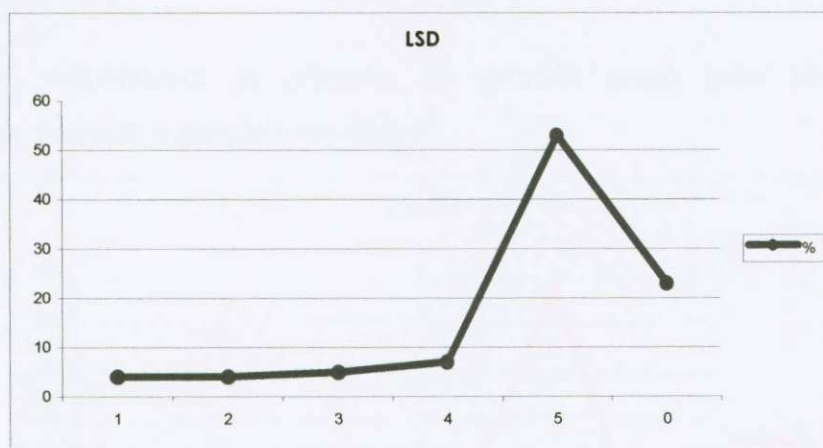
4% dotázaných žáků k LSD z hlediska nebezpečnosti připsalo 2.

5% dotázaných žáků k LSD z hlediska nebezpečnosti připsalo 3.

7% dotázaných žáků k LSD z hlediska nebezpečnosti připsalo 4.

53% dotázaných žáků látku LSD považuje za velmi nebezpečnou a řadí k ní číslo 5.

23% dotázaných žáků buď nezná, nebo nedokáže posoudit nebezpečnost LSD a tak připsalo číslo 0.

Heroin: 2% dotazovaných vidí heroin jako nejméně nebezpečný a připsalo mu číslo 1.

2% dotazovaných připsalo heroinu nebezpečnost číslo 2.

1% dotazovaných připsalo heroinu nebezpečnost číslo 3.

8% dotazovaných připsalo heroinu nebezpečnost číslo 4.

75% dotazovaných vidí heroin jako velmi nebezpečný a tedy ho označili číslem 5.

8% dotazovaných připouští, že heroin nezná nebo jeho nebezpečnost nedokáže posoudit a připsalo mu tak číslo 0.

Pervitin: Jen 2% respondentů považuje pervitin za nebezpečný a přiřadilo mu číslo 1.

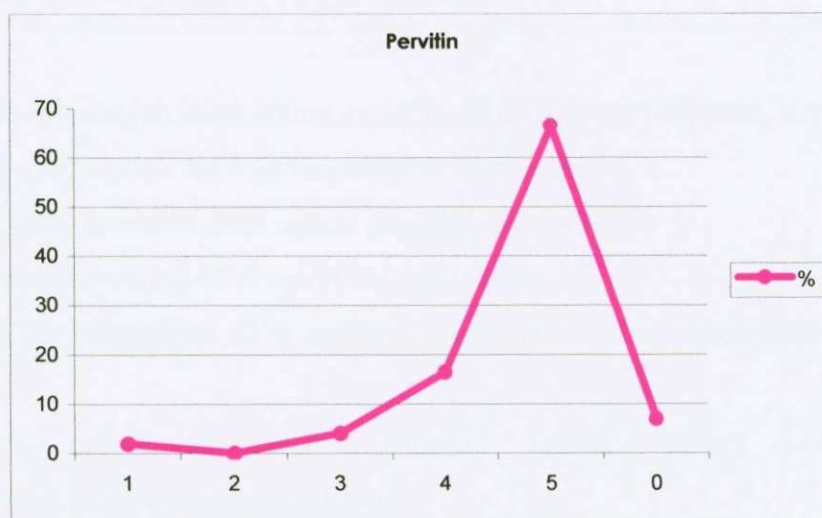
0% respondentů pervitinu přiřadilo nebezpečnost číslo 2.

4% respondentů pervitinu přiřadilo nebezpečnost číslo 3.

16,5% respondentů pervitinu přiřadilo nebezpečnost číslo 4.

66,5% respondentů považuje pervitin za velmi nebezpečný a přiřadilo mu číslo 5.

7% respondentů se přiznalo, že pervitin nezná nebo nedokáže jeho nebezpečnost posoudit a přiřadilo mu číslo 0.

Cigarety: 13,5% dotazovaných vidí cigarety jako nejméně nebezpečné a připsalo jim číslo 1.

20% dotazovaných připsalo cigaretám nebezpečnost číslo 2.

34% dotazovaných připsalo cigaretám nebezpečnost číslo 3.

18,5% dotazovaných připsalo cigaretám nebezpečnost číslo 4.

8% dotazovaných vidí cigarety jako velmi nebezpečné. Připisují jim číslo 5.

2% dotazovaných připouští, že cigarety nezná nebo jejich nebezpečnost nedokáže posoudit a připsalo jim tak číslo 0.

Opium: 3% oslovených žáků opium označilo za nejméně nebezpečné. Napsalo 1.

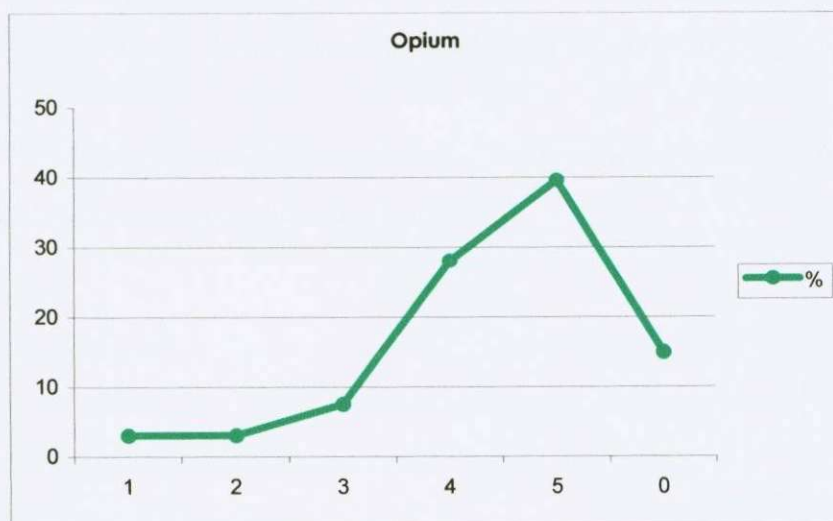
3% oslovených žáků opium označilo číslem 2.

7,5% oslovených žáků opium označilo číslem 3.

28% oslovených žáků opium označilo číslem 4.

39,5% oslovených žáků spatřuje opium jako velmi nebezpečné a dávají mu číslo 5.

15% oslovených žáků nedokázalo posoudit opium z hlediska jeho nebezpečnosti a proto mu připsalo číslo 0.

Extáze: 7% dotázaných žáků extází považuje za málo nebezpečnou a řadí jí číslo 1.

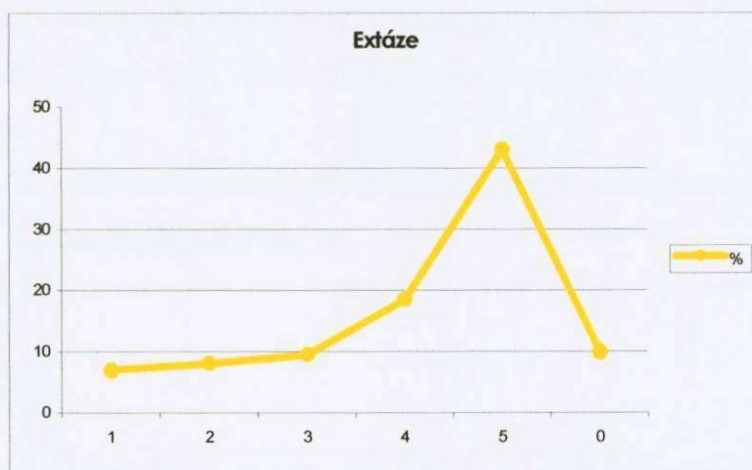
8% dotázaných žáků extází z hlediska nebezpečnosti připsalo 2.

9,5% dotázaných žáků extází z hlediska nebezpečnosti připsalo 3.

18,5% dotázaných žáků extázi z hlediska nebezpečnosti připsalo 4.

43% dotázaných žáků extázi považuje za velmi nebezpečnou a řadí k ní 5.

10% dotázaných žáků buď extázi nezná, nebo nedokáže posoudit její nebezpečnost a tak jí připsalo číslo 0.

Lysohlávky: 5% respondentů považuje lysohlávky za nebezpečné a přiřadilo jim 1.

5% respondentů lysohlávkám přiřadilo nebezpečnost číslo 2.

7% respondentů lysohlávkám přiřadilo nebezpečnost číslo 3.

22% respondentů lysohlávkám přiřadilo nebezpečnost číslo 4.

40% respondentů považuje lysohlávky za velmi nebezpečné a přiřadilo jim číslo 5.

17% respondentů se přiznalo, že lysohlávky nezná nebo nedokáže posoudit jejich nebezpečnost a přiřadilo jim číslo 0.

Marihuana: 8% oslovených žáků marihuanu považuje za málo nebezpečnou. Napsalo k ní číslo 1.

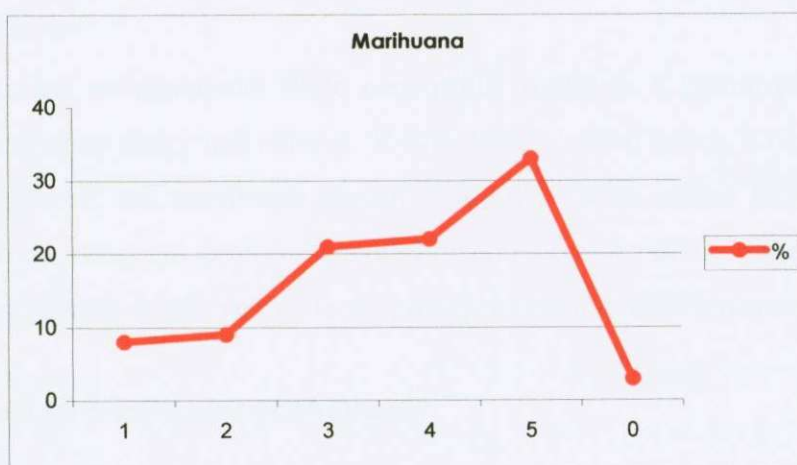
9% oslovených žáků marihuanu označilo číslem 2.

21% oslovených žáků marihuanu označilo číslem 3.

22% oslovených žáků marihuanu označilo číslem 4.

33% oslovených žáků spatřuje marihuanu jako velmi nebezpečnou a dávají jí číslo 5.

3% oslovených žáků nedokázalo posoudit marihuanu z hlediska její nebezpečnosti a proto jí připsalo číslo 0.

Ad 12. Užívá (zkusil někdo vícekrát než jednou) někdo z tvého okolí marihuanu?

64% dotazovaných žáků nezná ze svého okolí nikoho, kdo vyzkoušel marihuanu.

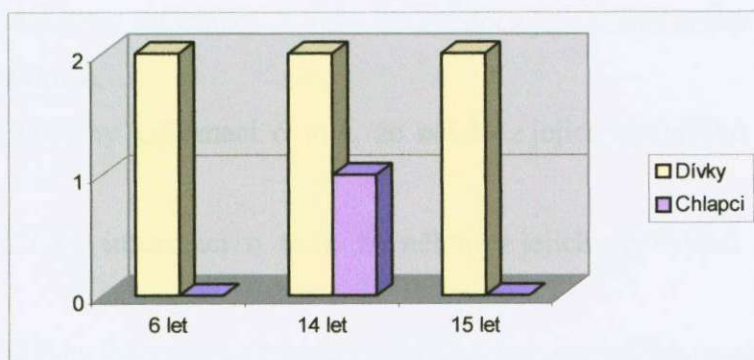
35% dotazovaných žáků osobu, která má s marihuanou již nějakou zkušenost, zná. Pro 42,1% z nich je to kamarád/ka, pro 31,6% spolužák, pro 19,3% někdo jiný z dětí ve škole a pro 7% bratr nebo sestra.

1 žák neodpověděl.

Ad 13. Ochutnal/a jsi už někdy sám/sama marihuanu?

90% respondentů marihuanu samo nikdy nezkusilo.

10% respondentů s marihuanou už má nějakou zkušenost, kterou získali ve věku 6, 14 nebo 15 let.

Marihuana na zkoumané škole není příliš rozšířená. K mému překvapení s ní mají více zkušeností dívky než chlapci. V 6-ti, 14-ti i v 15-ti letech ji okusily 2 dívky. Co se týče chlapců, tak marihuanu okusili 3, ale dva z nich, stejně jako jedna dívka, nedokázali dobu své první zkušenosti s marihuanou věkově zařadit. Také tady musíme brát v úvahu změnu jednotlivých hodnot s postupem věku mladších respondentů.

Ad 14. Zkusil si marihuanu opakovaně?

Marihuanu opakovaně zkoušely jen 4% respondentů, což je 40% z těch, kteří marihuanu někdy vyzkoušeli.

Opakované požití marihuany se netýká 96% respondentů.

V následujících čtyřech otázkách několik respondentů vybralo z nabízených alternativ více možností.

Ad 15.1. Když by ses dověděl/a, že někdo tvým spolužákům prodává drogy, tak...

13,6% žáků by si nechalo informaci o tom, že někdo z jejich spolužáků prodává drogy, **pro sebe** a stejné procento by ji řeklo svým **kamarádům**.

19,2% žáků by informaci o tom, že někdo z jejich spolužáků prodává drogy, mimo jiné sdělilo i **třídní/mu učitelce/učitelu**.

16,4% žáků by informaci o tom, že někdo z jejich spolužáků prodává drogy, řeklo mezi jinými i **učitelce/učitelovi, která/ý má na škole prevenci na starost.**

11,3% žáků by informaci o tom, že někdo z jejich spolužáků prodává drogy, sdělilo i **spolužákům.**

10,7% žáků by informaci o tom, že někdo z jejich spolužáků prodává drogy, svěřilo **matce.**

9% žáků by informaci o tom, že někdo z jejich spolužáků prodává drogy, povědělo **otci.**

5,6% žáků by informaci o tom, že někdo z jejich spolužáků prodává drogy, řeklo **bratrovi nebo sestře.**

Jeden respondent neodpověděl.

Ad 15.2. Když bys zjistil/a, že někdo šikanuje někoho ze tvých spolužáků, tak...

7,5% respondentů by si informaci o šikaně svého spolužáka nechalo **pro sebe.**

32,2% respondentů by informaci o šikaně svého spolužáka sdělilo mj. své/mu **třídní/mu učitelce/učiteli, což poukazuje na dosti podstatnou důvěru žáků k ní/němu.**

17,2% respondentů by informaci o šikaně svého spolužáka předalo svým **spolužákům.**

13,8% respondentů by informaci o šikaně svého spolužáka svěřilo **kamarádovi.**

13,2% respondentů by informaci o šikaně svého spolužáka řeklo mezi jinými i **učitelce/učitelovi, která/ý má na škole prevenci na starost.**

6,3% respondentů by o šikaně svého spolužáka informovalo **matku.**

4% respondentů by informaci o šikaně svého spolužáka povědělo **otci.**

4,6% respondentů by s informací o šikaně svého spolužáka šlo za **bratem nebo sestrou.**

2 z respondentů neodpověděli.

Ad 15.3. Když by ti někdo nabízel drogu a budeš se potřebovat rozhodnout a poradit, tak ...

14,7% dotazovaných si to, že jim někdo nabízel drogu, nechá **pro sebe**.

19,2% dotazovaných to, že jim někdo nabízel drogu, řekne **mamince**.

18,1% dotazovaných to, že jim někdo nabízel drogu, sdělí **kamarádovi**.

14,1% dotazovaných to, že jim někdo nabízel drogu, oznámí **tatínkovi**.

12,4% dotazovaných to, že jim někdo nabízel drogu, poví **třídní/mu učitelce/učiteli**.

8,5% dotazovaných o tom, že jim někdo nabízel drogu, informuje **spolužáka** ve třídě.

6,8% dotazovaných to, že jim někdo nabízel drogu, prozradí **bratrovi nebo sestře**.

Jen 6,2% dotazovaných to, že jim někdo nabízel drogu, svěří **učitelce/učitelovi, která/ý má na škole prevenci na starost**.

2 z dotázaných neodpověděli.

Ad 15.4. Když by tě někdo ohrožoval ve škole šikanou, tak ...

5,4% respondentů si nechá informaci o tom, že byli ve škole ohrožování šikanou **pro sebe**.

26,5% respondentů informaci o tom, že byli ve škole ohrožování šikanou, sdělí **třídní/mu učitelce/učiteli**.

21,1% respondentů informaci o tom, že byli ve škole ohrožování šikanou, řekne **mamince**.

14,1% respondentů se s tím, že byli ve škole ohrožování šikanou, obrátí na **otce**.

12,7% respondentů informaci o tom, že byli ve škole ohrožování šikanou, poví **kamarádovi**.

6,9% respondentů se s informací o tom, že byli ve škole ohrožování šikanou, svěří **učitelce/učitelovi, která/ý má na škole prevenci na starost**, a stejné procento informuje **bratra nebo sestru**.

6,4% respondentů informaci o tom, že byli ve škole ohrožování šikanou, prozradí **spolužákům**.

Jeden z dotázaných neodpověděl a jeden napsal: *Podle toho, jak by to bylo vážné.*

Ad 16. Víš, kdo z učitelů má prevenci ve škole na starosti a uměl by ti tak poradit při problémech?

64% dotazovaných žáků ví, kdo má u nich na škole prevenci na starost.

34% dotazovaných žáků neví, kdo má u nich na škole prevenci na starost.

2 z dotazovaných žáků neodpověděli.

Podotázkou bylo: **Obrátil by ses na něho v takovém případě o radu, pomoc?**

57% respondentů by se na metodika prevence v případě potřeby neobrátilo.

38% respondentů by se na metodika prevence v případě potřeby obrátilo.

3 z respondentů vůbec neví, jak by se v případě, že by potřebovali pomoc metodika prevence, zachovali.

Ad 17. Škola pořádá řadu preventivních akcí pro děti, jsou to často přednášky, besedy s různými odborníky o věcech, které jsou kolem nás nebezpečné nebo se o tom dovídáte v hodinách od pana učitele/paní učitelky. Prosím označ, o kterých jevech jsi se takto ve škole dověděl:

6 respondentů na tuto otázku neodpovědělo a jeden na všechny její položky odpověděl ANO.

o škodlivosti kouření

41% dotázaných žáků tvrdí, že ve škole dostali o škodlivosti kouření dostatečné množství informací a připsali tak k této otázce číslo 1.

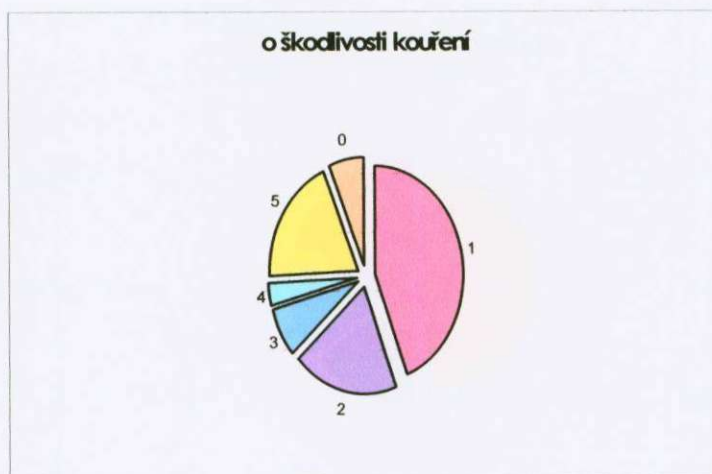
18% dotázaných žáků množství informací o škodlivosti kouření označilo 2.

7% dotázaných žáků množství informací o škodlivosti kouření označilo 3.

3% dotázaných žáků množství informací o škodlivosti kouření označilo 4.

18% dotázaných žáků nazvalo, že informací o škodlivosti kouření dostali málo, a proto označili tuto kolonku číslem 5.

6% dotázaných žáků napsalo, že ve škole otázku škodlivosti kouření vůbec neřešili a tak připsali číslo 0.

o zakázaných drogách

46% respondentů přiznalo, že o zakázaných drogách získali prostřednictvím školy informací hodně. Připsali k této otázce **1**.

14% respondentů informacím o zakázaných drogách, získaných ve škole, připsali **2**.

9% respondentů informacím o zakázaných drogách, které získali ve škole, připsali **3**.

4% respondentů informacím o zakázaných drogách, které získali ve škole, připsali **4**.

13% respondentů přiznalo, že o zakázaných drogách získali prostřednictvím školy informací málo. Proto připsali k této otázce číslo **5**.

7% respondentů připouští, že ve škole problematiku zakázaných drog neřešili a připsali jí **0**.

o tom, co zdravého jíst

33% oslovených žáků napsalo, že o tom, co by měli zdravého jíst, dostali ve škole dost informací. Do této kolonky tak dali číslo **1**.

16% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o tom, co by měli zdravého jíst, číslem **2**.

13% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o tom, co by měli zdravého jíst, číslem **3**.

6% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o tom, co by měli zdravého jíst, číslem **4**.

13% oslovených žáků soudí, že informace o zdravém stravování jim škola poskytla jen velmi málo a proto napsali k otázce číslo **5**.

Podle 12% oslovených žáků se otázka zdravé výživy ve škole vůbec neřešila.

o tom, jak vycházet s dospělými

28% dotázaných žáků tvrdí, že ve škole dostali o tom, jak vycházet s dospělými, dostatečné množství informací a připsali tak k této otázce číslo 1.

13% dotázaných žáků počet informací o tom, jak vycházet s dospělými, označilo číslem 2.

9% dotázaných žáků počet informací o tom, jak vycházet s dospělými, označilo číslem 3.

12% dotázaných žáků počet informací o tom, jak vycházet s dospělými, označilo číslem 4.

19% dotázaných žáků nazvalo, že informací o tom, jak vycházet s dospělými, obdrželi jen málo a proto označili tuto kolonku číslem 5.

12% dotázaných žáků napsalo, že ve škole to, jak vycházet s dospělými, vůbec neřešili a tak připsali číslo 0.

o alkoholu

40% respondentů přiznalo, že o alkoholu získali prostřednictvím školy informací hodně. Připsali k této otázce 1.

11% respondentů informacím o alkoholu, získaných díky škole, přiřadili 2.

17% respondentů informacím o alkoholu, získaných díky škole, přiřadili 3.

6,5% respondentů informacím o alkoholu, získaných díky škole, přiřadili 4.

13,5% respondentů přiznalo, že o alkoholu získali prostřednictvím školy informací málo. Proto připsali k této otázce číslo 5.

5% respondentů přiznají, že ve škole problematiku alkoholu neřešili a připsali jí 0.

o tom, jak si chránit zdraví

35% oslovených žáků napsalo, že o ochraně zdraví dostali ve škole dost informací. Do této kolonky tak dali číslo 1.

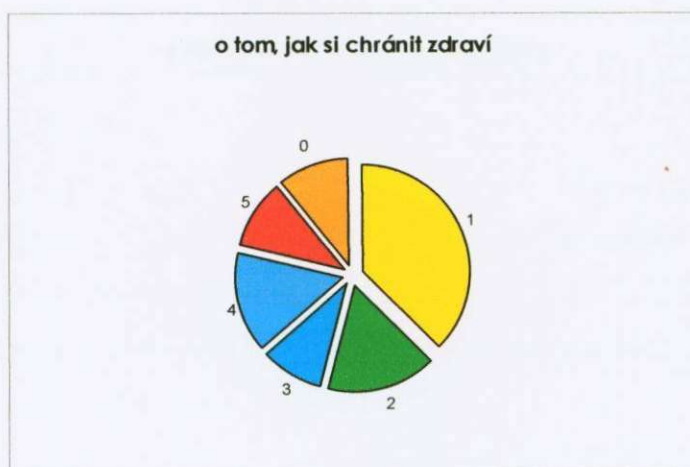
15% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o tom, jak si chránit zdraví, číslem 2.

9% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o tom, jak si chránit zdraví, číslem 3.

14% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o tom, jak si chránit zdraví, číslem 4.

10% oslovených žáků soudí, že informace o ochraně zdraví jim škola poskytla jen velmi málo a proto napsali k otázce číslo 5.

Podle 10% oslovených žáků se otázka o tom, jak si chránit zdraví, ve škole vůbec neřešila.

o tom ,jak vycházet se spolužáky

36% dotázaných žáků usoudilo, že ve škole dostali o tom, jak vycházet se spolužáky, dostatečné množství informací a připsali tak k této kolonce číslo 1.

10% dotázaných žáků počet informací o tom, jak vycházet se spolužáky, označilo 2.

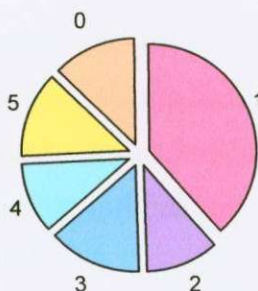
13% dotázaných žáků počet informací o tom, jak vycházet se spolužáky, označilo 3.

10% dotázaných žáků počet informací o tom, jak vycházet se spolužáky, označilo 4.

12% dotázaných žáků nazvalo, že informací o tom, jak vycházet se spolužáky, obdrželi jen málo a proto označili tuto otázku číslem 5.

12% dotázaných žáků napsalo, že ve škole to, jak vycházet se spolužáky, vůbec neřešili a tak připsali číslo 0.

o tom, jak vycházet se spolužáky

o marihuaně

37% respondentů přiznalo, že o marihuaně získali prostřednictvím školy informací hodně. Připsali k této otázce **1**.

9% respondentů informacím o marihuaně, získaných díky škole, přiřadili **2**.

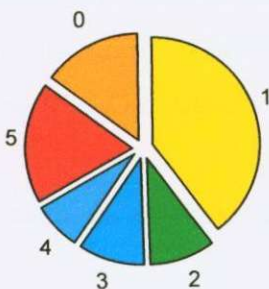
9% respondentů informacím o marihuaně, získaných díky škole, přiřadili **3**.

7% respondentů informacím o marihuaně, získaných díky škole, přiřadili **4**.

17% respondentů přiznalo, že o marihuaně získali prostřednictvím školy informací málo. Proto připsali k této otázce číslo **5**.

14% respondentů tvrdí, že ve škole problematiku marihuany neřešili a připsali **0**.

o marihuaně

o šikaně

34% oslovených žáků napsalo, že o šikaně dostali ve škole dost informací. Do této kolonky tak dali číslo 1.

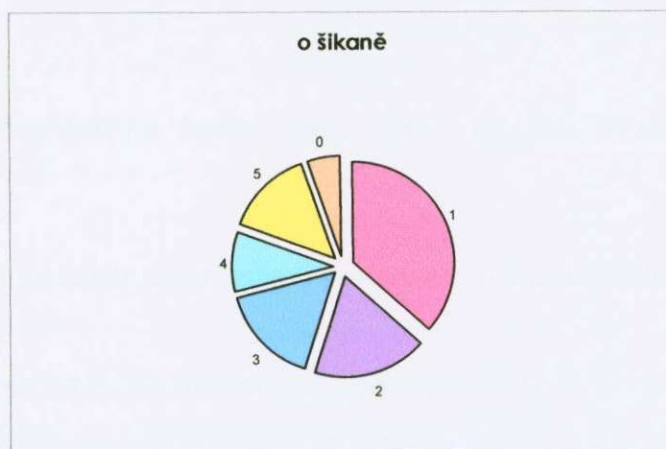
17% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o šikaně číslem 2.

15% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o šikaně číslem 3.

9% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o šikaně číslem 4.

13% oslovených žáků soudí, že informace o šikaně jim škola poskytla jen velmi málo a proto napsali k otázce číslo 5.

Podle 5% oslovených žáků se otázka šikany ve škole vůbec neřešila. Připsali 0.

o rasismu

16% dotázaných žáků usoudilo, že ve škole o rasismu získali dostatečné množství informací a připsali tak k této otázce číslo 1.

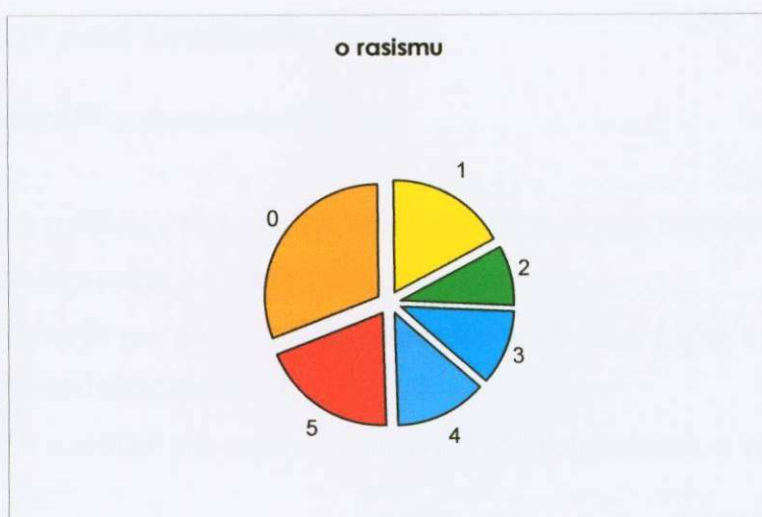
8% dotázaných žáků označilo množství informací o rasismu 2.

10% dotázaných žáků označilo množství informací o rasismu 3.

12% dotázaných žáků označilo množství informací o rasismu 4.

18% dotázaných žáků naznačilo, že informací o rasismu obdrželi jen málo a proto označili tuto otázku číslem 5.

29% dotázaných žáků napsalo, že ve škole otázku rasismu vůbec neřešili a tak připsali číslo 0.

Ad 18. Jak bys hodnotil/a počet akcí, které se pro prevenci pro vás pořádají:

33% respondentů soudí, že programů pro prevenci je příliš málo a mělo by jich být více.

22% respondentů neví, jak má hodnotit počet preventivních programů.

20% respondentů soudí, že programů pro prevenci je sice málo, ale přesto stačí.

16% respondentů soudí, že programů pro prevenci je dost.

4% respondentů tvrdí, že preventivních programů bylo příliš mnoho a jejich počet by se měl zmenšit.

3% respondentů tvrdí, že žádné programy pro prevenci se u nich nekonaly.

2 respondenti opět neodpověděli.

ZŠ Štěpánov nad Svratkou

Ad 1. S kým bydlíš v domácnosti?

K mému potěšení valná většina všech věkových skupin dotazovaných dětí, tedy 77,5%, žije s oběma rodiči a s jedním nebo více sourozenci.

Jedináčkem je pak více jak 13% respondentů, přičemž z toho 15,4% žije pouze s jedním a 7,7% se dvěma prarodiči.

S jedním z rodičů pak stejný byt obývá 8,5% respondentů, z nichž 87,5% žije s matkou.

Pouze 1% je vychováváno nevlastními rodiči.

Ad 2. Co obvykle děláš ve svém volném čase?

Většina respondentů z nabízených volnočasových aktivit vybrala více než jednu.

37,7% respondentů má volný čas vyplněn nějakým kroužkem.

20,5% respondentů se ve volném čase věnuje sportu.

15,2% respondentů se ve chvílích volna zabývá hudbou.

14% respondentů ve volném čase sleduje televizi.

13,3% respondentů volný čas zaplňuje počítačem.

12,6% respondentů věnuje svoje chvíle volna kamarádům.

9,5% respondentů ve volném čase raději čte knihu.

2,6% respondentů volný čas zaplňuje jinou než nabízenou činností, mezi které patří:

zahrada

kreslení

modelování

rybaření

mobil

hra se zvířaty

Ad 3. Odkud se nejčastěji dovídáš o tom, co je pro tvé zdraví správné?

Informace o tom, co je pro naše zdraví správné dostávají žáci z 32,1% od rodičů, z 25,9% ze školy, ze 17,1% z televize a stejné procento informací z časopisů, z 4,7% od kamarádů a 1,8% jim poskytují jiné zdroje, jako jsou prarodiče či doktor.

Na tuto otázku jeden respondent neodpověděl, nejspíše z nepozornosti.

Ad 4. Napiš, prosím, jak tě baví škola, do které chodíš?

9,5% respondentů odpovědělo, že se baví ve škole HODNĚ – zaškrtno tedy z vybírané škály 1.

33,7% respondentů zaškrtno 2.

37,9% respondentů zaškrtno 3.

12,6% respondentů zaškrtno 4.

6,3% respondentů škola nebaví VUBEC, takže zaškrtno 5.

Ad 5. Jak bys celkově označil/a svůj prospěch ve škole, tvé školní výsledky?

Podle mého očekávání se většina dotazovaných, tj. 62,1%, řadila mezi DOBŘE prospívající žáky.

30,5% sebe samo vidí jako VÝBORNÉ žáky.

7,4% respondentů se vidí jako ŠPATNĚ prospívající.

Ad 6. Je ve tvém okolí někdo, kdo kouří?

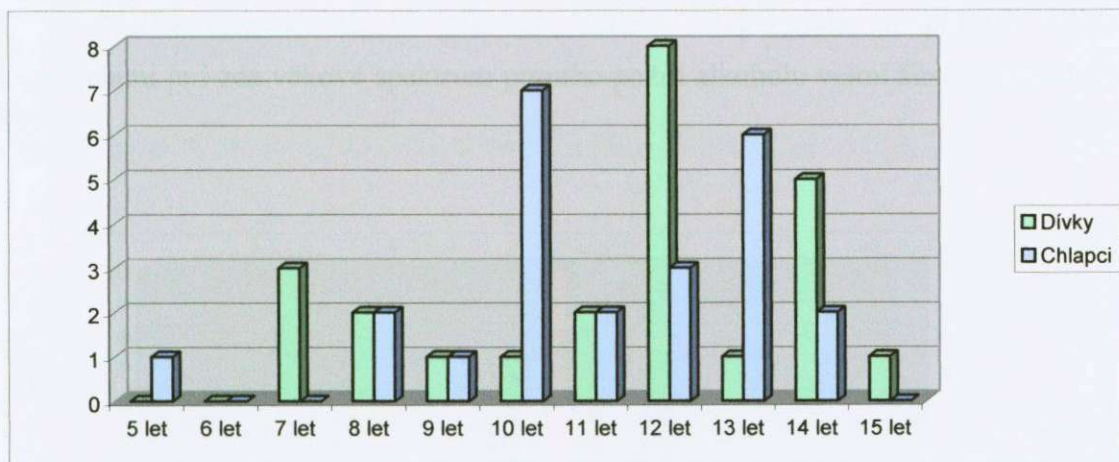
82,1% dotazovaných žáků nemá v okolí nikoho, kdo kouří.

17,9% respondentů zná z blízkého okolí někoho, kdo se kouření oddává, přičemž z 28,3% je to kamarád/ka, z 23,9% spolužák ze třídy, z 18,1% otec, z 9,4% paní učitelka a stejné procento najdeme také u matek – kuřáček těchto žáků, z 5,9% je to někdo jiný z rodiny (většinou strýc či děda) a 5% představují sourozenci.

Ad 7. Zkusil/a jsi někdy sám/sama kouřit cigarety?

46,3% tázaných žáků nikdy nezkusilo kouřit.

53,7% žáků naopak cigaretový kouř už poznalo. Věk, ve kterém této nové zkušenosti dosáhli se velmi liší – věkový rozptyl je od 5 do 15 let.

Celkem tedy první zkušenost s cigaretami získal v 5-ti letech jeden ze zkoumaného počtu 95 žáků. V 6-ti letech s cigaretami neexperimentoval žádný žák. V 7-mi letech cigaretový kouř zlákal 3 žáky, v 8-mi 4 žáky a v 9-ti 2 žáky. U věkové kategorie 10-ti let stoupl počet žáků na 8, v 11-ti poklesl na 4 a ve 12-ti opět vzrostl, tentokrát na 12 žáků. U 13-ti letých zkoušelo cigarety 7 žáků, u 14-ti letých 7 žáků a v 15-ti pouze jeden. V úvahu je třeba brát, že dotazovaní žáci byli různě staří, takže až ty mladší trochu povyrosteu nejspíše u nich vzroste i počet těch, kteří již cigaretu okusili. Nejméně zkušeností s cigaretou tak podle očekávání měly 12-ti leté dívky, nejvíce pak kupodivu dívky 14-ti leté.

Ad 8. Je ve tvé blízkosti někdo, kdo pije často alkohol?

51,6% dětí nemá na blízku nikoho, kdo by pil často alkohol.

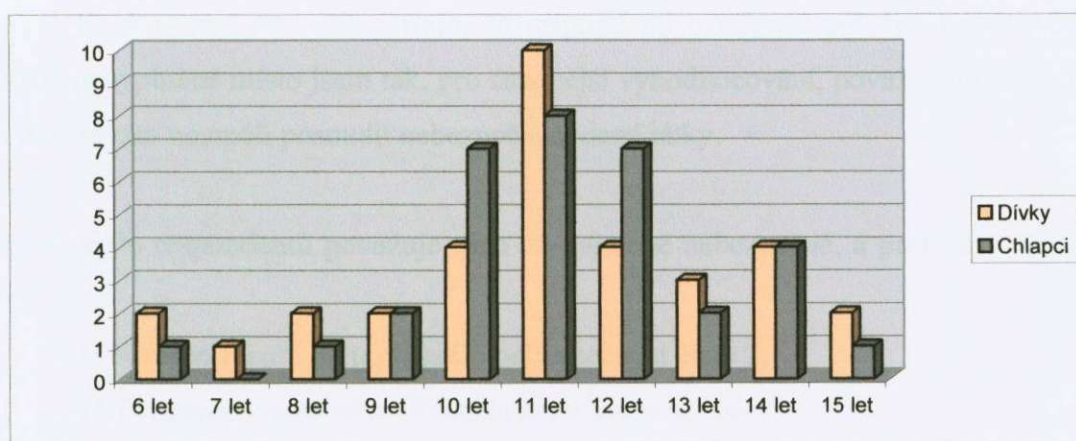
48,4% naopak někoho takového ve své blízkosti má. Z 36,5% je to kamarád/ka, z 26,9% spolužák ze třídy, z 15,4% tatínek, 7,7% někdo jiný (kromě strýce a dědy se v odpovědích dětí objevuje i soused, který ovšem není rodinným příslušníkem), z 8,5%

se častější požití alkoholu objevuje jak u maminek žáků, tak i u jejich sourozenců, a z 1,9% u učitelek.

Ad 9. Ochutnal/a jsi už někdy sám/sama alkohol?

77,9% respondentů odpovědělo, že sami žádnou zkušenost s alkoholem nemají.

22,1% respondentů už alkohol okusilo. Stejně jako u prvních pokusů s cigaretami je i zde věkové spektrum prvního požití alkoholu velmi široké a to od 6 do 15 let.

První zkušenosti s alkoholem se ve zkoumané skupině objevují již v 6-ti letech, kdy jej okusili 3 z 95 respondentů. V 7-mi letech podobnou zkušenost získal jen jeden. V 8-mi letech už 3, v 9-ti 4 a v 10-ti 11 respondentů. U věkové kategorie 11-ti let počet respondentů, kteří poprvé okusili alkohol, vystoupal až na 18. U 12-ti letých počet poklesl na 11 a klesající tendence přechází i do věkové skupiny 13-ti let, kdy alkohol okouší 5 respondentů. Ve 14-ti letech pak z dotazovaných 95 osob alkohol okusilo 8 a v 15-ti letech 3. Stejně jako u předchozího grafu i zde musíme brát v úvahu, že mladší respondenti mohou počty u vyšších věkových kategorií v našem grafu ještě navýšit.

Ad 10. Odkud se nejčastěji dovídáš o tom, co jsou to drogy?

39,7% respondentů získává informace o tom, co jsou to drogy ze školy.

23% respondentů získává informace o tom, co jsou to drogy díky televizi.

14,6% respondentů získává informace o tom, co jsou to drogy z časopisů.

11,5% respondentů získává informace o tom, co jsou to drogy od rodičů.

9,2% respondentů získává informace o tom, co jsou to drogy od kamarádů.

2% respondentů získává informace o tom, co jsou to drogy z jiných než výše uvedených zdrojů. Pro názornější představu některé uvádím:

sestra

doktor

v klubu proti drogám, kde pomáhám

internet

Ad 11. Označ, prosím, jak nebezpečné jsou podle tebe tyto látky.

U této otázky se občas stalo, že respondenti u některé položky neodpověděli. Každé nevyplněné místo jsem tak, pro snadnější vyhodnocování, považovala za 0, tedy, že dotazovaní neuměli posoudit nebezpečnost dané látky.

Pivo: 61% respondentů považuje pivo za nejméně nebezpečné, a proto mu přiřadilo číslo 1.

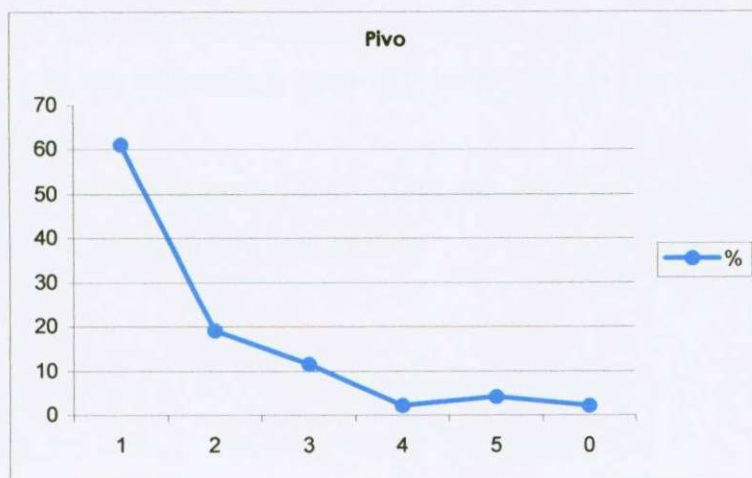
19% respondentů pivu přiřadilo nebezpečnost číslo 2.

11,6% respondentů pivu přiřadilo nebezpečnost číslo 3.

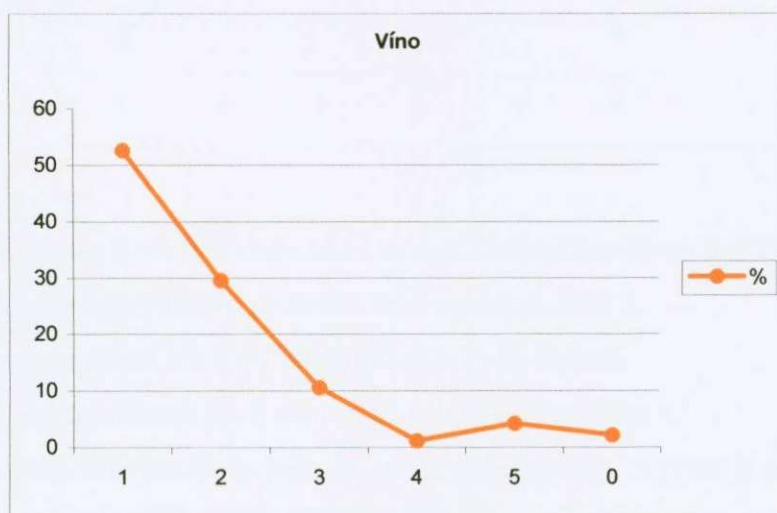
2,1% respondentů pivu přiřadilo nebezpečnost číslo 4.

4,2% respondentů považuje pivo za velmi nebezpečné, a proto mu přiřadilo 5.

2,1% respondentů se přiznalo, že nebezpečnost piva neumí posoudit a tak mu přiřadili číslo 0.

Víno: 52,6% dotazovaných připsalo vínu nejmenší nebezpečnost a tedy i číslo 1.
 29,5% dotazovaných připsalo vínu nebezpečnost číslo 2.
 10,5% dotazovaných připsalo vínu nebezpečnost číslo 3.
 1,1% dotazovaných připsalo vínu nebezpečnost číslo 4.
 4,2% dotazovaných připsalo vínu největší nebezpečnost a tedy i číslo 5.
 2,1% dotazovaných připouští, že nebezpečnost vína nedokáže posoudit a připsalo mu tak číslo 0.

Tvrď alkohol: 3,2% oslovených žáků tvrdý alkohol označilo za nejméně nebezpečný. Napsalo k němu 1.

14,7% oslovených žáků tvrdý alkohol označilo číslem 2.
 22,1% oslovených žáků tvrdý alkohol označilo číslem 3.
 23,2% oslovených žáků tvrdý alkohol označilo číslem 4.
 32,6% oslovených žáků vidí tvrdý alkohol jako velmi nebezpečný a označilo ho číslem 5.
 4,2% oslovených žáků nedokázalo posoudit tvrdý alkohol z hlediska jeho nebezpečnosti a proto mu připsalo číslo 0.

Káva: 74,7% respondentů považuje kávu za nejméně nebezpečnou a přiřadilo jí číslo 1.

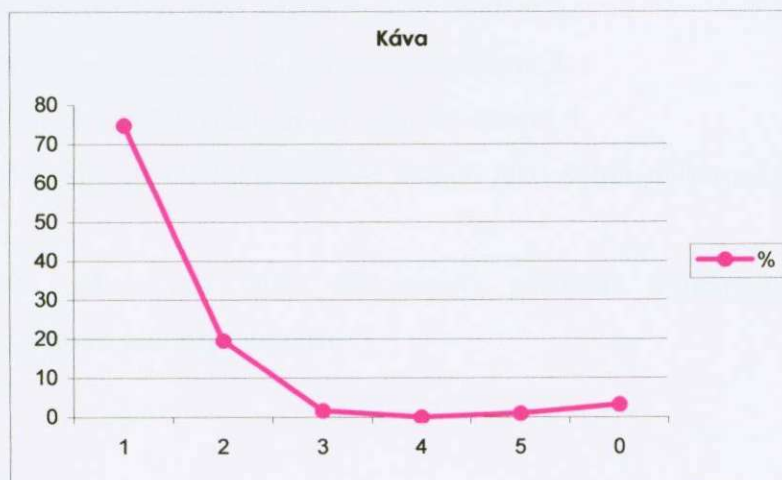
19,5% respondentů kávě přiřadilo nebezpečnost číslo 2.

1,6% respondentů kávě přiřadilo nebezpečnost číslo 3.

Žádný z respondentů kávě nepřidal nebezpečnost číslo 4.

1% respondentů považuje kávu za velmi nebezpečnou, a proto jí přiřadilo 5.

3,2% respondentů se přiznalo, že nebezpečnost kávy neumí posoudit a tak jí přiřadili číslo 0.

Hašíš: 1% dotazovaných vidí hašíš jako nejméně nebezpečný a připsalo mu číslo 1.

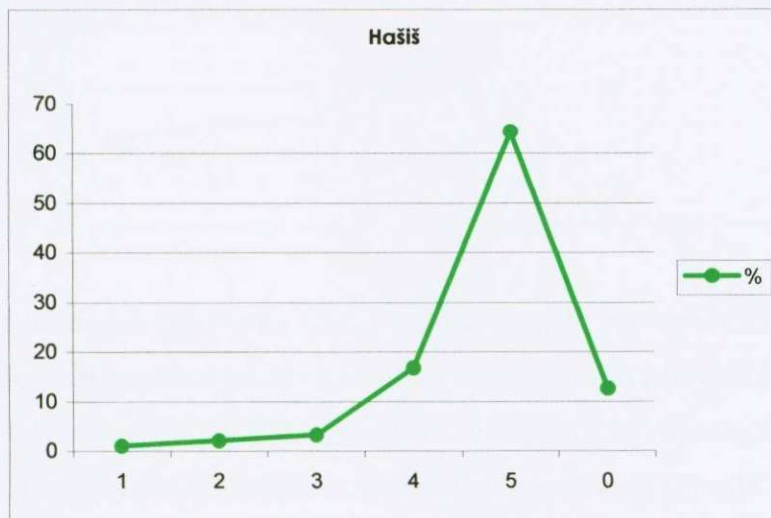
2,1% dotazovaných připsalo hašíši nebezpečnost číslo 2.

3,2% dotazovaných připsalo hašíši nebezpečnost číslo 3.

16,8% dotazovaných připsalo hašiši nebezpečnost číslo 4.

64,3% dotazovaných vidí hašiš jako velmi nebezpečný a tedy ho označilo číslem 5.

12,6% dotazovaných připouští, že hašiš nezná nebo jeho nebezpečnost nedokáže posoudit a připsalo mu tak číslo 0.

Toluen: 2,1% oslovených žáků toluen označilo za nejméně nebezpečný. Napsalo k němu 1.

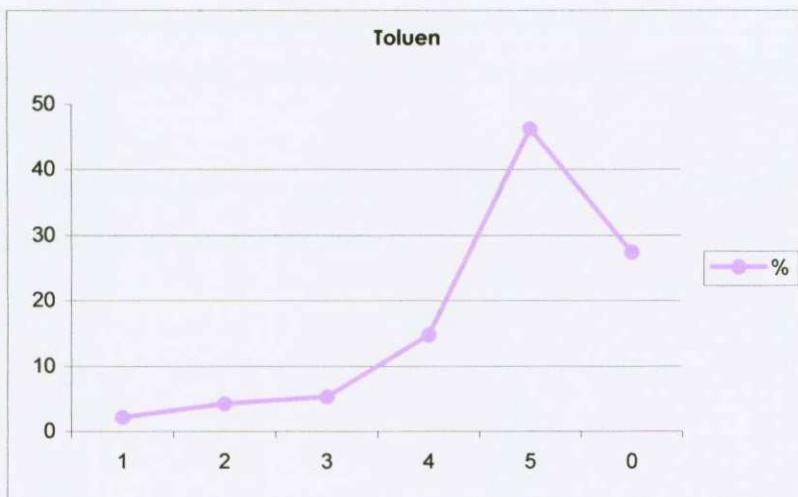
4,2% oslovených žáků toluen označilo číslem 2.

5,3% oslovených žáků toluen označilo číslem 3.

14,7% oslovených žáků toluen označilo číslem 4.

46,3% oslovených žáků spatřuje toluen jako velmi nebezpečný a dávají mu číslo 5.

27,4% oslovených žáků nedokázalo posoudit toluen z hlediska jeho nebezpečnosti a proto mu připsalo číslo 0.

LSD: 2,1% dotázaných žáků látku LSD považuje za málo nebezpečnou a řadí jí 1.

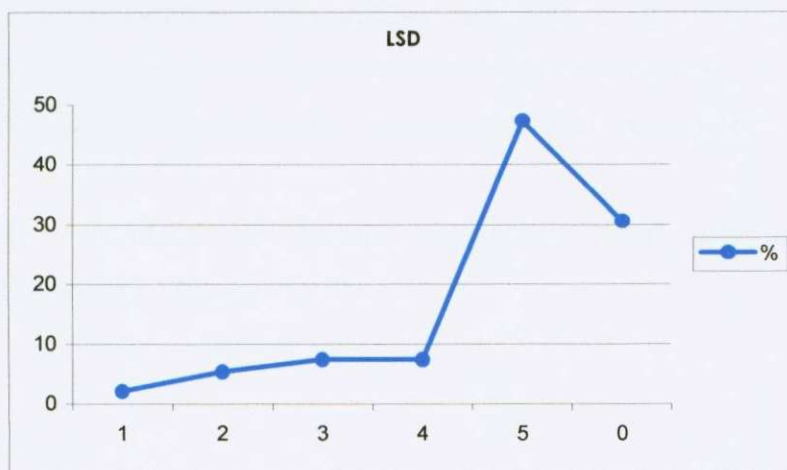
4,2% dotázaných žáků k LSD z hlediska nebezpečnosti připsalo 2.

5,3% dotázaných žáků k LSD z hlediska nebezpečnosti připsalo 3.

14,7% dotázaných žáků k LSD z hlediska nebezpečnosti připsalo 4.

46,3% dotázaných žáků látku LSD považuje za velmi nebezpečnou a řadí k ní číslo 5.

27,4% dotázaných žáků buď nezná, nebo nedokáže posoudit nebezpečnost LSD a tak připsalo číslo 0.

Heroin: 1% dotazovaných vidí heroin jako nejméně nebezpečný a připsalo mu číslo 1.

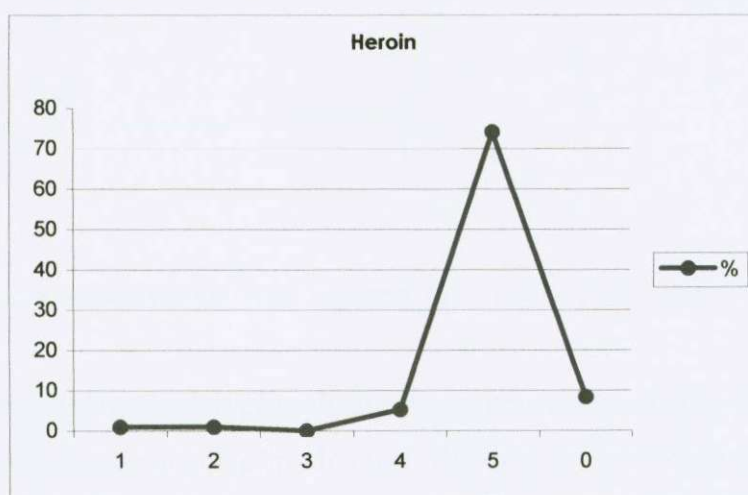
1% dotazovaných připsalo heroinu nebezpečnost číslo 2.

Žádný z dotazovaných nepřipsal heroinu nebezpečnost číslo 3.

5,3% dotazovaných připsalo heroinu nebezpečnost číslo 4.

84,2% dotazovaných vidí heroin jako velmi nebezpečný a tedy ho označili číslem 5.

8,4% dotazovaných připouští, že hašiš nezná nebo jeho nebezpečnost nedokáže posoudit a připsalo mu tak číslo 0.

Pervitin: Jsem ráda, že většina dotázaných dětí si uvědomuje nebezpečnost této látky.

Jen 1% respondentů považuje pervitin za nebezpečný a přiřadilo mu číslo 1.

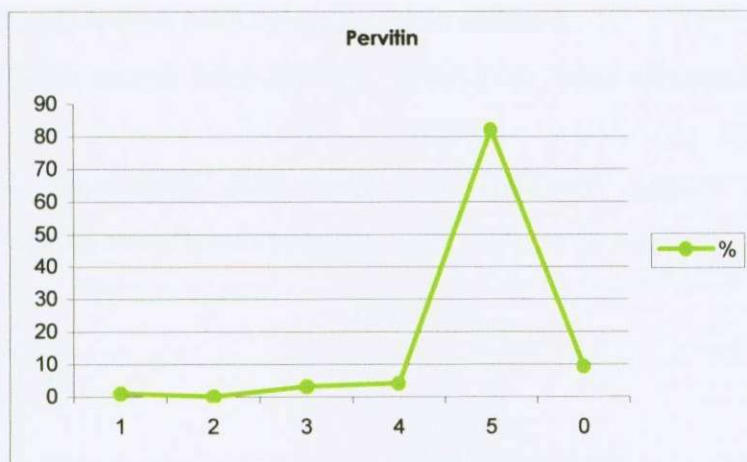
0% respondentů pervitinu přiřadilo nebezpečnost číslo 2.

3,2% respondentů pervitinu přiřadilo nebezpečnost číslo 3.

4,2% respondentů pervitinu přiřadilo nebezpečnost číslo 4.

82,1% respondentů považuje pervitin za velmi nebezpečný a přiřadilo mu číslo 5.

9,5% respondentů se přiznalo, že pervitin nezná nebo nedokáže jeho nebezpečnost posoudit a přiřadilo mu číslo 0.

Cigarety: 24,2% dotazovaných vidí cigarety jako nejméně nebezpečné a připsalo jim číslo 1.

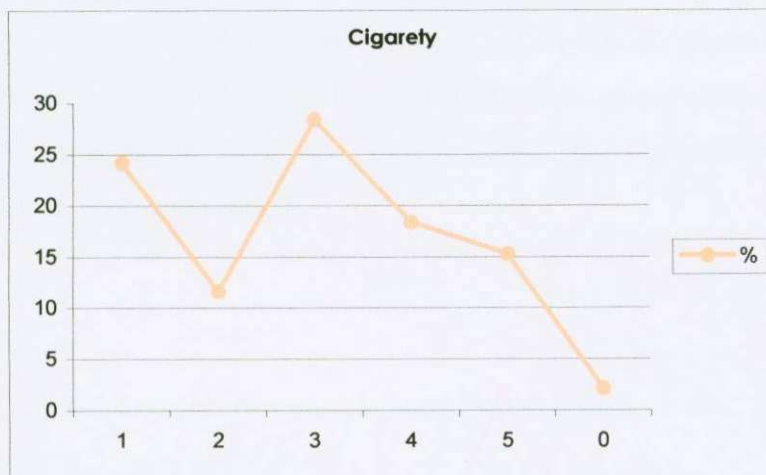
11,6% dotazovaných připsalo cigaretám nebezpečnost číslo 2.

28,4% dotazovaných připsalo cigaretám nebezpečnost číslo 3.

18,4% dotazovaných připsalo cigaretám nebezpečnost číslo 4.

15,3% dotazovaných vidí cigarety jako velmi nebezpečné. Připisují jim 5.

2,1% dotazovaných připouští, že cigarety nezná nebo jejich nebezpečnost nedokáže posoudit a připsalo jim tak číslo 0.

Opium: 5,3% oslovených žáků opium označilo za nejméně nebezpečné. Napsalo k němu 1.

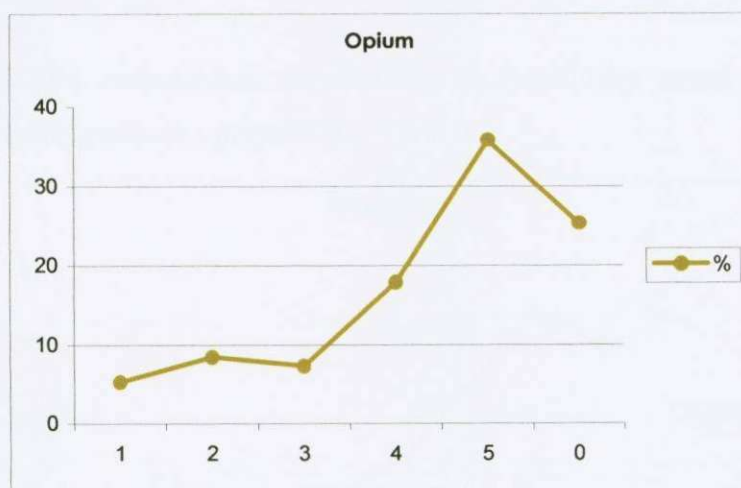
8,4% oslovených žáků opium označilo číslem 2.

7,3% oslovených žáků opium označilo číslem 3.

17,9% oslovených žáků opium označilo číslem 4.

35,8% oslovených žáků spatřuje opium jako velmi nebezpečné a dávají mu číslo 5.

25,3% oslovených žáků nedokázalo posoudit opium z hlediska jeho nebezpečnosti a proto mu připsalo číslo 0.

Extáze: 7,4% dotázaných žáků extázi považuje za málo nebezpečnou a řadí jí číslo 1.

9,5% dotázaných žáků extázi z hlediska nebezpečnosti připsalo 2.

8,4% dotázaných žáků extázi z hlediska nebezpečnosti připsalo 3.

12,6% dotázaných žáků extázi z hlediska nebezpečnosti připsalo 4.

43,2% dotázaných žáků extázi považuje za velmi nebezpečnou a řadí k ní 5.

18,9% dotázaných žáků buď extázi nezná, nebo nedokáže posoudit její nebezpečnost a tak jí připsalo číslo 0.

Lysohlávky: 8,4% respondentů považuje lysohlávky za nebezpečné a přiřadilo jim 1.

9,5% respondentů lysohlávkám přiřadilo nebezpečnost číslo 2.

7,4% respondentů lysohlávkám přiřadilo nebezpečnost číslo 3.

14,7% respondentů lysohlávkám přiřadilo nebezpečnost číslo 4.

29,5% respondentů považuje lysohlávky za velmi nebezpečné a přiřadilo jim 5.

30,5% respondentů se přiznalo, že lysohlávky nezná nebo nedokáže posoudit jejich nebezpečnost a přiřadilo jim číslo 0.

Marihuana: 11,6% oslovených žáků marihuanu považuje za málo nebezpečnou. Napsalo k ní 1.

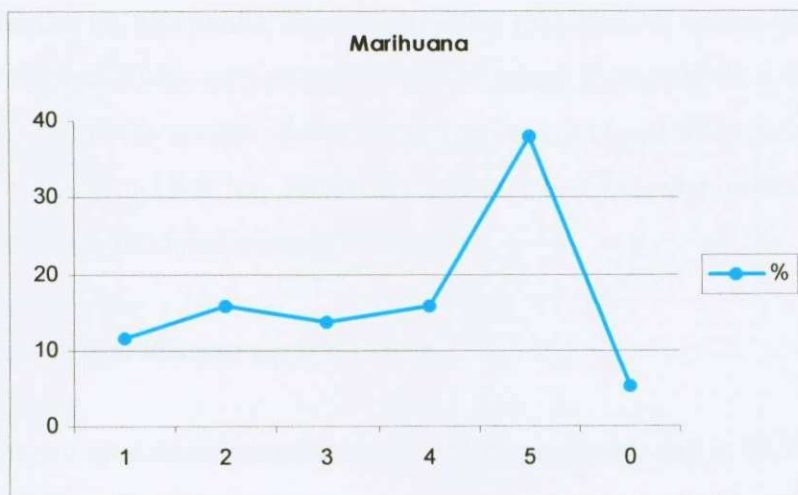
15,8% oslovených žáků marihuanu označilo číslem 2.

13,7% oslovených žáků marihuanu označilo číslem 3.

15,8% oslovených žáků marihuanu označilo číslem 4.

37,8% oslovených žáků spatřuje marihuanu jako velmi nebezpečnou a dávají jí číslo 5.

5,3% oslovených žáků nedokázalo posoudit marihuanu z hlediska její nebezpečnosti a proto jí připsalo číslo 0.

Ad 12. Užívá (zkusil někdo vícekrát než jednou) někdo z tvého okolí marihuanu?

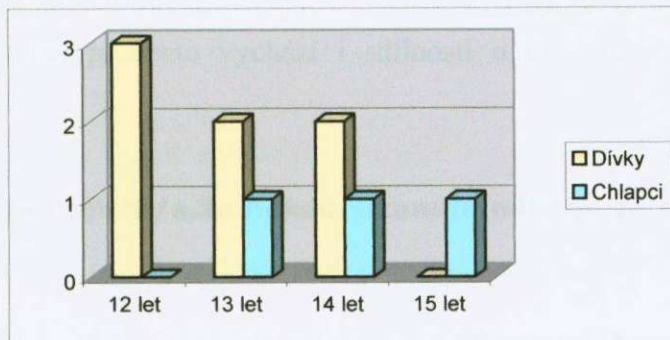
73,7% dotazovaných žáků nezná ve svém okolí nikoho, kdo by vyzkoušel marihuanu.

26,3% dotazovaných žáků osobu, která má s marihuanou již nějakou zkušenost, zná. Pro 56% z nich je to kamarád, pro 24% někdo jiný z dětí ve škole, pro 16% spolužák a pro 4% bratr nebo sestra.

Ad 13. Ochutnal/a jsi už někdy sám/sama marihuanu?

88,4% respondentů marihuanu samo nikdy nezkusilo.

11,6% respondentů s marihuanou už má nějakou zkušenost, kterou získali ve věku od 12 do 15 let.

Marihuana na zkoumané škole není příliš rozšířená. K mému překvapení s ní mají více zkušeností dívky než chlapci. Ve 12-ti letech ji okusily tři a ve 13-ti a 14-ti letech vždy 2 dívky. Co se týče chlapců, tak marihuanu okusil vždy jeden z věkových kategorií 13-ti, 14-ti a 15-ti let. Také tady musíme brát v úvahu změnu jednotlivých hodnot s postupem věku mladších respondentů.

Ad 14. Zkusil si marihuanu opakovaně?

Marihuanu opakovaně zkoušelo jen 5,3% respondentů, což je 45,5% z těch, kteří marihuanu někdy vyzkoušeli.

Opakované požití marihuany se netýká 94,7% respondentů.

V následujících čtyřech otázkách několik respondentů vybralo z nabízených alternativ více možností.

Ad 15.1. Když by ses dověděl/a, že někdo tvým spolužákům prodává drogy, tak...

12,6% žáků by si nechalo informaci o tom, že někdo z jejich spolužáků prodává drogy, **pro sebe**.

27,5% žáků by informaci o tom, že někdo z jejich spolužáků prodává drogy, mimo jiné sdělilo i **třídní/mu učitelce/učíteli**.

12,6% žáků by informaci o tom, že někdo z jejich spolužáků prodává drogy, řeklo mezi jinými i **učitelce/učítelovi, která/ý má na škole na starosti prevenci**.

11,9% žáků by informaci o tom, že někdo z jejich spolužáků prodává drogy, sdělilo i **spolužákům**.

4,4% žáků by informaci o tom, že někdo z jejich spolužáků prodává drogy, povědělo **otci**. Stejně procento vychází i sdílnosti o této informaci k **matce** či k **sourozencům**.

Ad 15.2. Když bys zjistil/a, že někdo šikanuje někoho ze tvých spolužáků, tak...

5,8% respondentů by si informaci o šikaně svého spolužáka nechalo **pro sebe**.

39,7% respondentů by informaci o šikaně svého spolužáka sdělilo mj. své/mu **třídní/mu učitelce/učiteli**, což poukazuje na dosti podstatnou důvěru žáků k ní/němu.

17,4% respondentů by informaci o šikaně svého spolužáka předalo svým **spolužákům**.

14,9% respondentů by informaci o šikaně svého spolužáka řeklo mezi jinými i **učitelce/učitelovi, která/ý má na škole na starosti prevenci**.

14% respondentů by informaci o šikaně svého spolužáka svěřilo **kamarádovi**.

4,1% respondentů by informaci o šikaně svého spolužáka povědělo **otci**.

3,3% respondentů by o šikaně svého spolužáka informovalo **matku**.

0,8% respondentů by s informací o šikaně svého spolužáka šlo za **bratem nebo sestrou**.

Ad 15.3. Když by ti někdo nabízel drogu a budeš se potřebovat rozhodnout a poradit, tak ...

12,6% dotazovaných si to, že jim někdo nabízel drogu, nechá **pro sebe**.

23,6% dotazovaných to, že jim někdo nabízel drogu, sdělí **kamarádovi**.

22,8% dotazovaných to, že jim někdo nabízel drogu, řekne **mamince**.

10,3% dotazovaných to, že jim někdo nabízel drogu, poví **třídní/mu učitelce/učiteli** a stejné procento se svěří **učitelce/učitelovi, která/ý má na škole na starosti prevenci**.

7,9% dotazovaných to, že jim někdo nabízel drogu, oznámí **tatínkovi**.

7% dotazovaných to, že jim někdo nabízel drogu, prozradí **bratrovi nebo sestře**.

5,5% dotazovaných o tom, že jim někdo nabízel drogu, informuje **spolužáka ve třídě**.

Ad 15.4. Když by tě někdo ohrožoval ve škole šikanou, tak ...

Pouze 6% respondentů si nechá informaci o tom, že byli ve škole ohrožování šikanou **pro sebe**.

35% respondentů informaci o tom, že byli ve škole ohrožování šikanou, sdělí **třídní/mu učitelce/učiteli**.

14,9% respondentů informaci o tom, že byli ve škole ohrožováni šikanou, poví **kamarádovi**.

13,4% respondentů se s informací o tom, že byli ve škole ohrožováni šikanou, svěří **učitelce/učitelovi, která/ý má na škole na starosti prevenci**.

11,9% respondentů informaci o tom, že byli ve škole ohrožováni šikanou, řekne **mamince**.

8,3% respondentů se s tím, že byli ve škole ohrožováni šikanou, obrátí na **otce**.

6% respondentů informaci o tom, že byli ve škole ohrožováni šikanou, prozradí **spolužákům**.

4,5% respondentů o tom, že byli ve škole ohrožováni šikanou, informuje **bratra nebo sestru**.

Ad 16. Víš, kdo z učitelů má prevenci ve škole na starosti a uměl by ti tak poradit při problémech?

76,8% dotazovaných žáků ví, kdo má u nich na škole prevenci na starost.

23,2% dotazovaných žáků neví, kdo má u nich na škole prevenci na starost.

Podotázkou bylo: **Obrátil by ses na něho v takovém případě o radu, pomoc?**

64,2% respondentů by se na metodika prevence v případě potřeby neobrátilo.

35,8% respondentů by se na metodika prevence v případě potřeby obrátilo.

Ad 17. Škola pořádá řadu preventivních akcí pro děti, jsou to často přednášky, besedy s různými odborníky o věcech, které jsou kolem nás nebezpečné nebo se o tom dovídáte v hodinách od pana učitele/paní učitelky. Prosím označ, o kterých jevech jsi se takto ve škole dověděl:

o škodlivosti kouření

49,5% dotázaných žáků tvrdí, že ve škole dostali o škodlivosti kouření dostatečné množství informací a připsali tak k této otázce číslo 1.

20,5% dotázaných žáků množství informací o škodlivosti kouření označilo číslem 2.

5,8% dotázaných žáků množství informací o škodlivosti kouření označilo 3.

9,5% dotázaných žáků množství informací o škodlivosti kouření označilo 4.

8,4% dotázaných žáků nazvalo, že informací o škodlivosti kouření dostali málo, a proto označili tuto kolonku číslem 5.

6,3% dotázaných žáků napsalo, že ve škole otázku škodlivosti kouření vůbec neřešili a tak připsali číslo 0.

o zakázaných drogách

56,8% respondentů přiznalo, že o zakázaných drogách získali prostřednictvím školy informací hodně. Připsali k této otázce 1.

14,8% respondentů informacím o zakázaných drogách, získaných ve škole, připsali 2.

10,5% respondentů informacím o zakázaných drogách, získaných ve škole, připsali 3.

4,2% respondentů informacím o zakázaných drogách, které získali ve škole, připsali 4.

10,5% respondentů přiznalo, že o zakázaných drogách získali prostřednictvím školy informací málo. Proto připsali k této otázce číslo 5.

3,2% respondentů připouští, že ve škole problematiku zakázaných drog neřešili a připsali jí 0.

o tom, co zdravého jíst

36,3% oslovených žáků napsalo, že o tom, co by měli zdravého jíst, dostali ve škole dost informací. Do této kolonky tak dali číslo **1**.

16,3% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o tom, co by měli zdravého jíst, číslem **2**.

14,8% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o tom, co by měli zdravého jíst, číslem **3**.

6,3% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o tom, co by měli zdravého jíst, číslem **4**.

10,5% oslovených žáků soudí, že informace o zdravém stravování jim škola poskytla jen velmi málo a proto napsali k otázce číslo **5**.

Podle 15,8% oslovených žáků se otázka zdravé výživy ve škole vůbec neřešila.

o tom, jak vycházet s dospělými

33,7% dotázaných žáků tvrdí, že ve škole dostali o tom, jak vycházet s dospělými, dostatečné množství informací a připsali tak k této otázce číslo 1.

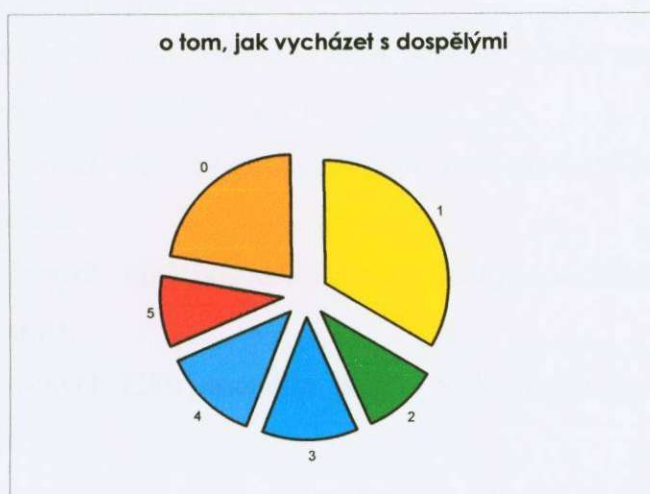
9,5% dotázaných žáků počet informací o tom, jak vycházet s dospělými, označilo 2.

12,6% dotázaných žáků počet informací o tom, jak vycházet s dospělými, označilo 3.

12,6% dotázaných žáků počet informací o tom, jak vycházet s dospělými, označilo 4.

9,5% dotázaných žáků naznalo, že informací o tom, jak vycházet s dospělými, obdrželi jen málo a proto označili tuto kolonku číslem 5.

22,1% dotázaných žáků napsalo, že ve škole to, jak vycházet s dospělými, vůbec neřešili a tak připsali číslo 0.

o alkoholu

41% respondentů přiznalo, že o alkoholu získali prostřednictvím školy informací hodně. Připsali k této otázce 1.

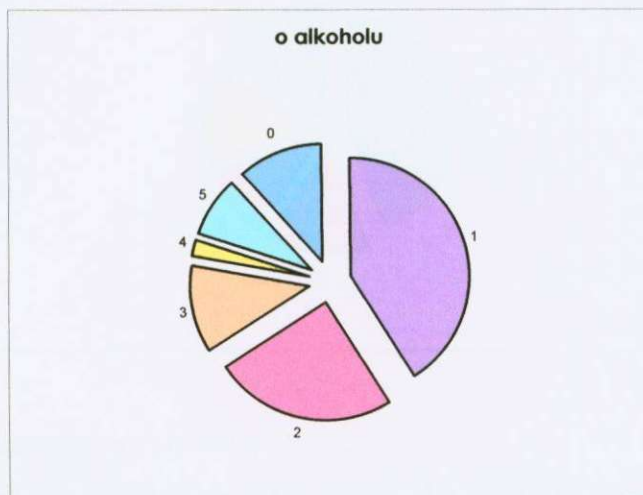
24,8% respondentů informacím o alkoholu, získaných díky škole, přiřadili 2.

12,1% respondentů informacím o alkoholu, získaných díky škole, přiřadili 3.

2,1% respondentů informacím o alkoholu, získaných díky škole, přiřadili 4.

8,4% respondentů přiznalo, že o alkoholu získali prostřednictvím školy informací málo. Proto připsali k této otázce číslo 5.

11,6% respondentů připouští, že ve škole problematiku alkoholu neřešili a připsali jí 0.

o tom, jak si chránit zdraví

44,2% oslovených žáků napsalo, že o ochraně zdraví dostali ve škole dost informací. Do této kolonky tak dali číslo 1.

14,8% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o tom, jak si chránit zdraví, číslem 2.

10,5% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o tom, jak si chránit zdraví, číslem 3.

13,7% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o tom, jak si chránit zdraví, číslem 4.

10,5% oslovených žáků soudí, že informace o ochraně zdraví jim škola poskytla jen velmi málo a proto napsali k otázce číslo 5.

Podle 6,3% oslovených žáků se otázka o tom, jak si chránit zdraví, ve škole vůbec neřešila.

o tom ,jak vycházet se spolužáky

26,3% dotázaných žáků usoudilo, že ve škole dostali o tom, jak vycházet se spolužáky, dostatečné množství informací a připsali tak k této kolonce číslo 1.

18,9% dotázaných žáků počet informací o tom, jak vycházet se spolužáky, označilo 2.

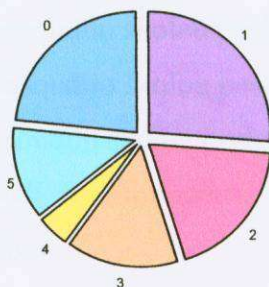
14,7% dotázaných žáků počet informací o tom, jak vycházet se spolužáky, označilo 3.

4,2% dotázaných žáků počet informací o tom, jak vycházet se spolužáky, označilo 4.

12,6% dotázaných žáků naznačilo, že informací o tom, jak vycházet se spolužáky, obdrželi jen málo a proto označili tuto otázku číslem 5.

23,3% dotázaných žáků napsalo, že ve škole to, jak vycházet se spolužáky, vůbec neřešili a tak připsali číslo 0.

o tom, jak vycházet se spolužáky

o marihuaně

42,1% respondentů přiznalo, že o marihuaně získali prostřednictvím školy informací hodně. Připsali k této otázce 1.

17,9% respondentů informacím o marihuaně, získaných díky škole, přiřadili 2.

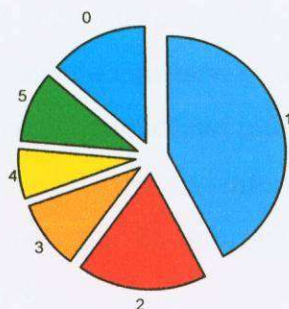
9,5% respondentů informacím o marihuaně, získaných díky škole, přiřadili 3.

6,8% respondentů informacím o marihuaně, získaných díky škole, přiřadili 4.

10% respondentů přiznalo, že o marihuaně získali prostřednictvím školy informací málo. Proto připsali k této otázce číslo 5.

13,7% respondentů tvrdí, že ve škole problematiku marihuany neřešili a připsali jí 0.

o marihuaně

o šikaně

32,6% oslovených žáků napsalo, že o šikaně dostali ve škole dost informací. Do této kolonky tak dali číslo 1.

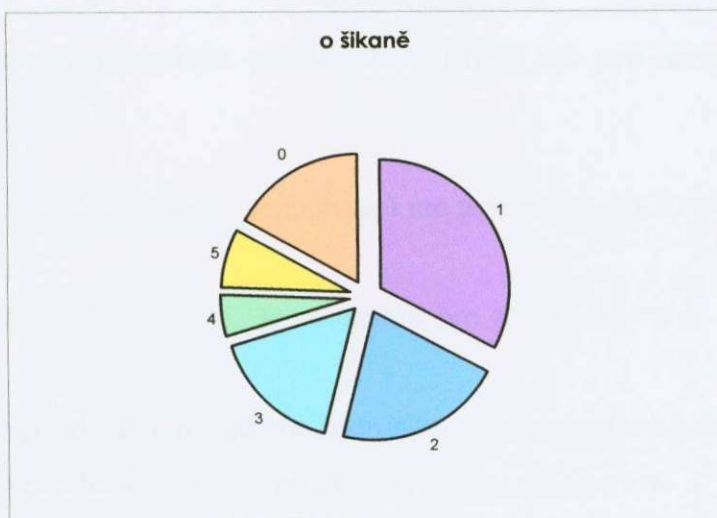
21,6% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o šikaně 2.

16,3% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o šikaně 3.

5,3% oslovených žáků posoudilo školou poskytnuté informace o šikaně 4.

7,4% oslovených žáků soudí, že informace o šikaně jim škola poskytla jen velmi málo a proto napsali k otázce číslo 5.

Podle 16,8% oslovených žáků se otázka šikany ve škole vůbec neřešila. Připsali jí 0.

o rasismu

24,2% dotázaných žáků usoudilo, že ve škole o rasismu získali dostatečné množství informací a připsali tak k této otázce číslo 1.

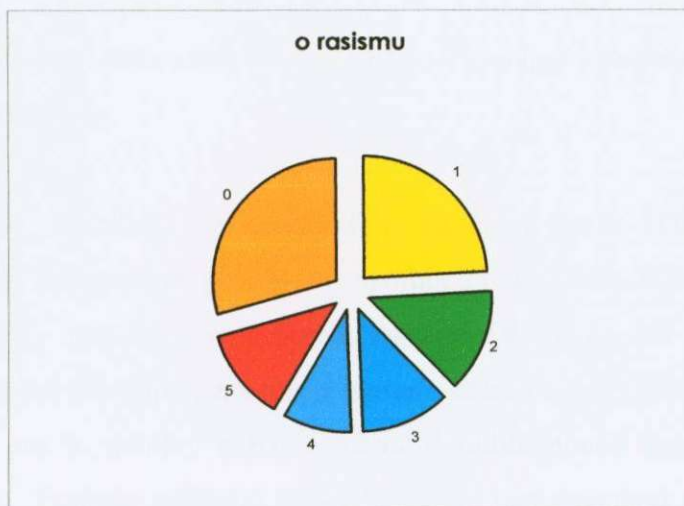
13,7% dotázaných žáků označilo množství informací o rasismu 2.

11,6% dotázaných žáků označilo množství informací o rasismu 3.

8,9% dotázaných žáků označilo množství informací o rasismu 4.

12,1% dotázaných žáků nazvalo, že informací o rasismu obdrželi jen málo a proto označili tuto otázku číslem 5.

29,5% dotázaných žáků napsalo, že ve škole otázku rasismu vůbec neřešili a tak připsali číslo 0.

Ad 18. Jak bys hodnotil/a počet akcí, které se pro prevenci pro vás pořádají:

38,9% respondentů soudí, že programů pro prevenci je příliš málo a mělo by jich být více.

23,2% respondentů soudí, že programů pro prevenci je sice málo, ale přesto stačí.

16,9% respondentů neví, jak má hodnotit počet preventivních programů.

13,7% respondentů soudí, že programů pro prevenci je dost.

6,3% respondentů tvrdí, že žádné programy pro prevenci se u nich nekonaly.

Žádný z respondentů nenapsal, že by preventivních programů bylo příliš mnoho a jejich počet by se měl zmenšit.

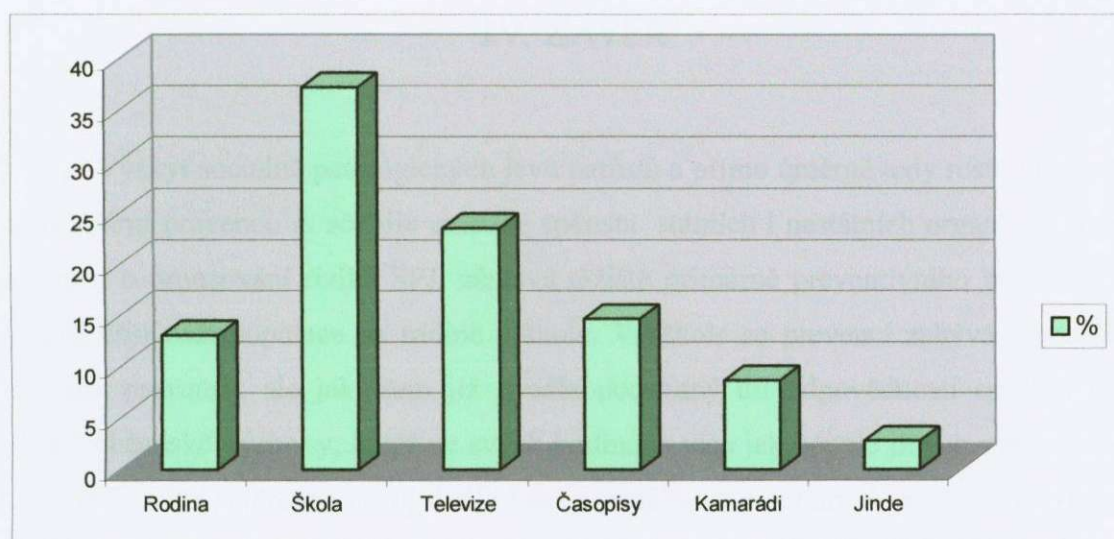
4. Shrnutí výsledků

Hypotéza číslo 1 – Informovanost žáků o SPJ je v korelaci s preventivními programy, které jim škola poskytuje.

Tato moje domněnka se nepotvrdila. Základní škola TGM v Bystřici nad Pernštejnem totiž každoročně pořádá ve spolupráci s KC Spektrem ze Žďáru nad Sázavou pro 7. třídy dvouhodinovou besedu na téma *Drogy a jejich rizika*, pro 8. třídy stejně dlouho trvající *Mentální anorexii a bulimii*, kterou letos škola změnila na *AIDS, sex a vztahy*, a pro 9. ročníky zařizuje taktéž dvouhodinovou besedu *Sekty a nová náboženská hnutí*. Zatímco základní škola Štěpánov nad Svratkou má od září novou ředitelku, která teprve začíná s dosud chybějícími preventivními programy. 6. třída sice prošla na podzim adaptačním kurzem v Podmitroví, který trval tři dny a byl zaměřen především na drogy. Kurz škola pořádala ve spolupráci s D-STOPEM se sídlem v Bystřici nad Pernštejnem. 7., 8. a 9. třídu teprve nyní čeká čtyřhodinový blok zaměřený na protidrogovou prevenci. Z toho tedy plyne, že děti ze ZŠ TGM v Bystřici nad Pernštejnem by měly být o SPJ lépe informovány než žáci ze ZŠ Štěpánov nad Svratkou. Otázky číslo 11, 17 a 18 tak moji hypotézu vyvrátily.

Hypotéza číslo 2 – Největší informovanost o SPJ dětem poskytuje škola.

Na tuto hypotézu byla zaměřena především otázka číslo 10. Při porovnání obou škol opravdu většinu informací o drogách, které mezi SPJ nevyhnutelně patří, poskytuje právě škola a to 37,3%. Procentuální poměr ostatních zdrojů můžete vidět v následujícím grafu.

Hypotéza číslo 3 – Děti městské školy mají více zkušeností s marihuanou (díky její lepší dostupnosti) než děti školy venkovské.

K této hypotéze se váží otázky číslo 12, 13, 14 a částečně i otázky 11 a 17. Z otázky číslo 13 vyplývá, že zatímco ze ZŠ TGM v Bystřici nad Pernštejnem (městská škola) má osobní zkušenost s marihuanou 90% oslovených žáků, v ZŠ Štěpánov nad Svratkou (venkovská škola) má tuto zkušenost jen 88,4% zkoumaných dětí. Tento procentuální rozdíl není ale až tak veliký, takže můžeme říci, že umístění školy (venkov – město) na dostupnost dětí k marihuaně nemá žádný zásadní vliv. Hypotéza číslo 3 tak byla vyvrácena.

IV. ZÁVĚR

Výskyt sociálně patologických jevů narůstá a přímo úměrně tedy rostou i nároky na primární prevenci. A ačkoliv existuje spousta státních i nestátních organizací, které se snaží o omezování rizika SPJ, zůstává těžiště primárně preventivního působení na mladší část naší populace na rodině a škole. Ve škole se prevencí zabývá především metodik prevence, ale jak jsem již uvedla podstatný díl odpovědnosti spočívá i na učiteli občanské výchovy, který ve svých hodinách více jak učitelé jiných vyučovacích předmětů může směřovat vývoj dítěte tím „normálním“ směrem. A to, že se to vlastně daří dokazují i dotazníky a jejich vyhodnocení, které jsem uvedla v praktické části své diplomové práce. Protože i žáci školy (ZŠ Štěpánov nad Svratkou), kde do letošního roku ještě nefungoval žádný řízený systém prevence SPJ, jsou s problémy k nim se vztahujícími dostatečně obeznámeni. Čí je to práce? Mám za to, že z velké části právě učitelů občanské výchovy, kteří dokáží rychle reagovat na aktuální problémy žáků.

Cílem této diplomové práce bylo obeznámit čtenáře s druhy SPJ vyskytujícími se na školách a se systémem jejich prevence. V tomto ohledu si myslím, že práce obstála. Dalším cílem byl rozbor možností, přístupů a postupů, které na vybraných základních školách mohou uplatňovat učitelé občanské výchovy v pedagogické praxi. Uvědomuji si, že tato práce nenabízí možné postupy učitelů při prevenci SPJ, ale to jsem ani neměla v úmyslu. Šlo mi hlavně o to, aby si čtenář uvědomil, že ačkoliv se v pedagogické praxi prevenci SPJ věnuje především metodik prevence k tomu určený, zůstává stále část této preventivní práce i na ostatních učitelích – zejména na učiteli občanské výchovy. (Je to snad i proto, že děti k metodikovi prevence nezískali zatím v jeho novém postavení tolik důvěry, jako k učiteli občanské výchovy).

Seznam použité literatury:

- Antier, E.: Agresivita dětí. Praha, Portál 2004
- Hajný, M.: O rodičích, dětech a drogách. Grada Publishing 2001
- Jandourek, J.: Sociologický slovník. Praha, Portál 2001
- Kalina, K. a kol.: Drogy a drogové závislosti I. Úřad vlády České republiky, 2003
- Kalina, K. a kol.: Drogy a drogové závislosti II. Úřad vlády České republiky, 2003
- Klimeš, L.: Slovník cizích slov. Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1981
- Kolář, M.: Skrytý svět šikanování ve školách. Praha, Portál 1997
- Koncepce prevence zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů u dětí a mládeže na školách za období 1998 – 2000. MŠMT, Odbor speciálního školství, Praha 1998
- Melichar, M.: Mládež a drogy (Výtah z pedagogického čtení). České Budějovice, 1980
- Minimální preventivní program pro školy a školská zařízení v oblasti zneužívání návykových látek „Škola bez drog“. Praha, MŠMT, Odbor speciálního školství, 1998
- Moir, A. a B.: Proč muži nežehlí. Grada Publishing 2000
- Nešpor, K.: Návykové chování a závislost. Praha, Portál 2000
- Nešpor, K.: Vaše děti a návykové látky. Praha, Portál 2001
- Nešpor, K., Fischerová, D., Csémy, L.: Fit in 2000. Praha Sportpropag, 1997
- Nešpor, K., Fischerová, D., Pernicová, H.: Fit in 2001+. Sportpropag, Praha 1996
- Nešpor, K., Csémy, L., Provazníková, H.: Dotazník pro dospívající identifikující rizikové oblasti (volně podle R. E. Tartera). Státní zdravotní ústav, Praha 1998
- Nešpor, K., Provazníková, H.: Slovník prevence problémů působených návykovými látkami – pro rodiče a pedagogy. Státní zdravotní ústav, Praha 1997
- Pedagogové proti drogám: program preventivních aktivit uplatňovaných ve školách a školských zařízeních. 1. vyd. Praha: MŠMT Odbor pro mládež a Odbor speciálního školství a institucionální výchovy, 1999
- Sochůrek, J.: Vybrané kapitoly ze sociální patologie II.díl. Liberec 2001
- Stejskal, F., Kný, M., Votruba, J.: Sociálně patologické jevy v České republice. Praha, 1999

- Train, A.: Nejčastější poruchy chování dětí. Praha, Portál 2001
- Univerzita J. E. Purkyně: Primární prevence sociálně patologických jevů v pedagogické praxi. Ústí nad Labem 1998
- Vágnerová, M.: Psychologie pro pomáhající profese. Praha, Portál 2002
- Vykopalová, H.: Sociálně patologické jevy v současné společnosti. Olomouc, Právnická fakulta UP, 2001

Internetové zdroje:

- Informační portál o ilegálních a legálních drogách.
<<http://www.drogy-info.cz/article/view/1091/>>
- Nadace Drop In
<<http://www.dropin.cz/dropin.shtml>>
- Občanské sdružení Sananim
<<http://www.sananim.cz/aboutus.php>>
- MŠMT. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže (Čj.: 14514/2000-51) [online]. Praha: MŠMT, 2000 [cit. 2004-10-31].
< <http://www.msmt.cz/DOMEK/default.asp?ARI=100594&CAI=2944>>
- MŠMT. Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na období 2001 – 2004 [online]. Praha: MŠMT, 2001 [cit. 2004-10-31].
< <http://www.msmt.cz/DOMEK/default.asp?ARI=100597&CAI=2945> >
- MŠMT. Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení [online]. Praha: MŠMT, 2001 [cit. 2004-10-31].
< <http://www.msmt.cz/DOMEK/default.asp?ARI=101166&CAI=2945>>
- MŠMT. Volný čas a prevence u dětí a mládeže [online]. Praha: MŠMT, 2001 [cit. 2004-10-31].
< <http://www.msmt.cz/DOMEK/default.asp?ARI=101716&CAI=2945>>

Přílohy

Příloha č. 1

Typy činností (jak pro činnosti v rámci osnov, tak pro mimoškolní činnost)

1. lekce a vyučovací hodiny,
2. kresby a koláže, letáky,
3. výroba plakátů a letáků,
4. pozorování, sledování sebe sama,
5. rozbor materiálů,
6. experimenty,
7. pilotní průzkumy,
8. práce v terénu,
9. diskuse o případech uvedených v médiích nebo o audiovizuálních programech,
10. Peer programy,
11. aktivní sociální učení,
12. dramatická výchova,
13. auto-regulační techniky (vedou k ovládnutí nálad, ke zvýšené koncentraci, umět se vypořádat se starostmi a stresory, rozvíjet vlastní představivost),
14. poradenská schémata,
15. herecké ztvárnění a psycho-gymnastika,
16. skupinová dynamika,
17. ozdravné pobyty.

Druh materiálu

1. informační materiály,
2. slogany,
3. plakáty,
4. dětské kresby,
5. brožury,
6. filmy, televizní programy,
7. odborné časopisy,
8. školní časopisy.

Výukové materiály

1. Modelové hodiny,
2. výukové metodiky,
2. Pracovní sešity,
3. Metodické listy,
4. Informační soubory obsahující základní fakta,
5. Instrukce pro učitele a další materiály,
6. Publikace,
7. Multimediální soubory - počítačové programy,
8. Videokazety,
9. Filmové a televizní pořady,
10. Texty písní, loutky

(Pedagogové proti drogám, str. 10-11, 1999)

Příloha č. 2

Dotazník nepodepisuj, je anonymní. Prosím, zodpověz proto pravdivě na všechny otázky. Za vyplnění dotazníku Ti děkujeme a přejeme hezký den.

Správnou odpověď označ křížkem nebo doplň správný údaj.

☐ holka ☐ kluk

Kolik ti je let?

1. S kým bydlíš v domácnosti?

- ☐ s maminkou, tatínkem a sourozenci ☐ jen se maminkou ☐ jen s tatínkem
☐ s maminkou a tatínkem ☐ s nevlastními rodiči ☐ s někým jiným, s kým.....

2. Co obvykle děláš ve svém volném čase?

- ☐ hudba ☐ kniha ☐ sport ☐ kroužek ☐ počítač
☐ televize ☐ kamarád/kamarádi ☐ jiná činnost (doplň jaká)

3. Odkud se nejčastěji dovídáš o tom, co je pro tvé zdraví správné?

- ☐ od rodičů ☐ z televize ☐ od kamaráda/kamarádů
☐ ve škole ☐ z časopisů ☐ jinde (napiš kde).....

4. Napiš, prosím, jak tě baví škola, do které chodíš?

hodně

vůbec

1 ☐ **2** ☐ **3** ☐ **4** ☐ **5** ☐

5. Jak bys celkově označil/a svůj prospěch ve škole, tvé školní výsledky?

výborný dobrý špatný
☐ ☐ ☐

6. Je ve tvém okolí někdo, kdo kouří?

☐ Ano ☐ Ne

Pokud ano, kdo? ☐ maminka ☐ tatínek ☐ bratr/sestra ☐ p.učitel/ka
☐ kamarád/ka ☐ spolužák ve třídě ☐ někdo jiný v rodině (napiš kdo).....

7. Zkusil/a jsi někdy sám/sama kouřit cigarety?

☐ Ano ☐ Ne **Pokud ano, napiš, prosím, kolik ti bylo let**

8. Je ve tvé blízkosti někdo, kdo pije často alkohol?

☐ Ano ☐ Ne

Pokud ano, kdo? ☐ maminka ☐ tatínek ☐ bratr/sestra ☐ p.učitel/ka
☐ kamarád/ka ☐ někdo jiný v rodině (napiš kdo) ☐ spolužák ve třídě

9. Ochutnal/a jsi už někdy sám/sama alkohol?

☐ Ano

☐ Ne

Pokud ano, napiš, prosím, kolik ti bylo let

10. Odkud se nejčastěji dovídáš o tom, co jsou to drogy?

☐ od rodičů

☐ z televize

☐ od kamaráda/kamarádů

☐ ve škole

☐ z časopisů

☐ jinde (napiš kde).....

11. Označ, prosím, jak nebezpečné jsou podle tebe tyto látky

(přiřaď k jednotlivým látkám čísla od 1 do 5: 1- nejméně -5 nejvíce, 0 – neznám, neumím posoudit)

♦ pivo

♦ káva

♦ LSD

♦ cigarety

♦ lysohlávky

♦ víno

♦ hašiš

♦ heroin

♦ opium

♦ marihuana

♦ tvrdý alkohol

♦ toluen

♦ pervitin

♦ extáze

12. Užívá (zkusil někdo vícekrát než jednou) někdo z tvého okolí marihuanu?

☐ Ano

☐ Ne

Pokud ano, kdo?
ze školy

☐ bratr/sestra

☐ kamarád/ka

☐ někdo jiný z dětí

☐ spolužák ve třídě

13. Ochutnal/a jsi už někdy sám/sama marihuanu?

☐ Ano

☐ Ne

Pokud ano, napiš, prosím, kolik ti bylo let

14. Zkusil si marihuanu opakovaně?

☐ Ano

☐ Ne

15. Přečti si prosím následující věty, přemýšlej o situaci, kterou označují a vyber a označ, prosím, jednu z nabízených možností řešení:

15.1. Když by ses dověděl/a, že někdo tvým spolužákům prodává drogy, tak...

☐ necháš si to pro sebe

☐ obrátíš se na třídní učitelku/učitele

☐ povíš to tátovi

☐ povíš to mamince

☐ obrátíš se na učitel/učitelku, která má na škole na starosti prevenci

☐ upozorníš na to spolužáky

☐ řekneš to bratrovi/sestře

☐ řekneš to kamarádovi/kamarádce

15.2. Když bys zjistil/a, že někdo šikanuje někoho ze tvých spolužáků, tak...

☐ necháš si to pro sebe

☐ obrátíš se na třídní učitelku/učitele

☐ povíš to tátovi

☐ povíš to mamince

☐ obrátíš se na učitel/učitelku, která má na škole na starosti prevenci

☐ upozorníš na to spolužáky

☐ řekneš to bratrovi/sestře

☐ řekneš to kamarádovi/kamarádce

15.3. Když by ti někdo nabízel drogu a budeš se potřebovat rozhodnout a poradit, tak ...

☐ necháš si to pro sebe	☐ obrátíš se na třídní učitelku/učitele	☐ povíš to tátovi
☐ povíš to mamince	☐ obrátíš se na učitel/učitelku, která má na škole na starosti prevenci	
☐ upozorníš na to spolužáky	☐ řekneš to bratrovi/sestře	☐ řekneš to kamarádovi/kamarádce

15.4. Když by tě někdo ohrožoval ve škole šikanou, tak ...

☐ necháš si to pro sebe	☐ obrátíš se na třídní učitelku/učitele	☐ povíš to tátovi
☐ povíš to mamince	☐ obrátíš se na učitel/učitelku, která má na škole na starosti prevenci	
☐ upozorníš na to spolužáky	☐ řekneš to bratrovi/sestře	☐ řekneš to kamarádovi/kamarádce

16. Víš, kdo z učitelů má prevenci ve škole na starosti a uměl by ti tak poradit při problémech?

- ☐ Ano ☐ Ne

Obrátil by ses na něho v takovém případě o radu, pomoc?

- ☐ Ano ☐ Ne

17. Škola pořádá řadu preventivních akcí pro děti, jsou to často přednášky, besedy s různými odborníky o věcech, které jsou kolem nás nebezpečné nebo se o tom dovídáte v hodinách od pana učitele/paní učitelky. Prosím označ, o kterých jevech jsi se takto ve škole dověděl:

(přiřaď k jednotlivým jevům čísla jako při známkování ve škole od 1 do 5 podle toho, kolik těch informací bylo:

1- dostali jsme hodně informací > 5 – dostali jsme málo informací, 0 – vůbec jsme ve škole neřešili!)

♦ o škodlivosti kouření	♦ o alkoholu	♦ o marihuaně
♦ o zakázaných drogách	♦ o zakázaných drogách	♦ o šikaně
♦ o tom, co zdravého jíst	♦ o tom, jak si chránit zdraví	♦ o rasismu
♦ o tom, jak vycházet s dospělými	♦ o tom, jak vycházet se spolužáky	

18. Jak bys hodnotil/a počet akcí, které se pro prevenci pro vás pořádají:

☐ programů je příliš mnoho, mělo by jich být méně	☐ programů je dost, stačí
☐ programů je příliš málo, mělo by jich být více	☐ programů je málo, ale stačí to
☐ nic se nekonalo	☐ nevím

Děkuji za vyplnění a přeji krásný den!